

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

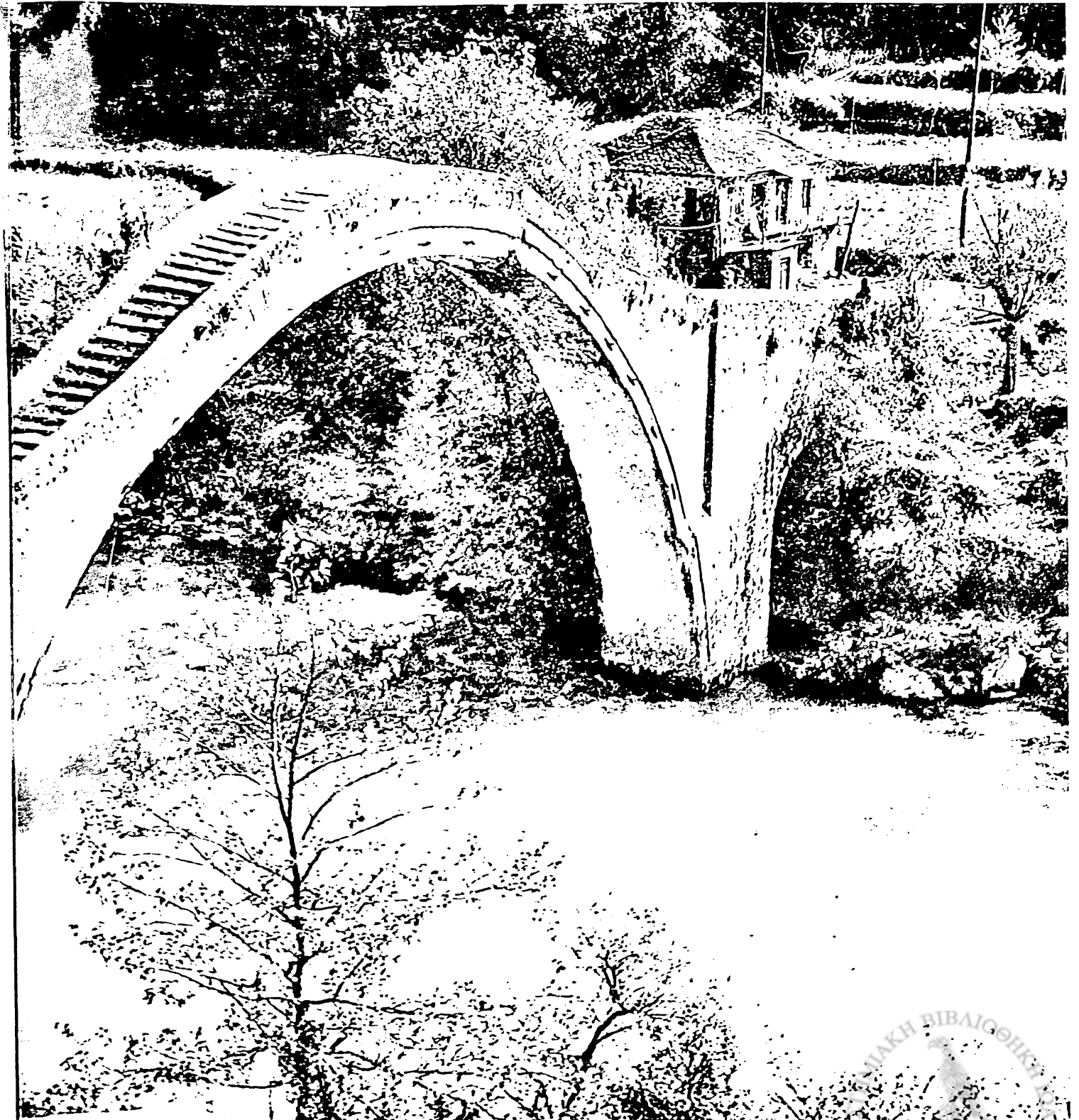
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ

ΤΕΥΧΟΣ
103

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1985

Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Αθήνα 106 79
Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

ΑΘΗΝΑ 1985

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ίουαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: δόδος Μαυρομιχάλη 7

ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679

ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα μέ τό Νόμο:

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64

Κ.Α. 15341

Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται μέ αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογραφία εξωφύλλου από το βιβλίο
-ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ- του Σ. ΜΑΝΤΑ

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

Το γεφύρι της Πλάκας, μονότοξο, με δυό μικρά πλαϊνά ανοιγματα, σηκώνει την καμάρα του στα 20 μέτρα και την ανοίγει στα 40, καταφέροντας έτσι να -ζεύξει- σταθερά τον Άραχθο.

Βρίσκεται στον Άραχθο ποταμό κάτω από τα Άγναντα. Το χρησιμοποιούσαν βασικά τα χωριά των Τζουμέρκων για να κατεβαίνουν στην Άρτα, βασικό κέντρο προώ-θησης των προϊόντων τους. Το έχτισε ο πρωτομάστορας Κώστας Μπέκας το 1866.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΤΕΥΧ.
103

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1985

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106.79 'Αθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

'Εκθεση Πεπραγμένων έτους 1984	145
'Αφιέρωμα στην Πνευματική έκδήλωση προς τιμήν της Χρυσάνθης Ζιτσαίας	154
Χρυσάνθ. Ζιτσαίας. Πάσχα στη Στάνη	164
Κώστα Ντούλα: Οί Τσουρληδες	166
Της Συντάξεως: Κων. Κατσίκης	170
Της Συντάξεως: Φιλολογικά και Καλλιτεχνικά Πορτραίτα. Βασ. Παπανίκας	177
Χρυσ. Ζιτσαίας: Τάκης Τσιάκος (νεκρολογία)	178
Στάθ. Δ. Λαμπρίδη: Πελ. Οικονομίδης	180
'Αθαν. Π. Λέκκα: Γρηγ. Κιτσάτης	183
'Ερμῆ Μουδοπούλου : Βασ. Μουστάκης	185
Της Συντάξεως: 'Ηπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση	186
Της Συντάξεως: 'Εσωτερική Ζωή και Κίνηση	189

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1984

Κατὰ τὴ Γενικὴ Συνέλευση
τῆς 25ης 'Απριλίου 1985

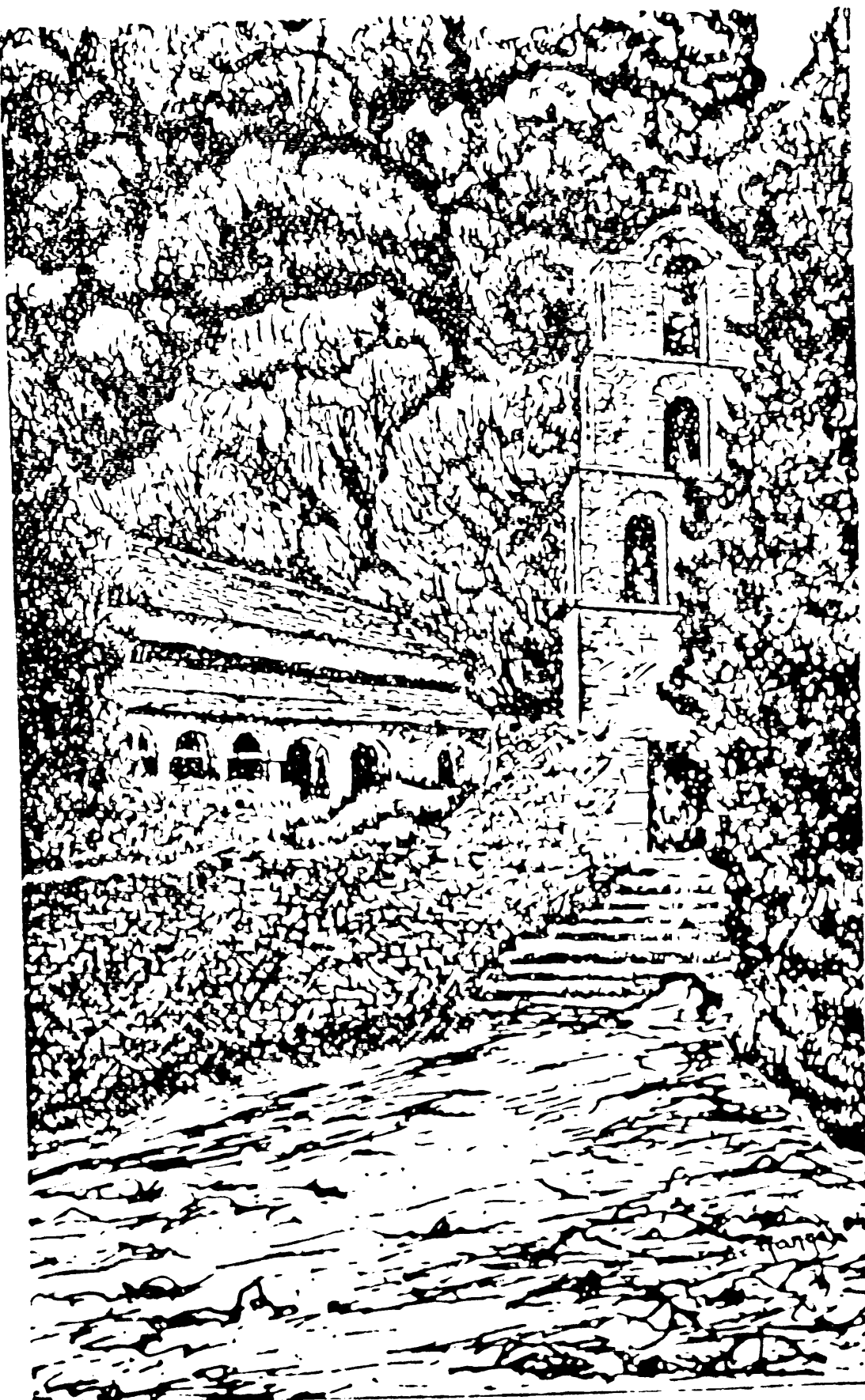
Α'. ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Κύριοι 'Εταῖροι,

Καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1984 ἡ 'Εταιρεία συνέχισε μὲ τὸν ἴδιο πάντα ρυθμὸ τὸ πολιτιστικὸ της ἔργο μὲ ἐπίκεντρο τὴν ἰδιαίτερη Πατρίδα.

Πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου, ἀλλὰ καὶ ἐκλαϊκευμένες ὁμιλίες, δόθηκαν ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας μὲ τὴν συνήθη ἐπιτυχία παρὰ τὶς καιρικὲς ἀντιξοότητες καμμιά φορά καὶ ἀντιξοότητες τοῦ πολυθόρυβου καὶ δύσκολου στὴν προσπέλαση κέντρου τῆς 'Αθήνας.

Οἱ 'Ηπειρῶτες τῆς 'Αθήνας ἀκολουθοῦν πιστὰ τὴν παράδοση, ποὺ δημιούργησε ἡ 'Εταιρεία καὶ βλέπουν τὴν αἴθουσα τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας ἀπὸ τὸ φθινόπωρο ὡς τὴν ἀνοιξη ὄχι μόνο σὰν αἴθουσα πνευματικῆς πανδαισίας μὲ τὰ ἀγαπημένα 'Ηπειρωτικὰ θέματα ἱστορικὰ καὶ λαογραφικά, ἀλλὰ καὶ

Σουλ. Παπᾶ: Ἱερὸς Ναὸς ἢ Παναγία. (Παπύρος).

σαν έντευκτήριο Ήπειρωτικό στο άχανές άττικό λεκανοπέδιο. Καί αύτό κάθε μήνα μέ άπαράβατη τάξη καί περιοδικότητα επί είκοσι τρία όλόκληρα χρόνια.

Έτσι άρχισαν οί διαλέξεις τής περυσινής χρονιάς. Άφιερώνοντας ή Έταιρεία τήν πρώτη της όμιλία σέ διακεκριμένο Ήπειρώτη διανοούμενο όργάνωσε τήν 25η Ίανουαρίου 1984 θραδυά μέ θέμα: Δ η μ ή τ ρ ι ο ς Χ α τ ζ ή ς. Η σ ε β ά σ μ ι α Ή π ε ι ρ ο ς καί ή μ ι κ ρ ή μ α ς π ό λ η. Τ ό χ ρ έ ο ς καί ή δ ο κ ι μ α σ ί α .

Τό θέμα πραγματεύτηκε ό κ. Λ έ α ν δ ρ ο ς Β ρ α ν ο ύ σ η ς διευθυντής του Κέντρου Μεσαιωνικών καί Νεοελληνικών Έρευνών.

Τή δεύτερη όμιλία τισ 29 Φεβρουαρίου 1984 έκαμε ό όμότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ίωαννίνων κ. Σ ω τ ή ρ ι ο ς Δ ά κ α ρ η ς μέ θέμα: Ν ε ώ τ ε ρ ε ς έ ρ ε υ ν ε ς σ τ ό Μ α ν τ ε ι ί ο τ η ς Δ ω δ ώ ν η ς μέ προβολή εικόνων.

Τήν τρίτη όμιλία τισ 28 Μαρτίου 1984 έκαμε ό Έπίτιμος Γενικός Διευθυντής τής Παιδαγωγικής Άκαδημίας Ίωαννίνων κ. Κ ω ν) ν ο ς Κ ί τ σ ο ς μέ θέμα: Σ χ ο λ έ ς μ ο ρ φ ώ σ ε ω ς δι δ α σ κ ά λ ω ν σ τ ή ν Ή π ε ι ρ ο κ α τ ά τ ο ύ ς χ ρ ό ν ο υ ς τ η ς Τ ο υ ρ κ ο κ ρ α τ ί α ς .

Τήν τέταρτη όμιλία σtis 30 Άπριλίου 1984 έκαμε ό Πρόεδρος τής Έταιρείας. Ό όμιλητής έκαμε τόν μνημόσυνο λόγο για τούς δύο Φι-

λολόγους, τόν Νεόφυτο Δούκα καί τόν Εύάγγελο Σκουβαρά καί έξεφώνησε τήν όμιλία του δεύτερου για τόν πρώτο. Άς σημειωθεί έδω ότι ό Καθηγητής του Πανεπιστημίου Άθηνών άείμνηστος Εύάγγελος Σκουβαράς είχε έτοιμάσει όμιλία του μέ θέμα: Ό Ν ε ό φ υ τ ο ς Δ ο ύ κ α ς καί οί ι δ έ ε ς τ ο υ, π ο ύ εί χ ε π ρ ο γ ρ α μ α τ ι σ θ ε ί γ ι ά τ ι ς 26 Ίανουαρίου 1983. Ό έπελθών θάνατος έματαιώσε αύτή. Έτσι μετά ένα περίπου χρόνο ή ματαιωθείσα όμιλία του έξεφωνήθη «έκ τών καταλοίπων».

Τήν πέμπτη όμιλία σtis 7 Νοεμβρίου 1984 ή Έταιρεία άφιέρωσε στή μνήμη του Γιαννιώτη λογοτέχνη καί ιστορικού μελετητή άείμνηστου Δημήτρη Σαλαμάγκα. Ό μ ι λ η τ η ς ό κ. Δ η μ ο σ θ έ ν η ς Κ ό κ κ ι ν ο ς Λ ο γ ο τ έ χ η ς, κ ρ ι τ ι κ ό ς, δ ο κ ι μ ι ο γ ρ ά φ ο ς καί ζ ω γ ρ ά φ ο ς. Θ έ μ α: Δ η μ ή τ ρ η ς Σ α λ α μ ά γ κ α ς, ό π ε ρ ι λ ε ι π ό μ ε ν ο ς τ ω ν Ί ω α ν ν ί ν ω ν .

Τήν έκτη καί τελευταία όμιλία σtis 19 Δεκεμβρίου 1984 έκαμε έπίσης πανεπιστημιακός Καθηγητής τών Ίωαννίνων ό κ. Ε ύ ά γ γ ε λ ο ς Χ ρ υ σ ό ς μέ θέμα: Η Ν ι κ ό π ο λ ι ς τ η ς Ή π ε ί ρ ο υ. Σ υ μ π ε ρ ά σ μ α τ α καί π ρ ο τ ά σ ε ι ς τ ο υ Α' Δ ι ε θ ν ο υ ς Σ υ μ π ο σ ί ο υ .

Η όμιλία διανθίστηκε μέ πολύ ένδιαφέρουσες εικόνες.

Αύτή ή πνευματική δραστηριότητα τής Έταιρείας έπικεντρώμένη στον Ήπειρωτικό χώρο δέν περιορίζεται στήν αίθουσα τής Άρ-

χαιολογικής 'Εταιρείας. Πορεύεται σ' ὄλη τὴν οἰκουμένη διὰ τοῦ περιοδικοῦ μας, πού ἀποστέλλεται καὶ στὰ δυὸ ἡμισφαίρια ὅπου τῆς Γῆς Ἡπειρώτες.

Θεωροῦμε ἐπιβεβλημένο χρέος μας νὰ ἀπευθύνουμε θερμὲς εὐχαριστίες πρὸς τοὺς διακεκριμένους ὁμιλητὲς γιὰ τὴν προθυμία τους νὰ ἀνταποκριθοῦν στὴν παράκληση τῆς 'Εταιρείας νὰ πραγματευτοῦν θέματα κατόπιν κοινῆς μας συνεννόησως, ὑποβαλλόμενοι πάντοτε, καὶ στὰ ἔξοδα μετακινήσεώς τους ἀπὸ τὸν τόπο τῆς διαμονῆς ἢ ὑπηρεσίας τους στὴν Ἀθήνα.

Β'. ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ

Ὅπως εἶναι ἤδη γνωστὸ ἡ 'Επιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης σύμφωνα μὲ τὶς ἐκθέσεις τῆς 'Επιτροπῆς Διεθνούς Ἀμνηστίας ἔκρινε ἔνοχον τὴν Ἀλβανία, γιὰ καταπάτηση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, στὰ ὁποῖα ὑπάγονται καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Μειονότητας.

Ἀπὸ τοῦ 1967 ἡ Ἀλβανία ἔχει ἀνακηρυχθῆ ἀθεϊστικὸ Κράτος — τὸ μόνον ἐν τῷ κόσμῳ — μὲ συνέπεια τὰ προαιώνια θρησκευτικὰ δικαιώματα τοῦ ἐκεῖ συμπαγοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ νὰ ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ οὐτόματος τοῦ Προέδρου αὐτῆς πέρυσι εἰς τὰ Ἰωάννινα εἶχε ὑποσχεθῆ ὅτι «δὲν θὰ ἐπιτρέψει τὴν συρρίκνωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὅτι δὲν θὰ μείνει ἀπαθὴς εἰς τὴν καταπάτησιν τῶν δικαιωμάτων τῶν

Βορειηπειρωτῶν».

Καθὼσον γνωρίζομε οἱ συζητήσεις μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων συνεχίζονται. Ἀμυδρὲς ἐλπίδες γεννῶνται ἐκ τῆς διαδοχῆς τοῦ καθεστῶτος ἐκεῖ, δοθέντος ὅτι ἐλάχιστα ἰσχύει ἄσκηση προσωπικῆς πολιτικῆς.

Ἡ 'Εταιρεία παρακολουθεῖ τὸ θέμα καὶ διὰ τοῦ Δελτίου κρατεῖ πάντοτε στὴν ἐπιφάνεια τὶς ἱστορικές του διαστάσεις.

Γ'. ΔΕΛΤΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ Ε- ΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

Γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ τῆς 'Εταιρείας ἀντιμετωπίσαμε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σημαντικὰ δυσκολίες καὶ στενοχώριες. Τὸ περιοδικό μας, ἐκ τῆς φύσεώς του, ὑπηρετεῖ καὶ τὶς διαλέξεις μὲ τὸ κείμενο τῆς προσκλήσεως γι' αὐτὲς στὴν πρώτη σελίδα.

Πρέπει νὰ περάσει ἀπὸ τὶς ἀτραπούς τῶν προθεσμιῶν γιὰ νὰ εἶναι ἔγκαιρα στὰ χέρια τῶν ἀναγνωστῶν - ἀκροατῶν τῶν διαλέξεων.

Φιλοδοξία μας ἦταν νὰ τυπωθῆ μὲ σύγχρονες ἐκδοτικὲς μεθόδους κυρίως γιὰ τὴν καλύτερη ἀπόδοση τῶν εἰκόνων, πού ἡ δημοσίευσή τους προκαλεῖ τὴ συγκίνηση καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τῶν Ἡπειρωτῶν, ἀφοῦ ἀποτελεῖ ἀφετηρίαν ἀναφλέξεως ἀναμνήσεων. Ἐγκαταλείψαμε τὸν τρόπο λινοτυπικῆς ἐκτυπώσεως καὶ πειραματιστήκαμε μὲ τὴ σύγχρονη ἐκδοτικὴ μέθοδο OFFSET. Ἡ ἐναλλακτικὴ αὐτὴ λύση μᾶς ἐστοίχισε ἀγωνία δαπάνες μεγαλύ-

τερεις και δέν έπετύχαμε τήν έμφάνιση, πού έπιδιώκαμε. Αντίθετα υποβαθμίστηκε ή καλλιτεχνική έμφάνιση του περιοδικού μας.

Απεδείχθη μέ τις δοκιμασίες ένός έτους ότι μέ τά διαθέσιμα οικονομικά μέσα δέν μπορούσαμε νά επιτύχουμε τίποτε καλύτερο.

Τό πείραμα όμως μάς απέδωσε διδάγματα χρήσιμα ώστε νά επιλέξωμε ένα μεικτό σύστημα λινοτυπίας και OFFSET. Έτσι έχομε κείμενα σέ λινοτυπία και τό ένθετο όκτασέλιδο τών εικώνων, τήν "Ηπειρο Εικονογραφημένη σέ OFFSET και τό έγχρωμο έξώφυλλο.

Θέλω νά έξάρω έδω τό τεύχος τό αφιερωμένο στα 150 χρόνια της Αθήνας, τό τεύχος 93 του Ιουνίου, πού περιέχει σέ εικόνες τήν προσφορά της Ηπείρου στην έλληνική πρωτεύουσα. Προκάλεσε τόν γενικό θαυμασμό.

Μέ τό παρόν σύστημα όδεύομε αποβλέποντας πάντοτε στο όνειρο ιδανικής έκδόσεως.

Ουσιώδης έλλειψη του περιοδικού ήταν τό έτήσιο γενικό εύρετήριο της ύλης, πλόν του εύρετηρίου κατά τεύχη. Και ή έλλειψη αυτή εξαφανίστηκε μέ τήν έκδοση Γενικού Εύρετηρίου για τά τεύχη 1—99 και για τή δεκαετία 1974—84.

Θεωρούμε χρέος μας νά εκφράσουμε θερμές εύχαριστίες πρós τους συνεργάτες του Δελτίου, πού μέ Ηπειρωτική άνιδιοτέλεια συνέτρεξαν τό έργο μας. Και στους συνεργάτες αυτούς συμπεριλαμβάνονται και οί αποστολείς τών εικώνων του Ηπειρωτικού παρελθόντος.

Δ'. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

Ο εμπλουτισμός της Βιβλιοθήκης συνεχίζεται κατ' έτος μέ μεθοδικότητα χάρις στην προθυμία τών κυρίων έκδοτών και συγγραφέων.

Θά πρέπει νά εκφράσομε και από τό θήμα της Γεν. Συνελεύσεως θερμές εύχαριστίες πρós τήν κυρία Ήλέκτρα Σαλαμάγκα, άξια πνευματική σύντροφο του άληθμονήτου Γιαννιώτη λογοτέχνη και ιστοριοδίφου διότι μάς απέστειλε είκοσι σειρές της έκδόσεως τών άπάντων του μέ τή γνωστή έπιμέλεια του Οίκου Παπαζήση. Εύχαριστίες και πρós τους λοιπούς εύγενικούς αποστολείς.

Ας σημειωθή ότι ή Βιβλιοθήκη μας, μαζί μέ άλλες, ήταν σημείο βιβλιογραφικής έρευνας τών κυρίων Δρούλια και Βούλας Κόντη, πού μάς έδωσαν τήν νεώτερη και αξιολογότερη Ηπειρωτική Βιβλιογραφία.

Ας σημειωθή άκόμα ότι μελετητές και σπουδαστές Πανεπιστημιακοί μάς επισκέπτονται και συμβουλεύονται τή Βιβλιοθήκη μας για Ηπειρωτικά θέματα.

Τέλος κατά τό παρελθόν έτος μέ άνταλλαγή του παλαιού φωτοαντιγραφικού μηχανήματος άποκτήσαμε άντι συμπληρωματικής δαπάνης 150.000 δρχ. νέο φωτοαντιγραφικό Μηχάνημα τύπου TOCHI-BA, τελειότατο και άπαραίτητο για τά Γραφεία μας, πρós άναπαγωγή έγγράφων, προσκλήσεων, άλλά και έξαντλημένων έκδόσεων.

Ε'. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Συνεχίζοντας την παράδοση ο κ. Γεώργιος Κούνδουρος έθεσε στη διάθεση της Έταιρείας τὰ χειρόγραφα λαογραφικής και ήθουγραφικής εργασίας για τή γενέτειρά του Πόβλα τής Θεσπρωτίας. Ταυτόχρονα προσεφέρθη να καταβάλει και τις δαπάνες τής έκδόσεως του πονήματος του. Η Έταιρεία άπεδέχθη τήν προσφορά. Έπιμελήθηκε τήν έκδοση και τὸ βιβλίο του με τὸν τίτλο «Άλλοτινά κι άξέχαστα» σελίδων 217 μπήκε στὸν κατάλογο τῶν εκδόσεων τής με τὸν άριθμὸ 55.

Η ὄλη δαπάνη ανήλθε στὸ ποσὸν τῶν Δρχ. 323.000. Παραχωρήθηκαν ἀπὸ τὸν συγγραφέα στὴν Έταιρεία 1250 αντίτυπα πρὸς πῶλησιν για λογαριασμὸ τής.

Η Έταιρεία εκφράζει θερμές εὐχαριστίες πρὸς τὸν φιλόπατρι συγγραφέα πὸς τιμᾶ τήν ιδιαίτερη πατρίδα του με ἓνα αξιόλογο πόνημα.

ΣΤ'. ΤΟ ΑΚΙΝΗΤΟ

Η ανάπτυξη τοῦ ἔργου μας και ἡ διαρκής φροντίδα μας για τήν εξασφάλισή του κατέστησαν αναγκαία τήν αγορά νέου διαμερίσματος, πὸς συνετελέσθη τὸ Φεβρουάριο τοῦ παρόντος ἔτους, ἀλλὰ ἡ ὄλη θάση τής ἐτέθη κατά τὸ 1984'

Εἶχε μισθώσει ἡ Έταιρεία ἰσόγειο διαμερίσμα 40 μ2 μέτρων για τις ἀνάγκες ἀποθηκεύσεως και διεκπεραιώσεως τοῦ Δελτίου τής ἀντιμηνιαίου μισθώματος Δρχ. 7.000. Η μίσθωση ἔληγε στίς 31 Μαρτίου.

Σοβαρὸ πρόβλημα ανέκυπτε με

τὴ λήξη τής μισθώσεως και με τήν πρόθεση τής ἰδιοκτῆτριας Ἀθηνᾶς Σκουζέ νὰ εκποιήσει τὸ διαμερίσμα τής. Ὅπως σᾶς εἶναι ἤδη γνωστὸ τὸ Συμβούλιο ἔλυσε τὸ Γόρδιο Δεσμὸ δια τῶν ἰδίων αὐτοῦ μέσων. Διαθέσαμε ὁ καθένας δανείσαντες τήν Έταιρεία και συγκεντρώσαμε τὸ τίμημα, πὸς ανήλθε, σέ 942.000 Δρχ. και ἐγίναμε κύριοι τοῦ μισθωμένου διαμερίσματος.

Ὁ ἅγιος ἐνθουσιασμὸς, πὸς μᾶς κατέλαβε με τὸν ἐθελοντικὸ δανεισμὸ ἀπήλλαξε τήν Έταιρεία ἀπὸ τὸ μηνιαῖο ἐνοίκιο τῶν 7000 Δρχ. και ἔκαμε τὸ δῖραμα πραγματικότητα.

Τὸ περαιτέρω ζήτημα τής ἐξοφλήσεως ανέλαβε ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἡπειρωτῶν, πὸς ἀπὸ μῆνα σέ μῆνα ἐκμηδενίζει κάθε μας ὑποχρέωση και ἀνεβάζει τήν Έταιρεία στὴν πανελλήνια συνείδηση. Εἶναι εὐγλωττα τὰ ἐγκώμια, πὸς ἀκοῦμε ἀπὸ ἀδελφές Θεσσαλικές, Στερεολαδικές και Λακωνικές ὀργανώσεις.

Ζ'. ΜΝΗΜΗ ΕΓΧΑΡΑΚΤΗ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Κατὰ τὸ 1984 και τὸ τετράμηνο τοῦ 1985 ξεχωριστοὶ Ἡπειρωτες πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἔφυγαν ἀπὸ ἀνάμεσά μας.

Ἄλλοι ἀπ' αὐτοῦς ἦταν ὀργανικά συνδεδεμένοι με τήν Έταιρεία σάν ἐνεργὰ Μέλη τής κι ἄλλοι ὑποστηρικτές τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τής. Η μνήμη τους θὰ μείνει

έγχαρακτη στήν 'Ιστορία τῆς 'Εταιρείας.

ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ἐκ τῆν Κωνσταντινούπολη ὁ σημαντικότερος, στυλίστας Ἑλληνας χρονογράφος Παῦλος Παλαιολόγος. Ἄρχισε τὸ δημοσιογραφικὸ του στάδιο ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολι» τοῦ Γαβριηλίδη γιὰ νὰ καταλήξει στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα», τὸ κατόπιν μέχρι σήμερα «Βῆμα», ὅπου στή στήλη τοῦ χρονογραφήματος διαδέχθηκε τὸν «Φορτουνιο» (Σπῦρο Μελά).

Ἐκτιμοῦσε καὶ θαύμαζε, ὅπως μοῦ ἔλεγε, τὴν Ἑπειρωτικὴ Ὁμογένεια τῆς Πόλης ἀπὸ τὰ μαθητικά καὶ τὰ νεανικά του χρόνια. Ἐγνώρισε καὶ ἀγάπησε τὴν Ἑπειρο σὴν ἐκστρατεία τοῦ 1940 καὶ ἦρθε σὲ ἐπαφή μὲ τὸν Ἑλληνισμό τῆς Βορ. Ἑπείρου. Συνδέθηκε ἐπίσης μὲ τὸν Σπυρίδωνα καὶ ἐγνώρισε τὸ ἔργο του. Ὅχι σπάνια Ἑπειρωτικὰ κεντρίσματα ἦταν θέματα τῶν χρονογραφημάτων του. Παρακολουθοῦσε ἐπίσης καὶ τὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας μὲ ἀγάπη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΕΓΚΑΣ.

Ἀπὸ τὴ Ζίτσα ὁ μαθηματικὸς Γεώργιος Μπέγκας. Ἐμαθητεύσαμε (1930—1933) σὴν Πρωγωνιανὴ τῆς Ἑπείρου, στὸν αὐστηρό, ἀλλὰ δίκαιον ἐκεῖνον διδάσκαλο. Ἀκέραιος καὶ ἀψεγάδιαστος. Διέπρεψε σὴν ἐπιστήμη του καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία ἠ φή-

μη του ἐστήριξε τὸ Ἰδιωτικὸ ἐκπαιδευτικὸ ἔργο του μὲ ἐπιτυχία. Ἀπέθανε σὲ βαθὺ γῆρας. Παράστεκε μὲ ἀγάπη στὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΟΥΣΕΛΙΜΗΣ

Σὲ ἡλικία 86 ἐτῶν μᾶς ἔφυγε ὁ Δάσκαλος, Λαογράφος, Ποιητής, Διηγηματογράφος, Ἱστορικὸς Συγγραφέας Σπῦρος Μουσελίμης ἀπὸ τὸ Πόποβο Παραμυθιάς. Μελετητῆς καὶ Ὑμνογράφος τοῦ τόπου του παραστατικὸς, λάτρης καὶ ἐρμηνευτῆς τῶν ἀνασσασμῶν τῆς Θεσπρωτικῆς Γῆς, λαϊκὸς ἀγωνιστῆς τῶν κατατρεγμένων, ἐπὶ ἐξῆντα χρόνια ἔγραψε χαλιάδες σελίδες γιὰ τὴν Ἑπειρο. Θερμὸς καὶ ἐνθουσιώδης φίλος τῆς Ἑταιρείας.

ΚΩΝΣΤ. ΚΩΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Ἀπὸ τὴ Λαψίστα τῶν Τζουμέρκων ὁ ἰατρός καὶ Λόγιος Κωνστ. Κωστοβασίλης. Διακεκριμένος ἐπιστήμονας καὶ ἄνθρωπος σύμφωνα μὲ τὴν παλιὰ ὠραία παράδοση τῶν ἰατρῶν τῆς Ἑπείρου. Παράλληλα μὲ τὸν Ἀσκληπιὸ ὑπηρετοῦσε καὶ Ἑρμῆν τὸν Λόγιον. Συνέλεγε παραδόσεις τοῦ τόπου, ἐπεδίετο σὲ ἐρμηνεῖες ἐτυμολογικὲς μὲ λογία κατάρτιση σημαντικὴ, καὶ στιχοῦργοῦσε κατὰ τὰ Κρυσταλλικά καὶ τὰ πρότυπα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Μὲ χαρὰ παρακολουθοῦσε τὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας. Συνεργάστηκε σ' αὐτὸ καὶ δὲν ἔλειπε ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν εἰσφορῶν.

ΕΡΙΚΕΤΤΗ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

Ἀρχιτέκτων ἀπὸ τὰ Γιάννινα κόρη τοῦ παλαιοῦ Δημάρχου Ἰωαννίνων Ἰωαννίδη ἢ Ἐρικέττη Ἰωαννίδου Ἀρχιτέκτων ἀπὸ τὶς πρῶτες γυναῖκες ἐπιστήμονες τῆς Ἡπείρου. Ἔζησε κατ' ἐπιστήμην καὶ μὲ τὸ γνωστὸ ἠπειρωτικὸ ἦθος καὶ τὴ λατρεία πρὸς τὴ γενέτειρα. Ἔχει ἐκπονήσει ἀρχιτεκτονικὴ ἐργασία γιὰ τὰ Γιάννινα μὲ θέμα τὰ διατηρητέα καὶ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα τῆς πόλης. Τὴν ἀπεθαύμασα κάποια φορὰ, ὅταν μὲ τόσο ἐνθουσιασμό, ἀλλὰ καὶ μὲ τόση θέρμη καὶ μυσταγωγία μοῦ τὴν ἐπέδειξε. Εἶχε τὴν κρυφὴ ἐλπίδα, πὼς θὰ τῆς τὴν ἐτύπωνε τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων. Θὰ ἄξιζε τὸν κόπον ἂν ἔρθει κανεὶς σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς κληρονόμους τῆς γιὰ τὴν συνέχεια τῆς ἐνδιαφερούσης τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου περιπτώσεως.

Ἀγαποῦσε καὶ ἐνίσχυε τὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας.

ΜΙΜΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπὸ τὴν Κοσιοβίτσα τῆς Βορ. Ἡπείρου, τὸ ἀρχοντοχώρι τῶν Ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων ὁ καλὸς κάγαθὸς Μίμης Παπαδόπουλος. Κατέφυγε μετὰ τὴν προσάρτιση τῆς πατρίδας του στὴν Ἀλβανία στὴν Ἑλλάδα ἐπιζητήσας τὴν τύχη μὲ τὸν τρόπο ὄλων τῶν ξενιτεμένων τότε Ἡπειρωτῶν καὶ ἐπιβλήθηκε τάχιστα μὲ τὶς ἀρετὲς του στὸν ἐμπορικὸ κόσμον τῆς Ἀθήνας. Πάντα παρῶν μὲ τὴν ἐμφάνισή του στίς

πατριωτικὲς γιορτὲς καὶ πάντα πρόθυμος γιὰ τὰ πνευματικὰ ζήτήματα ἀρωγός.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΖΟΜΑΚΑΣ

Συνταξιούχος Λυκειάρχης ὁ Ἐταῖρος Γρηγόριος Τζομάκας τῆς γνωστῆς οἰκογενείας τοῦ Συράκου. Λάτρης τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας καὶ τακτικὸς ἀκροατὴς τῶν διαλέξεων τῆς. Ἄφησε μνήμη ἀγαθὴ στίς χιλιάδες τῶν μαθητῶν του καὶ τῶν συναδέλφων του.

ΝΙΚΟΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπὸ τὴ Γορίτσα Δροπόλεως Β. Ἡπείρου ὁ συνταξιούχος Λυκειάρχης Νικόλ. Παπαδόπουλος. Δάσκαλος στὴ Βόρειο Ἡπειρο καὶ συνέχεια Φιλολόγος Καθηγητὴς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Λυκειάρχου στὸ Τοσίτσειο τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας. Ταυτόχρονα πολυγραφώτατος συγγραφέας μὲ πλούσιες φιλολογικὲς σελίδες καὶ λογοτεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ βιβλία γιὰ τὴν ἰδιαιτέρη πατρίδα του, γιὰ τὴν ὁποία ἀγωνίστηκε ὡς τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς του. Στάθηκε πάντοτε κοντὰ στὴν Ἡπ. Ἐταιρεία μὲ ὀμιλίες ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ

Μὲ καταγωγή ἀπὸ τὰ Τεριαχάτι Δροπόλεως Βορείου Ἡπείρου κι ἔπειτα Παργινός, ὅπου κατέφυγε ὁ πατέρας του ἰατρὸς Τσιακὸς μετὰ

τήν προσάρτηση τῆς Βορ. Ἡπείρου στήν Ἀλβανία, ἐμφανίζεται στά Ἡπειρωτικά κι ἔπειτα Ἑλληνικά Γράμματα ὁ ποιητής Τάκης Τσιάκος. Λυρικός καί θερμός ὁ κορυφαλός αὐτός τοῦ Ἰονίου ἔπαυσε νά κελαηδεῖ. Ἀφῆκε μικρὸ σέ ἔκταση, ἀλλὰ μέγιστο σέ τόνο ποιητικό ἔργο. Μὲ ἀληθινὴ δίψα, περιορισμένος τὰ τελευταῖα χρόνια σὸ σπίτι του, περίμενε τὸ Δελτίο δραστηριότητος τῆς Ἑταιρείας κοντὰ σὸ ἔργο τῆς ὁποίας στάθηκε ἐπὶ εἴκοσι πέντε χρόνια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΛΑΣ

Σὲ βαθὺ γῆρας ἀπεβίωσε ὁ διαπρεπὴς πολιτικός καί Διπλωμάτης τῆς γνωστῆς Ἡπειρωτικῆς οἰκογενείας Γεώργιος Μελάς. Διπλωμάτης τῆς Σχολῆς τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ἐκπροσώπησε τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος σὲ πολλές Εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες μὲ τελευταία τὴν Οὐάσιγκτων. Στὰ 1936 ἀναμίχθηκε στήν πολιτικὴ καί ἐχρημάτισε Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν καί τοῦ Ἐμπορίου.

Μέλος τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ χρόνια αὐτὰ ἐξυπηρέτησε τοὺς σκοπούς της ἀπὸ τοὺς τομεῖς τῆς δημοσίας ζωῆς του μὲ θέρμη καί ἀγάπη γιὰ τὸ ἔργο της.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Μόλις χθὲς «μετέστη ἐκ τῶν προσκαίρων στὰ αἰώνια» ὁ Γυμνασιάρχης Πελοπίδας Οἰκονομίδης ἀγα-

πητὸς σὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας Συνάδελφος, ὅπως θὰ ἐνθυμεῖσθε.

Ὑπηρετήσε πιστὰ τὴ Δημοσίαν Ἐκπαίδευση μὲ τὴ διδασκαλίαν τῶν Φυσιογνωστικῶν μαθημάτων καί ἐπροίκισε τοὺς ὁμοταγεῖς συναδέλφους του μὲ διδακτικὸ ἐγχειρίδιον αὐτῶν.

Ἀνήσυχη φύσις περισπᾶτο καί σὲ ἱστοριοδιφικὲς ἐργασίες καί ἐκόσμησε τὴ γενέτειρά του, τὸ Τσερβάρι Ζαγορίου, μὲ περισπούδαστη ἱστορικὴ καί λαογραφικὴ μονογραφία.

Τέλος ἀθόρυβος, ἀλλὰ δραστήριος κοινωνικός παράγοντας προσέφερε τίς ὑπηρεσίες του πρὸς τὸ κοινὸ καλὸ τῆς Ἡπείρου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΛΗΣ

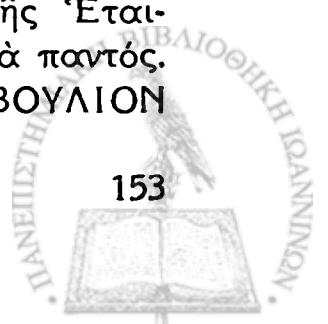
Σημαντικὴ ἦταν ἡ ἀπώλεια τῆς Ἑταιρείας, ἀλλὰ καί τῆς Ριζαρείου Σχολῆς τῆς ὁποίας διετέλεσε Σύμβουλος καί Πρόεδρος μὲ τὸ θάνατο τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητῆ καί Λογοτέχνη Γιάννη Σαραλή.

Ἀπὸ τὰ συνειδητὰ στελέχη τοῦ Ἡπειρωτισμοῦ ὁ φωτισμένος συμπατριώτης παράστεκε καί σὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας.

Ἐκτενῆ νεκρολογία τοῦ ἐκλιπόντος δημοσίευσε σὸ 102 τεῦχος τοῦ Δελτίου ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ Στάθ. Δ. Λαμπρίδης.

Ἡ Ἑταιρεία θὰ διατηρήσει ἀσβεστη τὴ μνήμη τῶν διακεκριμένων Μελῶν καί Φίλων τῆς Ἑταιρείας καί τῆς Ἡπείρου διὰ παντός.

ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ

Χρυσάνθη Ζιτσαία

Στις 3 'Απριλίου 1985 ή «'Ηπειρωτική 'Εταιρεία» αφιέρωσε Φιλολογική Βραδύα στη Χρυσάνθη Ζιτσαία. 'Η τελετή έγινε στην αίθουσα τής 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας μπροστά σέ πλήθος πνευματικού κόσμου 'Ηπειρωτών και παλλών θαυμαστών τής 'Ηπειρώτισσας Ποιητριάς. 'Ηταν θερμές οί έκδηλώσεις του 'Ακροατηρίου τής τιμομένης. Σπάνιες στιγμές τής Χρυσάνθης μας, πού παρά τό θάρος τών 83 ετών και θαυμάσια ἄρθρωση είχε στην 'Αντιφώνησή της και ύψηλά και εὔστοχα νοήματα ο λόγος της.

Λαμπρή ή ἀνάλυση του έργου της ἀπό τή Ρούλα Παπαδημητρίου. Γλυκιά και τρυφερή ή Λέλα Γκογκώνη - 'Αμπατζή στην ἀπαγγελία του Τραγουδιού τής Τάβλας. Συναρπαστικός ο χειμαρρώδης Βασίλης Παπανίκας μέ τά τέσσερα τραγούδια και ιδιαίτερα μέ τήν «Παλιουρή».

Γιά ν' ἀπολαύσουν τό ἀκράμα ὅσοι δέν εὔτύχησαν νά παραστούν, τό δημιουργούμε σέ συνέχειες στό Δελτίο.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

'Αγαπητή Κυρία Χρυσάνθη Ζιτσαία.

'Η Σεβάσμια «'Ηπειρωτική 'Εταιρεία» δέν συνηθίζει νά τιμᾶ ζῶντες ἐργάτες τής Τέχνης και του Λόγου. Περιμένει τό διάβα του χρόνου νά θέση τά ἀποσιωπητικά στη ζωή αὐτῶν, πού τους ἀγάπησαν οί Μοῦσες και τους ἐμοίρανε ή εὔνοια τῶν θεῶν.

'Αλλά ή δική σας περίπτωση εἶναι διαφορετική, διότι οὔτε ή προσωπική σας ζωή ἀφήνει σκιές, πού νά δημιουργοῦν ἀναστολές για τους βιογράφους σας, οὔτε τά δημιουργήματα τής Τέχνης σας γεννοῦν ἀμφισθητήσεις, καθώς ὅλα κολυμποῦν στό φῶς μιᾶς 'Ηπειρωτικής γνησιότητας.

Και θά ξεκινήσετε ἀπό τόν πανέμορφο τόπο τής Ζίτσας και τῶν Γραμμενοχωρίων μέ τή μακρά πολυσύνθετη παράδοση ὄλων αὐτῶν τῶν συστατικῶν, πού δίνουν ἀξία στην ἐπίγεια ζωή.

'Η ὁμορφιά του τοπίου τής πατρίδας σας ὑμνημένη ἀπό τό Βύρωνα τό 1809. Τό ἄλικο αἷμα του Ζιτσιώτη Νικολίδη, πού χύνεται και ἐνώνεται μέ του συντρόφου του του Πρωτομάρτυρα Ρήγα Φερραίου στις φυλακές του Βελιγραδίου, πρώτη σπονδή στη μεγάλη μας 'Επανάσταση. Τά λάσα και τά Κληροδοτήματα μοχλός τής ξακουστής Ζιτσιώτικης Παιδείας εἶναι οί καταβολές πού ἀρδεύουν τά φύτρα

για να καρπίσουν αργότερα πλουσιοπάροχα στα πεδία της Τέχνης και του Λόγου.

Ένα σμάρι μελίσι πρωτοπούλι, για να θυμηθώ την αποδιδόμενη στον Πίνδαρο, εικόνα, έρχεται από τις ανθισμένες ὄχθες του Καλαμά και ἀπιθώνει στα χείλη σας — παιδούλα τότε — κερὶ καὶ μέλι χρυσαφί, πού ποτέ δὲ στέρεψε ἐξήντα τόσα χρόνια.

«Μενεξεδένια Δειλινά» εἶναι ἡ πρώτη σας ποιητικὴ Συλλογή. Καὶ τὰ δειλινὰ κείνα ποτέ δὲ σκοτεινιάσαν καὶ δὲν νυχτώσανε ποτέ. Κρατοῦν τὶς ἡλιαχτίδες — δέσμες φωτὸς πάνω ἀπὸ τὴ Σιουτίστα — πού διαχέονται σ' ὄλο σας τὸ ποιητικὸ καὶ πεζογραφικὸ ἔργο.

Ἄλλὰ ἐγὼ εἶμαι στὸ περιθώριο τῆς ἀποψινῆς τελετῆς.

Θὰ ἀπευθύνει τὸν ἀνήκοντα χαιρετισμὸ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ζιτσαίων τῆς Ἀθήνας καὶ Προϊστάμενος τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης κ. Λάμπρος Δρόσος για να ἀκολουθήσει ἡ Κυρία Ρούλα Παπαδημητρίου πού θὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἀνάλυση τοῦ ἔργου.

Στὴ συνέχεια θὰ ἀπαγγεῖλει ἡ Κυρία Λέλα Γκογκώνη ἡ Διευθύντρια τοῦ «Ἡπ. Μέλλοντος» τὸ τραγούδι τῆς Τάβλας καὶ ὁ Ἡθοποιὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου κ. Βασίλης Παπανίκας τέσσερα ποιήματα τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαίας.

Σᾶς καλωσορίζω Κυρά μου στὴν σημερινὴ Ἑσπερίδα.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΖΙΤΣΑΙΩΝ

Λ. ΔΡΟΣΟΥ

Ἡ Ἀδελφότης τῆς Ζίτσας ἐρμηνεύοντας τὰ αἰσθήματα ὄλων τῶν συμπατριωτῶν μας πού ριζωμένοι στὴ γενέτειρα πατρίδα ἀγω-

νίζονται ὅπου γῆς για τὴν πρόοδο καὶ τὴν προκοπή, αἰσθάνονται σήμερα ἰδιαίτερη χαρά, συγκίνηση καὶ τιμὴ πού σὲ τούτη τὴν αἴθουσα, πού λειτουργεῖ στὸν ὀμφαλὸ τοῦ πρώτου πνευματικοῦ Κέντρου τῆς χώρας, μὲ πρωτοβουλία τῆς γηραιᾶς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας, θὰ παρουσιασθεῖ καὶ θὰ ἀναλυθεῖ ἀπὸ τὴ δόκιμη λογοτέχνη Ρούλα Παπαδημητρίου τοῦ ἀξίου τέκνου τῆς Ζίτσας, τὸ ποιητικὸ ἔργο τῆς Χρυσάνθης Ζέρβα, τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαίας, σὰν προσφορὰ στὰ Ἡπειρωτικὰ καὶ Ἑλληνικὰ Γράμματα.

Ἡ Ζίτσα μὲ τὴν μακρόχρονη ἱστορία τῆς γραμμῆν μῆσα ἀπὸ

Χρυσάνθη Ζίτσαϊα με στολή Ζαγορίου.

πνευματικούς, έθνικούς και κοινωνικούς άγώνες και μέσα από ένα διαρκές ρίζωμα με τὰ γράμματα και τις τέχνες, δημιούργησε τή δική της συνείδηση, τή δική της κουλτούρα και παράδοση που ξέρει να συνταιριάζει τὸ παλιὸ με τὸ καινούργιο και ν' ανοίγει τὸ δρόμο πρὸς τὰ μπρός.

Συντελεστές αὐτῆς τῆς χωριστῆς Ζιτσαϊτικῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας, ὅλοι οἱ Ζιτσαῖοι, με πρωτοπό-

ρους τοὺς ἐπώνυμους ἀγωνιστὲς τοῦ πνεύματος. Κορυφαία μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀγωνιστὲς ἡ ποιήτριά μας, ἡ Χρυσάνθη ἡ Ζιτσαῖα.

Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὴν γηραιά Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία, θεματοφύλακα τῶν Ἑπειρωτικῶν παραδόσεων, τὴν ἐκλεκτὴ και καταξιωμένη λογοτέχνίδα κ. Ρούλα Παπαδημητρίου και εὐχόμεστε στὴ σεμνὴ και εὐγενικὴ ποιήτρια Χρυσάνθη ὕγεια και μακροήμερευση.

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Εἶναι χαρὰ και τιμὴ για μένα, να μιλήσω στὴν συγκέντρωση τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας, για τὴν μεγάλη Ἑπειρωτίσσα Ποιήτρια, τὴν ἄξια Ἑλληνίδα, τὴν ἀγαπημένη Φίλη, Χρυσάνθη Ζιτσαῖα.

Κατανοῶ τὴν μεγάλη εὐθύνη που

ἀναλαμβάνω. Τὸ ἔργο τῆς Ζιτσαῖας εἶναι ἐκλεκτὸ και ἀπέραντο. Δύσκολο να τὸ ἀτενίσει κανείς, να τὸ ἀξιολογήσει και να τὸ κατατάξει. Μόνο ἡ μεγάλη μου ἀγάπη και ἡ μεγάλη μου ἐκτίμηση με ὠθοῦν στὸ ἐγχείρημα αὐτό, γιατί οἱ κριτικὲς μου δυνάμεις εἶναι μικρές, δὲν ἐπαρκοῦν. Εἰκοσιτέσσερες ποιητικὲς συλλογές, τέσσερες Συλλογὲς Διηγημάτων, δοκίμια, μελέτες, ἄρθρα και δημοσιεύματα σὲ ἔγκριτα Περιοδικά, στὸν καθημερινὸ τύπο, μακροχρόνιες τακτικὲς συνεργασίες στοὺς ραδιοφωνικούς μας Σταθμούς και πολλὲς ἄλλες διαλέξεις, εἶναι ἡ συγκομιδὴ τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαῖας.

Μιὰ ζωὴ ὀλάκαιρη δοσμένη στὴν Ποίηση και στις ὕψηλές ιδέες. Γιατί ἡ ποίηση ἀνέβλυζε αὐθόρμητα, κρουνὸς ἀστείρευτος ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς και οἱ ιδέες τὴν ἀνέβαζαν ὄλο και πιὸ ψηλά στὸν κόσμο τοῦ πνεύματος.

Σπάνια σέ μιά ψυχή συγκεντρώθηκαν μέ παλμό καί δύναμη όλα τὰ μεγάλα. Σπάνια μιά Έλληνίδα ἀγκάλιασε καί ὕμνησε τήν Έλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Ἀπό τὰ κακοτράχαλα βουνά τῆς Ἡπειρος, ὅπου πρωτογνώρισε τόν κόσμο, ὡς τίς ἐσχατιές τῆς Κύπρου μας, ὅπου ἡ ὁμορφιά καί ὁ πόνος ζοῦν ἀγκαλιασμένοι ὡς σήμερα.

Ἡ Μοῖρα σημάδεψε τὸ πέρασμα αὐτῆς τῆς ἔξοχης γυναίκας ἀπὸ τῆ ζωῆ, γιά νά μᾶς συνεπάρει στοὺς ἐνθουσιασμούς της καί νά μᾶς ἀνεβάσει στίς κορφές τῆς διανόησης.

Ὅλα τὰ ἄξια τραγούδησε ἡ Ποιήτρια. Καί τὸ τραγούδι της μένει μέ τῶν καιρῶν τὸ γνώρισμα.

Ποιήτρια, πατριώτισσα, μητέρα, ἄνθρωπος κοινωνικός, γυναίκα στή μεγαλωσύνη της — αὐτὴ εἶναι ἡ Χρυσάνθη Ζιτσαία.

***

Ἀρχισε νέα τοὺς στίχους της, ὅταν ἀκόμη παιδούλα τριγύριζε τίς καταπράσινες πλαγιές τῆς Ζίτσας, τῆς πατρίδας της. Πολὺ σύναζε τοὺς στίχους σάν πολύτιμα πετράδια. Καί κάποτε τόλμησε καί τοὺς ἔστειλε στὸν μεγάλο μας θάρδο, τὸν Κωστή Παλαμᾶ. Τοὺς διάβασε ὁ Παλαμᾶς, τοὺς θαύμασε κι' ἔγραψε τὰ προγνωστικά του, πῶς «μιά ἀληθινὴ Ποιήτρια γεννήθηκε στὸν καιρό μας».

Ὁ λόγος του ἦτανε προφητεία. Ἡ νεαρὴ κοπέλλα πού τόσο παίνεσε, δέν τὸν διέψευσε. Στάθηκε ἀληθινὰ μεγάλη.

Τὴν καμαρώνουμε καί εὐχόμαστε ὁ Θεὸς νά τῆς χαρίζει χαρές

καί δόξες. Σπάνια ἄνθρωπος ἀξιώθηκε νά ὀλοκληρώσει ἔτσι τὴν ζωῆ του. Κι' αὐτὸ τὸ ὄροσημο τὸ ἀντικρῦζει μέ θαυμασμό καί δέος. Εἶναι σάν ἥλιος τῆς ζωῆς, πού καταυγάζει μέ τὴ λάμψη του τοὺς γύρω.

Ἀπὸ τὴν Ζίτσα, ὅπως εἶπαμε τῆς Ἡπείρου τὴν κωμόπολη, ξεκίνησε ἡ Χρυσάνθη Ζέρβα - Οἰκονομίδου. Αὐτὸ εἶναι τὸ πραγματικό της ὄνομα, πού κάλυψε, ἀπὸ ἀγάπη γιά τὴν γενέτειρα μέ τὸ ψευδώνυμο Ζιτσαία. Καί μέ τὸ ψευδώνυμο αὐτὸ εἶναι γνωστὴ στὰ Γράμματά μας.

Ξεκίνησε προικισμένη μέ ὅλα τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα — ὁμορφιά, εὐγένεια, καλωσύνη, γνήσια φλέβα ποιητικῆ. Καί πολὺ νέα, στὸ πλευρὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ, ἀντάξιου συντρόφου της, ἐγκαταστάθηκε στήν Θεσσαλονίκη, γιά νά γίνεи μιά πρώτη κυρία, μιά ἀρχόντισσα. Ἐνα ἀτίμητο παράδειγμα.

Ἀρχόντισσα γιά τὴν Θεσσαλονίκη μᾶ καί γιά τὸ Γένος ὀλάκαιρο, ἀφοῦ μέ τὸν ἐπίζηλο τίτλο αὐτὸ τὴν στόλισε γιά πάντα ὁ Ἡπειρώτης Μέγας Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, πού ἐκτιμώντας τὴν προσωπικότητά καί τὸ ἔργο της, τὴν ἀναγόρευσε ἐπίσημα «Ἀρχόντισσα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου».

Ποιήτρια, Ἀρχόντισσα... Τιμὴ καί δόξα τῆς Ἑλλάδας.

***

Ἡ Ζιτσαία ἄφησε νά τὴν παραπαρασύρει ἡ Ποίηση ὅπως τὸ νιωθε. Ὅπως ὁ Θεὸς τῆς τὴν χάρισε, σάν δωρεά, πού σφράγισε τὴν ὑπαρξή της. Τούτῃ τῇ θεῖα δωρεά ἀξιοποίησε στὸ ἔπακρο. Συνέλαβε

ὄλα τὰ μηνύματα τοῦ καιροῦ της. Στάθηκε ἕνας ἀληθινὸς ἄνθρωπος, μιὰ μεγάλη ὁδηγήτρα.

Ἡ Πατρίδα στὰ χρόνια της, ἀπὸ τις ἀρχές τοῦ αἰῶνα ὡς σήμερα, πέρασε μεγάλες, μὰ καὶ τραγικὲς ὥρες. Ἡ Ζιτσαία τις ἀγκάλιασε, τις ἐξέφρασε, στάθηκε ἡ ἴδια στὸ ὕψος τους.

Ἡ ποίησή της λάμπει καθάριο κρύσταλλο, ὄλο ἀλήθεια, μηνύματα, ἰδέες, μεγαλωσύνη. Γιατὶ ἡ Ζιτσαία εἶναι γεννημένη ποιήτρια. Δὲν ἄφησε ποτὲ νὰ τὴν παρασύρει κανένα τέχνασμα, κανέναν ψεύτικος μοντερνισμὸς, ὅπως τὸ βλέπουμε σὲ πολλοὺς ποιητὲς τοῦ καιροῦ μας, ποὺ πᾶνε νὰ μᾶς ἐντυπωσιάσουν μὲ φτιαχτὲς ρίμες καὶ θολὰ νοήματα. Ἡ Ζιτσαία, ἄφησε τὴν ποίησή της ν' ἀστράφτει ἀτόφιο χρυσάφι. Ἐμεινε συνεπὴς στὴν ὁμορφιά, στὴν δροσιά, στὴν εἰλικρίνεια τῆς σωστῆς, τῆς ἀδολῆς Ποίησης. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι μεγάλη. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ μιλά πάντα στὶς ψυχές, θὰ μείνει αἰώνια.

Ἐγραψε σὲ παραδοσιακὸ στίχο, μὰ καὶ σὲ ἐλεύθερο. Μὲ τὴν ἀρμονικὴ της γλῶσσα, τὴν ἀπαράμιλλη τέχνη τῆς ρίμας της, ἐντυσε τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ ἔδωσε ὄλο τὸν παλμὸ καὶ τὸ μέτρο τῆς πλούσιας ψυχῆς της.

Σὰ Μάνα τούτης τῆς γῆς, τῆς γεμάτης μεγαλωσύνη κι' ὀδύνη, τύλιξε στὴν στοργή της κάθε της πτυχή. Ἀγκάλιασε τοὺς ἀξιους, τοὺς γενναίους, τοὺς ταπεινοὺς, μὰ κι' ὄσους ἔφτασαν στὶς κορφές. Γιὰ κάθε ἱστορικὴ στιγμή, γιὰ κάθε ἄνθρωπο, εἶχε τὸν λόγο τῆς κατανό-

ησης καὶ τῆς ἀγάπης νὰ ἐκφράσει. Νὰ ὑμνήσει, νὰ δώσει θάρρος, νὰ προσφέρει αἰσιοδοξία, νὰ χαρίσει γαλήνη, νὰ πεί τὸν σοφὸ της λόγο, νὰ δώσει τὴν ἀξία καὶ τὰ προγνωστικά. Πάντα μὲ ἀγάπη. Μὲ ἄμετρη ἀγάπη.

***

Κάθε της ποίημα κόσμος ὀλάκαιρος. Κάθε της ποίημα ἀντανάκλαση τῆς ἱστορίας τοῦ καιροῦ μας, ἀναδεύει τὰ αἰσθήματα καὶ τις ἰδέες ποὺ μᾶς κατακλύζουν, μὰ ποὺ ὁ Ποιητὴς μόνο ἔχει τὸ χάρισμα νὰ ἐξωτερικεύει καὶ νὰ ἐκφράζει γιὰ χάρη ὄλων μας. Βρίσκομε στὰ ποιήματά της τὸν ἑαυτὸ μας, ὅ,τι βαθύτερο κλείνει ἡ ψυχὴ μας. Δεχόμαστε τὰ μηνύματά της καὶ τὴν εὐγνωμονοῦμε.

Πότε μᾶς κατακλύζει μὲ στροφὲς ἄπειρες καὶ πότε μᾶς μιλά ἐπιγραμματικά, τόσο, ποὺ σ' ἕνα μόνο τετράστιχο νὰ μᾶς δίνει κόσμο ὀλάκαιρο, ἀτόφια τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, ὅπως στὶς Συλλογὲς «Πεντόβολα» καὶ «Ψηφίδες».

Παίζει μὲ τὴ ρίμα ποικιλότροπα ἢ λυρική μας Ποιήτρια, γιατί ἡ ρίμα εἶναι ποτάμι ποὺ ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν ψυχὴ της. Ἀφήνει νὰ τὴν παρασύρει στὴν ροή του. Δίνεται στὴν ὁμορφιά του αὐθόρμητα. Δίνεται ὀλοκάθαρη, μὲ πάθος.

Εἶναι σοφὴ, γνωρίζει ὡς τὰ βάθη τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ἐκφράζει τὴν πεῖρα της γιὰ τὰ ἐγκόσμια, μὰ δὲν εἶναι ποτὲ ἐγκεφαλικὴ. Πάντα πηγαία.

***

Λίγα τὰ ἐρωτικά της ποιήματα.

μά τόσο δροσερά και παινεμένα.
Ἡ Πατρίδα κατ' ἀρχή και ἡ Μη-
τρότητα εἶναι ἡ θαυραία της ἔμπνευ-
ση.

Ἡ Πατρίδα... Εἶτε ὕμνεῖ τὴν Ἑλ-
λάδα στὴν μεγαλωσύνη της, εἶτε

τὴν Κύπρο «τὴν μακαρία γῆ», εἶτε
τὴν Ἡπειρο, ποὺ κράτησε γιὰ πάν-
τα σκλαβωμένη τὴν ψυχὴ της, ὅ-
πως τραγουδάει στὸ ποίημα «Πα-
τρίδα μου Λεβέντισσα» στὴ Συλλο-
γὴ «Ἐνότητες».

ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ ΛΕΒΕΝΤΙΣΣΑ

Λεβεντομάνα μου Ἡπειρος Πατρίδα τιμημένη
Μὲ τὸν καθυμὸ, μὲ τ' ὄνειρο κινῶ νὰ σ' ἀγαπῶσω.
Νὰ ρθῶ τῆς Γῆς μου νοσταλγὸς προσκυνητῆς νὰ φτάσω
Στὴ Λίμνη τῆ Γιαννιώτισσα νὰ λούσω τὴν ψυχὴ μου.
Νὰ μεταλάδω ἀπ' τῶν Ἑλλῶν τ' ἀρχαῖο τὸ πνεῦμα, Ἑλλάδα
Στὶς πρῶτες ρίζες και πηγές τῆς ξακουστῆς Δωδώνης.
Τοῦ Πίνδου τὶς ψηλές κορφές νὰ μακρυαγναντέψω
Ἐκεῖ ποὺ ὁ θρύλος περπατεῖ κι ἡ δόξα ἀνηφορίζει.
Νὰ ὀδοῦ στὴ ρούγα τοῦ Χωροῦ μὲ τοὺς πανηγυριώτες
Ἀνήμερα τῆς Παναγιᾶς ν' ἀκούσω τὰ κλαρίνα.
Νὰ ἰδοῦ τοὺς Ἡπειρώτικους χορούς, τοὺς νιούς νὰ καμαρώσω
Γύρω ἀπὸ γέρικους κορμούς θλαστάρια νὰ φυτρώνουν
Και μὲ τὸν ἴδιο τὸ σκοπὸ νὰ παίρνουν τὰ τραγούδια.
Νὰ ἰδοῦ — θαυραία μου θύμηση — δίσκο μαλαματένιο —
Πίσω ἀπ' τὰ δέντρα τ' Ἀἴλια τὸν ἥλιο ν' ἀνατέλλει
Και ν' ἀνατέλλουνε μαζί και τὰ παλιά ἕνα ἕνα.
Παρακαλῶ σε στοχασμέ, καρδιά παρακαλῶ σε
Συνώραπέ μου τοὺς καιρούς, γεφύρωσε τὰ χρόνια
Γιὰ νὰ περάσω ἀνάλαφρα στὸν ἀγιασμένο τόπο.
Κάθε ὀμορφάδα νὰ γευτῶ κάθε χαρὰ νὰ μάσω
Και τὰ φτερά τοῦ Σταυραητοῦ νὰ νοιώσω στὴν ψυχὴ μου.

Ἡ Ἡπειρος ἔρχεται και ξανάρ-
χεται, μὲ ὀλη τὴν μαγεία ποὺ ἀ-
σκεῖ στὴν ψυχὴ της, στὶς Συλλογές
της. Κάθε Συλλογὴ εἶναι διανθισμέ-
νη μὲ ποιήματα Ἡπειρωτικά. Ἑλ-
πίζομε, κάποτε νὰ τὰ συγκεντρώ-
σει ὀλα σὲ ἕναν τόμο. Γιὰ τὴν Ἡ-
πειρο θὰ εἶναι ἀπόκτημα.

Τραγουδά τὴ Λίμνη τὴν Παμβώ-
τιδα, τὰ φημισμένα Γιάννενα, τὴ

Δωδώνη, τὸν Καλαμᾶ, τῆς Πίνδου
τὶς ψηλές κορφές, τὸ Σπήλαιο τοῦ
Περάματος, τὴν Παληουρῆ, τὸ Ζα-
γόρι — τὴν Ἡπειρο ὀλάκαιρη.

Ἐμνεῖ τὰ πανηγύρια, τὰ ὄραῖα
ἔθιμα, τὴν ἱστορία, τοὺς θρύλους,
τὶς γυναῖκες τὶς Ἡπειρώτισσες, τὶς
λεβέντισσες, ποὺ πρῶτες σὲ κάθε
ὄρα τῆς ἱστορίας δίνουν τὸ παρόν.
Πρῶτες γιὰ τὶς μεγάλες ὄρες, μὰ

καὶ τὶς χαρούμενες.

Πόση νοσταλγία καὶ δροσιά στὸ ποίημα «Ζαγορίσιες στὸ χορὸ», ἀπὸ τὴν Συλλογὴ «Ὀδοιπορία», ἀφιερωμένο σὲ μιὰ ἄλλη μεγάλη Ἡπειρώτισσα, τὴν Φρόσω Ἰωαννίδη, τῆ Μάνα τοῦ Ζαγοριοῦ:

ΖΑΓΟΡΙΣΙΕΣ ΣΤΟ ΧΟΡΟ

«Στὴ Μάνα τοῦ Ζαγοριοῦ, Φρόσω Ἰωαννίδου».

Ζαγοριανές μου πέρδικες
βουνίστιες μου τρυγόνες
μὲ τὶς γραμμένες φορεσιές
τὶς κεντητές φλοκάτες
ἀράδα ἀράδα λυγερές
στῆς ἁμορφιάς τὸν κύκλο
σὰν ἀνθισμένες μυγδαλιές
στῆς Ἡπειρος τὶς ράχες.

Μάνα σὲ λέν τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ Δωρικὴ κολώνα.
Μὰ ἐγὼ σὲ λέω λεθέντισσα, Ζαγοριανὴ τρυγόννα,
πού σέρνεις πρώτη τὸ χορὸ καὶ τὶς καρδιές φτερώνεις,
καὶ μ' ὄλη της τὴν ἁμορφιά, τὴν Ἡπειρο ἐνσαρκώνεις.
Νάημωνα νιὸς τραγουδιστῆς νὰ παίρνω τὸ σκοπὸ σου.

Μὰ καὶ ποιούς ἀξιους Ἡπειρω-
τες δὲν ὕμνησε! Ἀγάπη της ὁ Κώ-
στας Κρυστάλλης, τὸ πονεμένο παι-
δὶ τῆς Ἡπειρος, ὁ μεγάλος ποιη-
τῆς. Τοῦ ἔχει ἀφιερῶσει θαυμάσια
ποιήματα, ὅπως καὶ γιὰ τὸν Χατζῆ
(Πελερέν) τὸν Χρῆστο Χριστοθασί-
λη, τὸν Ἰωάννη Βηλαρᾶ, τὸν Γιώρ-
γο Κοτζιούλα, τὸν Γιωσέφ Ἐλιγιά,
τὸν Γεώργιο Ράγκο, τὸν Δημήτριο
Σαλαμάγκα κι' ἄλλους καὶ τελευ-
ταῖα γιὰ τὸν ἀκάματο πνευματικὸ
ἐργάτη πού ἔφυγε, τὸν Σπύρο Μου-

Αὐτοῦ στὴ γύρα τοῦ χοροῦ
τοῦ πολυπαινεμένου
μὲ τοῦ κλαρίνου τὸ σκοπὸ
μὲ τοῦ καύμοῦ τὴν τρίλλια
στὸ τσάκισμα τοῦ τραγουδιοῦ
— γειά σου χαρά σου Ρόδα —
καθὼς τὸ χρυσομάντηλο
τῆς πρώτης ἀνεμίζει,

ἀνάλαφρα μὲ παίρνετε
μὲ τ' ἀπαλό σας χέρι
γιὰ τοῦ καιροῦ τὸ ξέφωτο
γιὰ τὸ γλυκὸ πιστρόφι,
ἔκει πού φτερώνει τ' ὄνειρο
κι οἱ θύμισες ἀνθοῦνε
πού εἶναι τὸ κάστρο τῆς καρδιάς
ἀνέγγιχτο ἀπ' τὸ χρόνο.

Κι' ἄλλοῦ, σ' ἓνα τετράστιχο μᾶς
δίνει ὀλοζώντανη τὴν μορφὴ τῆς
Φρόσως Ἰωαννίδη.

σελίμη.

Τὰ πιότερα Ἡπειρωτικὰ της ποι-
ήματα ἔχουν τὸν ρυθμὸ τοῦ Δημο-
τικοῦ Τραγουδιοῦ, τὸν ρευστὸ δε-
καπεντασύλλαβό του, τὴν ροὴ τῆς
ρίμας του, τὴν πνοὴ καὶ τὴν δροσιά
του. Γιατὶ τὸ Δημοτικὸ τραγούδι
εἶναι οἱ ρίζες της. Καὶ στὶς ρίζες
της ξαναγυρνᾶ μὲ πόθο.

Μᾶς τὸ ἐκφράζει ὑπέροχα στὸ
ποίημα «Ὕμνος στὸ Δημοτικὸ Τρα-
γούδι», ἀπὸ τὴν Συλλογὴ «Τραγού-
δια τῆς γῆς μου».

Νάημουνα νιός τραγουδιστής νά παίρνω τὸ σκοπὸ σου.
 Νάημουν χωριάτης χορευτής, νά πάω μὲ τὸ ρυθμὸ σου.
 Φλογέρα νά σέ διαλαλῶ, σ' ἐνὸς βοσκῶ τὸ στάβια,
 καθάριο ἀγέρι του βουνοῦ, στὰ μαῦρα ποτισμένο,
 νά παίρνω τὸν ἀντίλαλο νά τὸν σκαρπῶ στήν πλάση.
 Δημοτικὸ τραγούδι μου κι' ἄξιμας γενιᾶς μου ρίζα...

Ἔτσι λεβέντικα ἀρχίζει τὸν Ὑμνο τῆς ἡ ποιήτρια γιὰ τὸ Δημοτικὸ Τραγούδι. Στὸν ἴδιο σκοπὸ τραγουδοῦ πολλὰ γιὰ τὴν πατρίδα τῆς.

Ὅπως μερικοὶ στίχοι ἀπὸ τὴν Ὁδὴ τῆς στήν Παμβώτιδα, τὴ Λίμνη τῶν Ἰωαννίνων, στροφές ἀτόφιου Δημοτικοῦ Τραγουδιοῦ.

Μὲ γήτεψαν τὰ μάγια σου, Παμβώτιδα κερὰίδα.
 Πῶς φάνταξες σάν ὄραμα γλυκό, πού δὲν ματάειδα.
 Τοῦτο τὸ μπλάβο δειλινό, τὴν ὁμορφὴ ἐσπέρα
 — μέρα γλυκεῖα τοῦ γυρισμοῦ καὶ τῆς καρδιάς μου μέρα—
 Κι' ὄλο θυθίζω ἐκστατικὰ τὴ σκέψη μου βαθειά σου
 καὶ μέσα στὴ γαλήνη σου καὶ μὲς στὴν τρικυμιά σου.
 Μαζί μὲ τίς κλωνόγυρτες ἰτιές στὶς ὄχθες γύρω,
 τοῦ θρύλου καὶ τῆς ὁμορφιάς πορίζομαι τὸ μῦρο.
 Τὸν θρύλο σου τὸν ἰμίλεψαν καλοτεχνίτες χρόνοι
 καὶ λάμπει κόσμημα ἀκριβό, χρυσὸ πού δὲν θαμπώνει.
 Καθὼς Γιαννιώτες χρυσοκοὶ δουλεύουνε τ' ἀσῆμι,
 φλόγα σκαλίσαν τὴν καρδιά, κι αὐγερικό τὴ μνήμη.
 Τὸ κάστρο σου δικέφαλος ἀητός, βαρειὰ κορώννα...

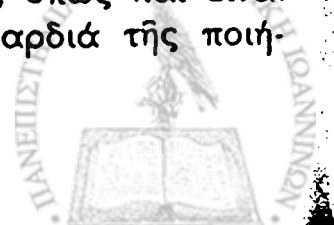
Καὶ τὸ τραγούδι μακρόπνοο, συνεχίζεται σ' αὐτὸ τὸν ρυθμὸ τῆς νοσταλγίας καὶ τῆς λεβεντιάς.

Ὁ ἀείμνηστος κορυφαῖος κριτικός Ἀντρέας Καραντώνης, ἔγραφε γιὰ τὴν Ποιήτρια:

«Τὰ ποιήματα τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαίας, εἶναι συνθεμένα σὲ μοτίβο δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Μ' ἓναν σφιχτοδεμένο ρωμαλέο δεκαπεντασύλλαβο, μὲ ὠραίες μεγαλόπρεπες εἰκόνες, θερμὴ πνοή, συναισθηματικὸ βάθος. Ἀκόμα καὶ τὰ ἀφιερωμένα σὲ ἄτομα, παίρνουν μιὰ πλατύτερη, Ἠπειρωτικὴ θὰ λέγαμε διά-

σταση. Εἶναι ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς Ἠπειρος καὶ καθρεφτίζουν τὴν ἱστορικὴ, δραματικὴ περισσότερο πορεία τῶν καιρῶν καὶ τὴν μοῖρα τοῦ τόπου.

Ἔτσι πιστεύουμε πὼς μποροῦν νὰ ἔχουν μιὰ παρουσία σὲ διάρκεια Ἀπόδειξη τὸ ποίημα «Παληουρή», γραμμένο τὸ 1938, δηλαδή πρὶν ἀπὸ μισὸν σχεδὸν αἰῶνα. Ἡ Συλλογὴ «Μὲ τὸν ἀχὸ τοῦ τραγουδιοῦ», εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀφιερωμένη στὴν Ἠπειρο, τὴν ὁποία ἀποκαλεῖ «πανάρχαια Ἑλλοπία — πρώτη ρίζα τῶν Ἑλλήνων», ὅπως καὶ εἶναι πραγματικά. Ἡ καρδιά τῆς ποιή-

τριας είναι πάντα δεμένη με τη γενέθλια γῆ.

«Γενέθλια γῆ χιλιάκριβη
τοῦ νόστου Κασταλλία».

Είναι ὁ ὀμφάλιος λῶρος τῆς ψυχῆς κι ὄλων τῶν συναισθημάτων.

Ἄγκάλιασε τὴν Κύπρο, πατρίδα τοῦ συζύγου τῆς, πόνεσε γιὰ τὴν τραγωδία καὶ τοὺς ἀγῶνες τῆς, τραγούδησε τὴν Θεσσαλονίκη στὴν ὁποία ζεῖ ἀπὸ τὸ 1930, τὴν ὕμνησε μετὴ μελωδικῆ τῆς λύρα, ἀλλὰ τὸ «ροδόσταμα τῆς ἀγάπης μέσα τῆς εἶναι γιὰ τὴν ἅγια φλέβα τῆς Ἡπείρου», καθὼς λέει σ' ἓνα στίχο τῆς. Τραγουδάει τὴν Ἑλλάδα σὰν

γνήσια Ἑλληνίδα, ἀλλὰ τὰ μάτια τῆς εἶναι γυρισμένα «στὴν πατρικὴ Γῆ» κι ἀκούει τὸ μυστικὸ κάλεσμα «σὰν μουσικῆς ἀνάκρουσμα».

Ἐπιτυχημένα τὰ ἐπιγραμματικά τῆς τετράστιχα, πού σὲ τέσσερες στίχους κλείνουν ὀλοκληρωμένα νοήματα. 120 συγκέντρωσε στὴ Συλλογὴ «Πεντόβολα», τυπωμένη τὸ 1958. Παίρνουμε τρία ἀπὸ αὐτά. Ἐνα γιὰ τὴν Πίνδο, ἓνα γιὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ Τραγούδια κι ἓνα γιὰ τὸ «μῦρο τοῦ τόπου» τῆ βαθύτερη, οὐσία τῆς πατρικῆς γῆς».

Αὐτὰ ἔγραφε ὁ Ἄντρεας Καραντώνης. Ἄς παραθέσωμε τὰ τρία τετράστιχα γιὰ τὴν Ἡπειρο, πού ξεχώρισε.

Π Ι Ν Δ Ο Σ

Πολλὰ εἶναι τὰ ψηλὰ βουνὰ τὰ οὐρανοφτασμένα,
Σὰν τοῦτο τῆς Πατρίδας μου, δὲν εἶν' ἄλλο κανένα.
Παρμερίστε ταπεινά, κάντε πελώρια θέση,
βουνὰ μου ἀνάμετρα ἀπ' τῆς γῆς, ἢ ΠΙΝΔΟΣ νὰ χωρέσει.

Τ Ρ Α Γ Ο Υ Δ Ι

Τραγούδι ἐσὺ τοῦ τόπου μου, πού γάργαρο ἀναβλύζεις
ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ κι' ἀνθεῖς καὶ λουλουδίζεις
Μοῦ συνορίζεις τὰ βουνὰ γιὰ νὰ παράσω ἐπόνη,
Μοῦ φέρνεις καὶ τ' ἀθάνατο νερὸ νὰ μὴν πεθάνω.

Χ Ω Μ Α

Μῦρο ἀπ' τὸ χῶμα τ' ἀγρονου καὶ τοῦ δικοῦ μου τόπου,
Μὲ πότισες καὶ μ' ἔμαθες τὴν ἀνθρωπιὰ τ' ἀνθρώπου.
Φτωχὸ μου ἐσὺ πού τῆς ζωῆς ἐσκέπασες τὴ γύμνια
κι' ἐμύρωσές μου τὴν ψυχὴ, νὰ μὴ τὴ βρίσκει ἡ ἀσκήμια.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὸ ἐπόμενο)

ΠΑΣΧΑ ΣΤΗ ΣΤΑΝΗ

ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ

“Ένα πρωί στά πασκαλόγιορτα, με πήρε ή Βάβω πισωκάπουλα στον Καρᾶ, νά πάμε στη στήν του κουμπάρου μας. — Τουῦ κουμπάρου μας; — Ναί μάτια μου τουῦ κουμπάρου μας. Εἶχε θαφτίση ὁ τσέλιγκας κάποτε ἕνα παιδί τῆς Βάβως κι’ ἄσχετα ἂν αὐτό πέθανε ἀπό μωρό ἢ ἂν πέρασε ἀπό τότε μισός αἰώνας, ἢ κουμπαριά ἔμεινε — ἄρρηκτος δεσμός συγγένειας — καί κάθε ἀνοιξη, ἢ Βάβω ξεκίναγε μέ κρασί, ρακί καί πετιμέζι νά καμαρώση τὰ κοπάδια του κι’ ὕστερα νά γυρίση φορτωμένη μιζίθρες καί χλωρό τυρί.

Ἦταν μιὰ ἀνταλλαγή προϊόντων ἀνάμεσα στους ἀπλους ἐκείνους ἂν θρώπους, πού γινότανε μέ τήν ἔκφραση τῶν ἀγνότερων αἰσθημάτων.

***

Γλυκοχάραζε ὅταν ξεκινήσαμε. Καβαλικέψαμε στό πέτρινο πεζοῦλι τῆς ὀξώπορτας κι’ ἀφοῦ χτύπησε ὁ Καρᾶς τὸ μπροστινὸ πόδι του στό χῶμα καί φύσηξε δυνατὰ τὰ ρουθούνια του, σήκωσε περήφανα τὸ κεφάλι τινάζοντας τῆ χαιτή καί τράβηξε γρήγορα τὸ δρόμο.

Ὁ πρῶτος σταθμὸς ἔγινε κοντὰ στ’ ἀμπέλια. Μονάχος του σταμάτησε ὁ Καρᾶς συνηθισμένος μπροστὰ στό χαλασμένο μισότοιχο τῆς Ἀϊτριάδας.

— «Κατέβα ψυχὴ μου ν’ ἀνάψουμε ἕνα κεριὶ στή χάρη της».

Ἡ παληὰ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς ἔτριξε καί τὰ χόρτα παραμέρισαν ἀπὸ τὸ σκαλοπάτι.

“Ἐκανα ὅτι κ’ ἢ Βάβω μου. Τρεῖς μετάνοιες, καμμιά δεκαριά σταυρούς καί φίλησα μ’ εὐλάβεια πολλή τις εἰκόνες μέ τ’ ἀσημένια χέρια καί μέ τ’ ἀσημένια πόδια, ἀνάλογα μέ τὰ πολλὰ ταξίματα καί τις ἀρρώστειες τῶν συγχωριανῶν μου, στό θάμα της. Ὑστερα σταθήκαμε στά πηγᾶδια νά ποτίσουμε τὸ ζῶο καί νά δροισιοῦμε, καί σάν ξανακαβαλλικέψαμε ὁ Καρᾶς μ’ ἀποφασιστικὸ πιά θῆμα καί γρήγορο, τράβηξε τὰ φιδωτὰ μονοπάτια, ἀνάμεσα ἀπὸ φράχτες μ’ ἀγριοτριανταφυλιές κι’ ἀπὸ ρεματιές καί ρουμάνια.

Στὸ δρόμο συναπαντούσαμε κανένα τσομπάνο ἢ ἀγωγιότη καί μᾶς καλημέριζαν πρόσχαρα καί θαρρετά:

— «Ὦρα καλὴ Βάβω».

Κι’ ἢ ἀπάντηση πήγαινε πιὸ θερμὴ καί στοργικὴ.

— «Νάεισαι καλὰ γυιέμ’».

***

Ὁ ἥλιος ἦταν ψηλὰ ὅταν φτάσαμε.

Πρῶτα ἀπάντησαμε τὸν Τάσο, ἕνα τσομπανόπουλο ἀμούστακο μ’

ἄσπρη πουκαμίσσα, νὰ πελεκάη ἀγκλίτσες καὶ κουτάλια στὸν ἴσκιο μιᾶς θεόρατης θαλανιδιάς.

—«Τὰ πλουμιστὰ χουλιάρια τᾶφτιαξα, μόνε νὰ δοῦμε τί γάλα θὰ φᾶτε, μέρες πὺ ἦρθατε», μᾶς εἶπε γελώντας.

Ἡ Βάθω τὸ πῆρε γιὰ χωρατό. Ἐγὼ ἔσκυπα πάνω στὰ πελεκημένα ξύλα μὲ τὰ λογιῆς - λογιῆς σχέδια καὶ τὶς ἀναπαραστάσεις. Ἐνα φίδι, ἓνα πουλὶ μ' ἀνοιγμένα φτερά, ἓναν πολεμιστὴ μὲ τ' ἄρματα κί' ἄλλα πολλά. Μοῦ εἶχαν τραβήξει ὅλη τὴν προσοχή, ὅταν μὲ τρόμαξε ἓνα δυνατὸ σφύριγμα πὺ ἀντήχησε σ' ὅλη τὴ ρεματιά. Σήκωσα τὸ κεφάλι κί' εἶδα τὸν Τάσο νᾶχει τὰ δυὸ δάχτυλα στὸ στόμα νὰ μαζέψουν τὰ σκυλιά τους.

Σὲ λίγο οἱ κουμπάροι ἔτρεχαν μὲ χαρὰ νὰ μᾶς καλωσορίσουν.

—«Χ'στὸς Ἄνέστ'», λέει ἡ Βάθω μου.

—«Ἐ, κουμπάρα μὴ θιάζεσαι θὰ ρθῆ κί' ἡ Πασκαλιά».

—«Ἄμ' ἡ Πασκαλιά ἦρθε» ξανάπε σαστισμένη.

—«Ἦρθε ἡ Πασκαλιά στὴ Ζίτσα;»

—«Καὶ στὴ Ζίτσα καὶ στὴν Καρίτσα καὶ σ' ὅλα τὰ χωριά».

Ὁ κουμπάρος φούντωσε.

—«Τί διάλογο πῶς δὲν ἦρθε ὁ Παπασταμάτης νὰ μᾶς κοινωνήσῃ καὶ νὰ κάνουμε Πασκαλιά σάν Χριστιανοί, ὅπως κάθε χρόνο;»

Μᾶς κυττούσανε μ' ἔκφραση μεγάλης δυσπιστίας καὶ μόνο ὅταν ἔβγαλε ἡ γιαγιά μου τὰ κόκκινα αὐγά ἀπὸ τὸν τρουβά — ἀπτά

κί' ἀναμφισβήτητα πασχαλινὰ σημάδια — οἱ κουμπάροι πίστεψαν πῶς ἦρθε ἡ Πασκαλιά κί' ἄς μὴν εἶχεν ἔρθῃ ὁ Παπασταμάτης.

—«Θὰ μᾶς ξέχασε ὁ γέρος» φώναξε ὁ κουμπάρος ἐκτὸς ἑαυτοῦ.

—«Χστὸς Ἄνέστ'» εἶπε ἡ Βάθω μου γιὰ νὰ τὸν ἡμερώσῃ — μὴν κολάζεσαι κᾶτι θᾶπαθε», κί' ἄπλωσε τὸ χέρι μὲ τὸ κόκκινο αὐγό.

— «Χστὸς Ἄνέστ'» εἶπαν ὅλοι. — «κί' ἀπὸ χρόνου μὲ γειά».

Ἡ κουμπάρα ἄναψε τὸ καντῆλι μπροστὰ στὸ κόνισμα τοῦ ἀφέντη τοῦ Χριστοῦ κί' ὁ Τάσος ἔρριξε μιὰ ντουφεκιά γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν ὅλοι οἱ πιστικοὶ τους τὸ χαρμόσυνο γεγονός.

***

—«Ἡ Πασκαλιά ἄργησε λίγο νὰ ρθῆ σὲ μᾶς ὦρὲ παιδιὰ — εἶπε ὁ τσέλιγκας γελώντας — εἴμαστε κί' ἀλάργα βλέπετε, μπορεῖ νᾶχασε καὶ τὸ δρόμο, τόσα θουνὰ καὶ ρουμάνια μπροστὰ. Μ' ἄς εἶναι κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ».

Τριγύρω στ' ἀναμμένο καντῆλι σταυροκοπήθηκαν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ λιοψημένοι κί' εὐσεβεῖς ἄνθρωποι, ἐγὼ δὲ — πὺ πῆγαινα σκολεῖο κί' ἦξερα πολλά πράματα, — ἀνέλαθα κατὰ σύσταση τῆς γιαγιάς μου νὰ πῶ μερικὰ ἅγια γράμματα.

Ἄνέθηκα σὲ μιὰ κοτρώνα πὺ χρησίμευε γιὰ καρέκλα στὸ κονάκι, κί' ἀνάμεσα σὲ καταλυτικὴ σιγὴ καὶ θρησκευτικὴ ἔξαρση ἔψαλλα ὅσα τροπάρια ἦξερα καὶ δὲν ἦξερα ἀπ' ἔξω. — Ἐν Ἰορδάνη... — Χριστὸς γεννᾶται σήμερον... — Βα-
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 167)

ΟΙ ΤΣΟΥΡΛΗΔΕΣ

Του Ἀρχιάτρου ΚΩΣΤΑ ΝΤΟΥΛΑ

Λένε πώς, όταν ὁ ἄνθρωπος ἀκουμπήσει μὲ τὸ ραβδί τοῦ στρατοκόπου στὸν προθάλαμο τῶν γηραιῶν, συχνὰ ξεχνάει τὰ πρόσφατα γεγονότα, ἐνῶ ἀντίθετα ρίχνει τοὺς προβολεῖς τῆς μνήμης του στὰ παλιά, στὰ παιδικὰ του χρόνια.

Ἔτσι, σὲ μιὰν ἀναπάντεχη ὥρα θυμήθηκα, ὅταν ἤμουν ἔφηβος καὶ μὲ συνέπαιρνε τὸ θάμπος τοῦ χωριοῦ μου, τοὺς Τσουρλῆδες, τοὺς λαλητάδες. Τοὺς ἄκουσα γιὰ πρώτη φορά σ' ἓνα γιορτάσι ἀπὸ τὰ σπάνια τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πού γεύονταν ἡ τυραγνισμένη Ἑπειρωτικὴ ψυχὴ. Κι' ἦταν ξακουστὸ τὸ τακίμι τους. Ντέφι ὁ συγχωριανός μου ὁ Βαρέλας. Κλαρίνο ὁ Χαρίσης ἀπὸ τὴ Βελτσιόστα; Δὲ θυμᾶμαι καλά.

Δυὸ ἀδέρφια οἱ Τσουρλῆδες. Ὁ Τσόλης μὲ τὸ λαγοῦτο. Ὁ Ἀλέξης μικρόσωμος, ἀχαμνός, μὲ φλογερά μάτια, δημιουργοῦσε μὲ τὸ δοξάρι τοῦ βιολιοῦ του, μὲ μιὰ καταπληκτικὴ, θυμᾶμαι, δεξιοτεχνία, τρύλλιες ἀηδονιοῦ.

Ὅλοι οἱ λαλητάδες τότε ἦταν φτωχοί. Ὅταν ἔπαιζαν σὲ κανένα πανηγύρι, σὲ κανένα γάμο ἦταν πολὺ φτωχὲς οἱ εἰσπράξεις. Φτωχὸς ἦταν τότε κι' ὁ Ἑπειρῶτης. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ, ὅταν σκολοῦσαν ἀπὸ τὸ γιορτάσι, πήγαιναν στ' ἀ-

λώνια καὶ μοιράζονταν τὶς ἰσχνὲς εἰσπράξεις. Βέβαια δὲν ἦταν σπάνιο τότε κι' ἓνα ναπολεόνι στὴ μπάλα τοῦ κλαρίνου, ὅταν χόρευεν ἡ νύφη. Ἐφταναν δὲν ἔφταναν τότε τὰ λεπτὰ νὰ ξεοφλήσουν τὰ θερεσέδια στὸ μπακαλιὸ καὶ νὰ ποδέσουν τὰ παιδιὰ.

Σήμερα, πού ὑπάρχει κάποια οἰκονομικὴ εὐχέρεια, οἱ λαλητάδες βρῆκαν τὸ δρόμο τῆς ἀξιοπρέπειας, τῆς ἀνεσης, τῆς σιγουριᾶς. Μπορεῖ νᾶναι λίγο τσιγκούνης ὁ Ἑπειρῶτης, ἀλλὰ ὅταν τὸ κλαρίνο τοῦ λαλήσει στ' αὐτὶ τὸν «Ὀσμαντάκα», τότε ἀνεβαίνει στ' ἀστέρια, στὸ φεγγάρι, στοὺς θεοὺς, ὅπως λέει στὸν «Μπαταριά» ὁ Μαλακάσης. Καὶ τὸ χοντρό χαρτονόμισμα κάνει φτερό πρὸς τοὺς λαλητάδες. Κι' οἱ νέοι Ἑπειρῶτες ἀκολουθοῦν μὲ φανατισμό, βῆμα πρὸς βῆμα, τοὺς ἡλικιωμένους στοὺς παληοὺς χορούς.

Ξεχάσαμε τοὺς Τσουρλῆδες. Ἐνα βράδυ — ὦ σπαραγμός καὶ θρήνος — σ' ἓνα γλέντι στὴν Ἀραχοβίτσα, ἓνας μεθυσμένος ἀπὸ μιὰ μικρὴ παρεξήγησι, μπορεῖ ἀπὸ καμιὰ «παραγγελιά» τραβάει τὸ σουγιὰ καὶ τὸν μπήζει στὴν κοιλιά τοῦ Τσόλη. Ὅταν τὸν πήγαν στὰ Γιάννινα, τίποτε δὲ μπορούσε νὰ κάνει ὁ ξακουσμένος τότε χειρουργὸς Δη-

μοσθίνης Δάνος. Ὁ Τσόλης ἀνέβη-
κε στὸν οὐρανὸ μὲ τὸ λαγοῦτο του,
νὰ συνοδέψῃ τὴ χορωδία τῶν ἀγγέ-
λων. Πρῶτῃ καὶ τελευταία φορὰ γί-
νηκε τέτοιο φονικὸ στὴν Ἡπειρο.

Ἀπὸ τότε, ὅλοι οἱ Ἡπειρώτες λα-
λητάδες καὶ γιὰ ἀρκετὰ χρόνια, σὲ
κάθε γάμο, σὲ κάθε πανηγύρι καὶ
γιορτάσι λάλαγαν καὶ τραγουδοῦ-
σαν μὲ θλιμμένη φωνὴ τὸ παρακά-
τω μοιρολόϊ, στὴ μνήμη τοῦ ἀδικο-
σκοτωμένου λαλητῆ. Ρέκβιεμ γιὰ
τὸν Τσόλη:

«Τί εἶν' τὸ κακὸ ποῦ πάθαμιν
ἔμεῖς οἱ λαλητάδες.
Μᾶς σκότωσαν τὸν ἀδερφό,
οἱ παλιοκερατάδες.

Τί τοῦκανα αὐτουνοῦ
τῷ Γιάννη, μωρέ, Γκόγκου
καὶ μοῦδωκε μιὰ μαχαιριῶ,
καὶ μ' ἔφηκε τὸν τόπο;

Τρέχα Ἀλέξη ἀδερφέ
καὶ φώναξε τὸ Δάνο,
νὰ μοῦ γιατρέψῃ τὴν πληγὴ
μὴ τύχη καὶ πεθάνω.
Νεκροφόρα, νεκροφόρα,
ἔλα νὰ μὲ πάρῃς τώρα».

Πάσχα στὴ στάνη

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 165)

σίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολό-
γον Γρηγόριον — Κανόνα Πίστεως...
— ...κι' ἀφοῦ ἐξήντησα ὅλες τις
θρησκευτικὲς γνώσεις μου, ἔψαλλα
ἀντάμα μὲ ὅλους μὲ μεγάλη συγ-
γκίνηση τὸ Χ ρ ι σ τ ὸ ς Ἀ ν ἔ -
σ τ η.

Ἡ ἐπιτυχία, κατὰ γενικὴν ὁμολο-
γίαν ἦταν θριαμβευτικὴ! Τὰ εἶπα
χίλιες φορές καλύτερα ἀπὸ τὸν πα-
πᾶ ποῦ τὰ τρώει μὲς τὰ δόντια του
καὶ δὲν καταλαβαίνει γρί. Ἀκο-
λουθήσανε, τσουγκρίσματα αὐγῶν,
σούθλα καὶ γλέντι ὡς τὸ γέρμα
ποῦ ξεκινήσαμε πάλι γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ κουμπάρος τὴν ὥρα ποῦ μᾶς
ἀποχαιρετοῦσε μοῦ εἶπε μ' ἀναστε-
ναγμό:

—«Κρίμα ποῦ δὲν εἶσαι παιδί νὰ
γίνῃς παπᾶς».

Στὸ δρόμο πληροφορηθήκαμε ἀ-
πὸ κάποιον Πρωτοπαπαδίτη πὼς ὁ
Παπασταμάτης, δὲν ἦταν ποῦ ξέ-
χασε τὸν τσέλιγκα, ἀλλὰ ἦταν ποῦ
τὸν κάλεσε ὁ Θεὸς νὰ κάνῃ ἴκει πά-
νω τὴν Ἀνάσταση κοντὰ του—«Ἐ!
κορακοζῶητος ἦταν, Θεὸς σχωρέ-
στον».

Ἡ Βάβω δάκρυσε καὶ σταυροκο-
πήθηκε. Ἐγὼ δὲ σκέφτηκα στὰ σο-
βαρὰ καὶ μὲ πικρία τὰ σωστὰ λό-
για τοῦ κουμπάρου μας.

Κρίμα νὰ μὴν εἶμαι ἀγόρι νὰ γί-
νω παπᾶς, μιὰ ποῦ εἶχε τόση ἀνάγ-
κη ὁ τόπος μας, κι' ἐγὼ τόσα προ-
σόντα γι' αὐτὴ τὴ δουλειά.

**INTERNATIONAL FEDERATION
FOR THE PROTECTION OF THE
RIGHTS OF ETHNIC, RELIGIOUS,
LINGUISTIC AND OTHER
MINORITIES**

**ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ
50, ROUTE DE FLORISSANT
SWITZERLAND**

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Τὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ Συμβούλιον τοῦ ΟΗΕ μ' ἀπόφασή του τῆς 10ης Μαΐου 1985, ἐπεκύρωσεν ὁμόφωνα ἀπόφασιν τῆς ἀρμόδιας ἐπιτροπῆς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τὴν ἰσὺν-κυβερνητικὴν ὀργανώσιν, καὶ ἀπέναιμε συμβουλευτικὸν καθεστῶς ἐπὶ τῆ «ΔΙΕΘΝΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ, ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ἄΛΛΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ» (ΔΟΠΔΙΜ).

Χαιρετίζομεν αὐτὴ τὴν ἀπόφασιν π' ἀποτελεῖ σπουδαία ἐξέλιξις ἐπὶ τῆ διεθνοποίησιν τοῦ μεγάλου μας προβλήματος τῆς ἀθανάτης ἐλληνικῆς Βορείου Ἡπείρου καὶ ἕνα σημαντικὸν ἐπίτευγμα γιὰ αὐτὸ, σημαίνει ἀπλῶς καὶ ἐπὶ τὴν πράξιν, ὅτι οἱ ἀνὰ τὸν κόσμον Ἡπειρώται, Βορειοηπειρώται, ἢ ὁμοσπονδία καὶ τὰ σωματεία τους, ἀπέκτησαν ὕστερα ἀπὸ πολλὰς διαβουλεύσεις, ἀσκῶντες προσπάθειαι καὶ δυσχερεῖς διαδικασίας ἐπὶ τῆ ἐπίπεδον τοῦ ΟΗΕ, μὴ δική τους φωνή, ἕνα δικὸν τους φῶρον, μὲ τὸν ὅποιον ἢ ἂν μποροῦν, μεταξὺ ἄλλων, νὰ προβάλλουν τὰ ἐθνικὰ θέματα καὶ νὰ παρουσιάξουν ἐπὶ τὰ ἀρμόδια ὄργανα τοῦ ΟΗΕ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα διεθνεῖς ὀργανισμοὺς, πού

ὑπάγονται ἐπὶ τὸ σύστημα τοῦ ΟΗΕ, τὰ προβλήματα καὶ ἰδιαίτερα τὴν κατάφορον καὶ συστηματικὴν παραβιάσιν πού διαπράττονται ἐπὶ τὸν ἄλλων μειονοτήτων ἐπὶ τὰ διάφορα μέρη τῆς διεθνούς κοινότητος καὶ ἰδιαίτερα ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν μας Βορειοηπειρωτῶν. Ἐνὰς ἀπὸ τῶν βασικῶν στόχων τῆς ὡς ἄνω ὀργανώσεώς μας «ΔΟΠΔΙΜ» εἶναι ἡ παραγωγή, προστασία καὶ ἀποκατάστασις τῶν δικαιωμάτων καθὲς ἀτόμου, χωρὶς καμμίαν διάκρισιν φυλῆς, θρησκείας, καταγωγῆς, γλώσσας ἢ χρώματος σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχήν, τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς κανόνες τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τοῦ ΟΗΕ καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν διεθνῶν κειμένων ἐπὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τώρα περισσότερο παρά ποτὲ ἄλλοτε, θεωροῦμε ἱερὸν καθήκον μας νὰ συνεχίσουμε μ' ἀδιάκοπον ἐντασιν τοὺς ἀγῶνες μας ἐπὶ τῆ διεθνῇ ἰσὺν καὶ δικαιώματα καὶ οἱ θεμελιώδεις ἀτομικὴς ἐλευθερίαι ὅλων τῶν μελῶν τῆς δοξασμένης καὶ μαρτυρικῆς ἐλληνικῆς καὶ ὀρθόδοξης μειονότητος, πού θάναυστα καταπιέζεται καὶ θυσανίζεται ἀπὸ τὸ τυραννικὸν καθεστῶς τῆς Ἀλβανίας. Γενεύη, 14 Μαΐου 1985

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Ἡ Ἑνωσις Δημοκρατῶν Βορείου Ἡπείρου «Ο ΔΡΙΝΟΣ», μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμπλήρωσης ἐφέτος πενήντα χρόνων ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴν τῆς (1935—1985) προκηρύσσει διαγωνισμὸν διηγήματος μὲ θέμα ἱστορικὸν ἢ λαογραφικὸν ἀπὸ τὸ Βορειοηπειρωτικὸν γῆλον καὶ καλεῖ νὰ πάρουν μέρος ἐπὶ αὐτὸν Βορειοηπειρώται καὶ Ἡπειρώται νέοι καὶ νέαι μέχρι 25 ἐτῶν.

Ὅσοι ἢ ὅσαι ἐπιμετᾶσθαι ἐπὶ τὸν διαγωνισμὸν

ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 103 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

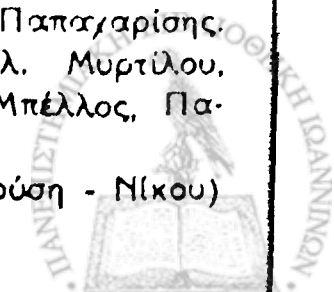

Πολύδροσο (Θεσπρωτίας) με τις ντόπιες φορεσιές τους, (1928)
(Αρχειο Χρυσ. Λαμπρίδη)

Διδάσκοντες και διδασκόμενοι Γυμνασίου Πρω,ωνιανής, (1930;) 'Αριστερά και
και δεξιά αντίστοιχα οι καθηγητές Στάθ. Λαμπρίδης και 'Αθαν. Παπαχαρίσης.
Από τους μαθητές Α' σειρά από αριστερά: Κ. Λατσούνας, 'Αγγελ. Μυρτίλου,
'Ελευθ. Κιτσώνα, 'Ελένη Κυρούση, Βασ. Ζέρης. Β' σειρά: Εύαγ. Μπέλλος, Πα-
παγεωργίου, Στ. Γοάκας Π. Λέττας, Παπαποστόλου Λ.
(Αρχειο 'Ελ. Κυρούση - Νίκου)

Διδάσκοντες και διδασκόμενοι Γυμνασίου Πωγωνιανής (1929). Καθήμενοι έξ άρι στερών, μαθητές: Θ. Γιάννος, Χρ. Τσέβης, Έπ. Οικονομίδης, πίσω του Πατερούσης Βασιλείου, Κ. Ζαμπέλας. Όρθιοι: Βασ. Πανταζής, Γκατζιάνης, Γρ. Βράνης, Κουβαράς. Καθηγητές με τὰ παλτά: Νικόλ. Βαζάκας, Χαραλάμπης Γυμνασιάρχης Άθαν. Παπαχαρίσης, μαθητής Χρ. Λάβαρης. (Άρχείο Β. Πανταζή)

Πρωτομαγιά στη Θεοτόκο Πωγωνιανής (1931). Διδάσκοντες και διδασκόμενοι του Γυμνασίου της. Διακρίνονται από άριστερα μεταξύ άλλων οί καθηγητές Θεογ Παπαγεωργίου, ό διευθυντής του Οικοτροφείου Δημ. Πέρτσαλης, ή δασκάλα Πολυξένη, πίσω ό Γυμνασιάρχης Γ. Μουλαράς (κατόπι Παπαματθαίου), οί καθηγητές Στάθ. Λαμπρίδης και Γεώργ. Μπέγκας, Άλεξανδρής και ό διαχειριστή Εύαγγελίδης. Άπό τούς μαθητές σκόρπιοι, όσους θυμούμαι, διακρίνω: Τί συμμαθήτριες, Τζαμίχα, Μούλαρα, Λέττα και τούς συμμαθητές (όχι συνταξιδιώτες), Βούδη, Β. Ζιούπα, Έξαρχο, Βλάνη, Δ. Ζαμπέλα Παν. Γιωβάννη Γ. Βαζάκας Όδυσ. Δημογκίνη, Μιχ. Παπαδόπουλο, Λ. Θεοδωρίδη, Κούλα, Δ. Τσελεμέγκας Ίωάν. Δεληγιάννη, Τσαμπέρη, Ν. Μαυρομάτη.

(Άρχείο Άλεξ. Χ. Μαμμοπούλου)

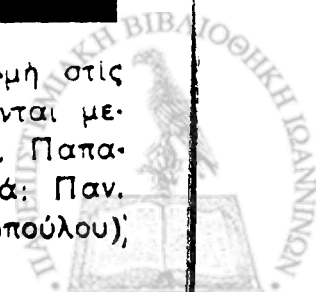

Διδάσκοντες και διδασκόμενοι Γυμνασίου Πωγωνιανῆς (1932). Μπροστά ξαπλωμένοι οἱ καθηγητές Μιλτ. Κόρδας (ἀριστερά) και Ἀλεξανδρῆς δεξιά. Ἀπὸ τοὺς αθητές ὄσους θυμᾶμαι: Δεληγιάννης, Ἐξαρχος, Παπαῶς, Βλῶνης, Βεζιάννης, Ἰελεμέγκος, Ζιούπας, Γκουζκούκη, Μουλαρά, Κιτσῶνα, Λέττα, Γεράσης, Μαυρομάτης, Βλεσίδης, Γιωθάννης, Τσάτσης, Ζαμπέλας, Μάγκος, Σῶκος, Ζαμπέλας, Μαμμόπουλος Ἀλ., Γιαννόπουλος, Παπαδόπουλος, Λίλης, Μάλλιος, Βιδούρης, Παπαδόπουλος.
(Ἀρχεῖο Ἀλεξ. Χ. Μαμμοπούλου)

Διδάσκοντες και διδασκόμενοι Γυμνασίου Πωγωνιανῆς (1932) ἀπὸ ἐκδρομῆς στὶς Ρομπάτες, Μεύδεζα μετὸν καθηγητῆ μαθηματικῶν Γ. Μπέγκα. Διακρίνονται μετὰ τὸν ἄλλων. Α' σειρά: Τσάτσης, Μαυρομάτης, Λέττα, Μουλαρά, Μιχ. Παπαδόπουλος, Ἀλ. Μαμμόπουλος. Β' σειρά: Βιδούρης, Μάγκος κ.ά. Γ' σειρά: Παν. Γιωθάννης και ἄλλοι.
(Ἀρχεῖο Ἀλεξ. Χ. Μαμμοπούλου)

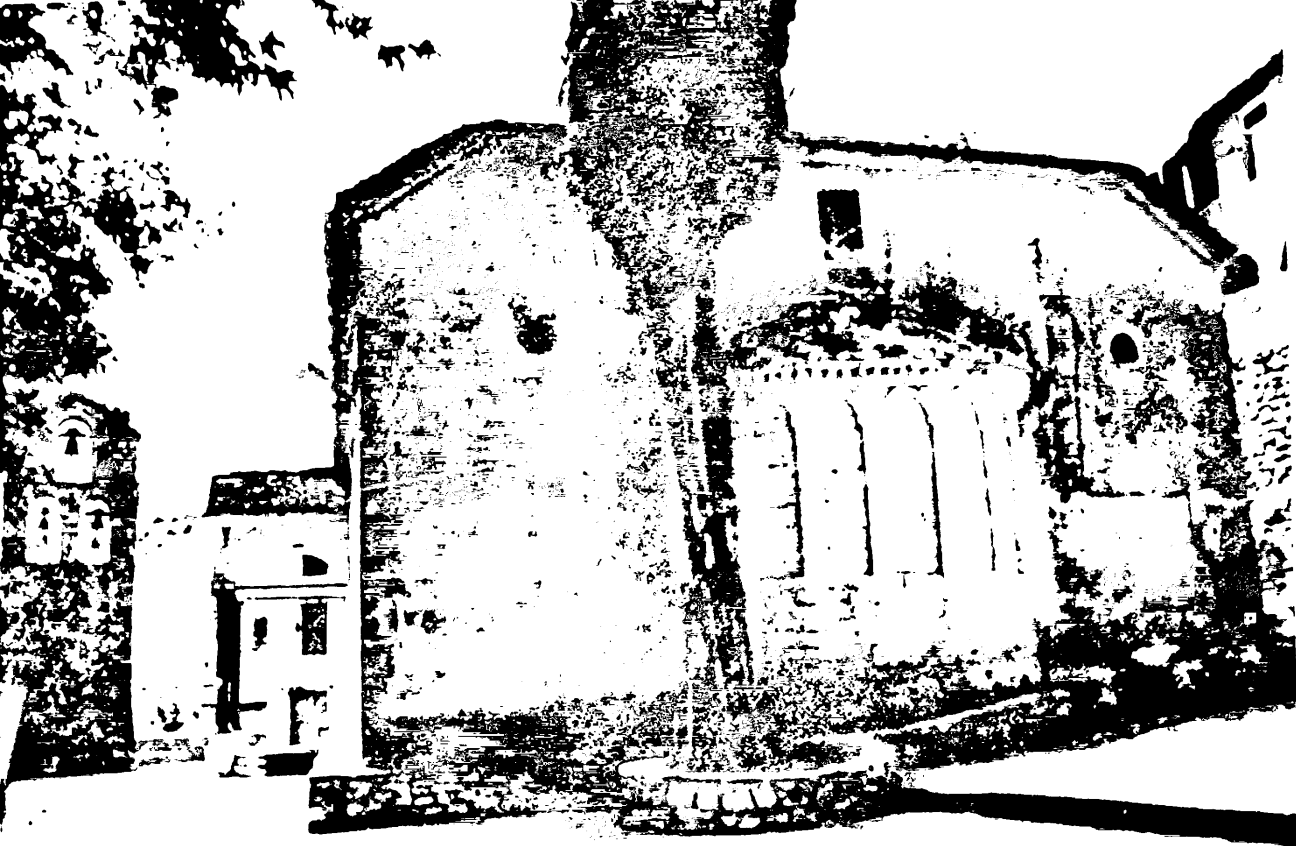
Διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι Γυμνασίου Πωγωνιανῆς (1933). Α' σειρά ἀπό
ριστερὰ μετὰ ἀλλων μαθ. Τσάτσης; Παπᾶς, οἱ κυρίες Κόρδα καὶ Τοπάλη.
σειρά: Ὁ καθηγητὴς Μιλτ. Κόρδας, οἱ μαθ. Θ. Μάλλιος, Ἄλ. Μαμμόπουλος,
Παπαδόπουλος, Σοφ. Μουλαρᾶ, Παν. Γιωβάννης, Νικ. Μαυρομάτης, ὁ καθηγητὴς
Τοπάλης. Γ' σειρά: Γ. Φέτας, Ν. Μάγκος, Ἡλ. Κάμτσιος (σημερινὸς Ἀρεοπαγίτη
καὶ ἄλλοι. (Ἀρχεῖο Ἄλεξ. Χ. Μαμμοπούλο

Ἅγιος Βλάσης Παπύκου.

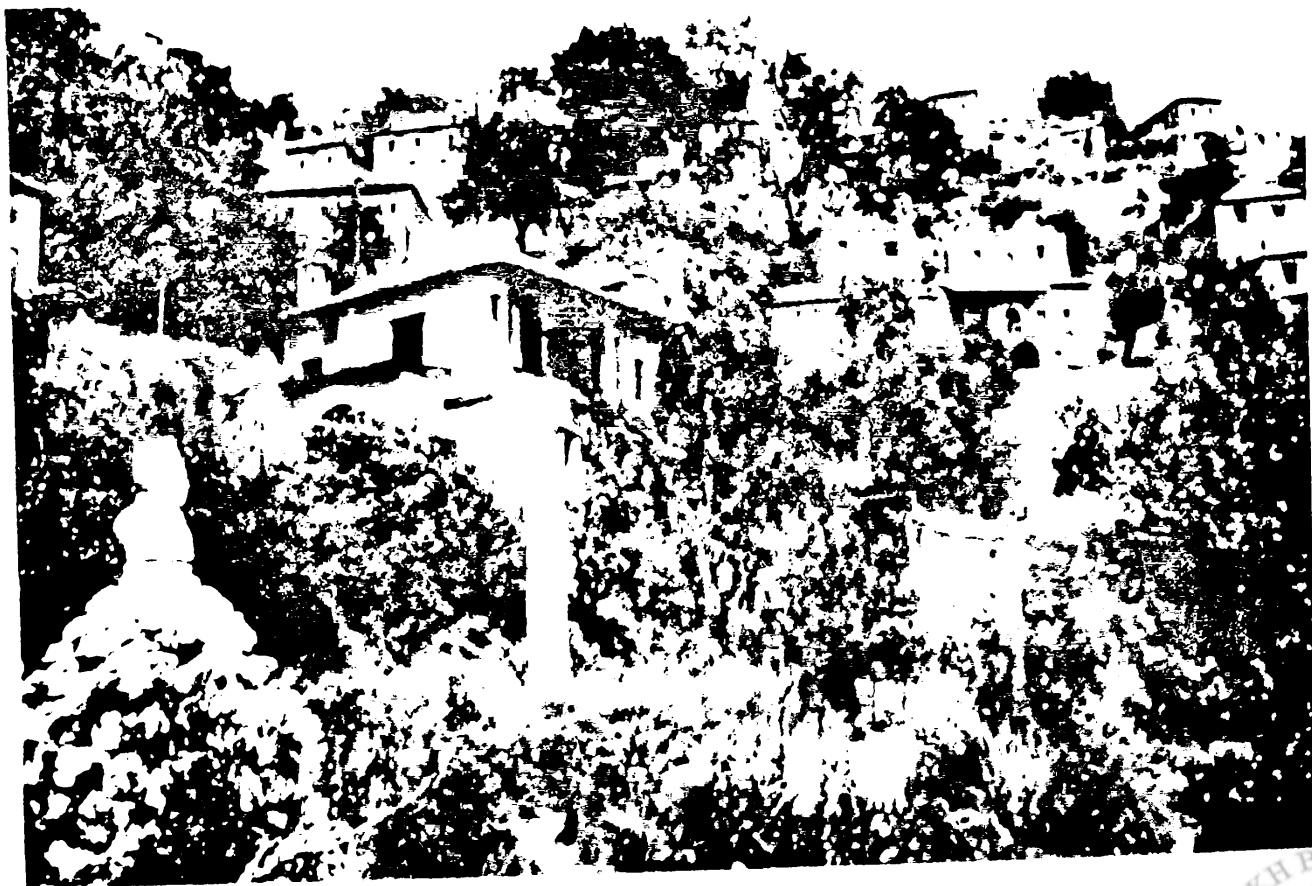
(Ἀρχεῖο Π. Γεωργιάδη)

Άγιος Νικόλαος Συράκου.

(Άρχείο Π. Γεωργιάδη)

Συράκο. Προτομές Ί. Κωλέττη, Γ. Ζαλοκώστα

(Άρχείο Π. Γεωργιάδη)

Μονή Σωίνου — Παρακάλαμος.

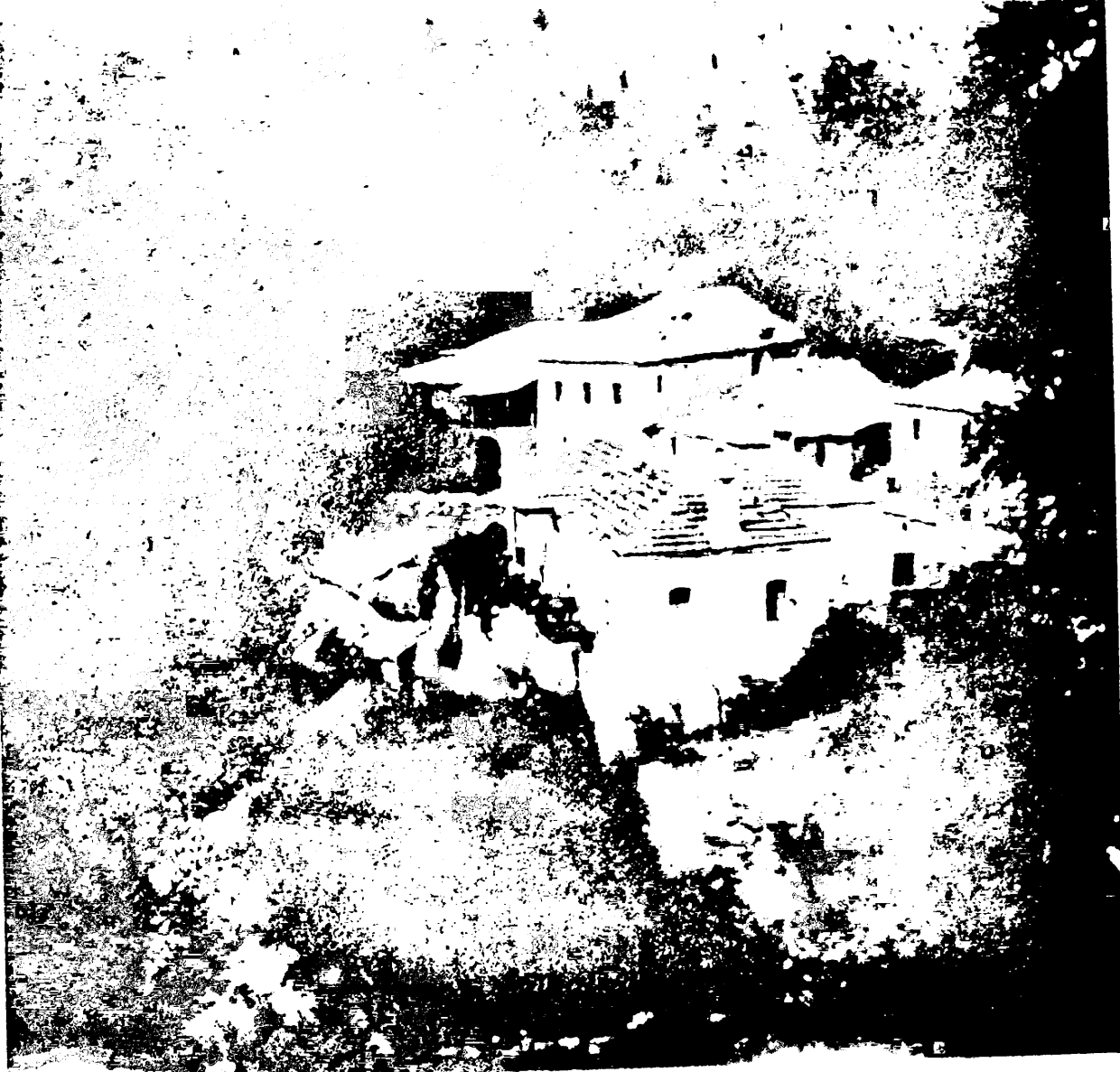
(Άρχείο Τριαντ. Παπαζήση)

Μονή Κομήσεως Θεοτόκου - Ράγιο Θεσπρωτίας.

(Άρχείο Τριαντ. Παπαζήση)

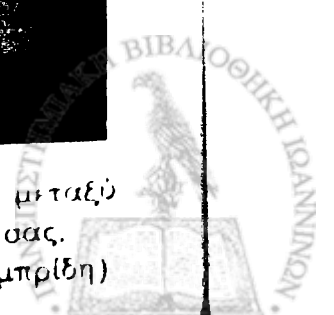

Αποψη Σωτείρας Βορ. Ήπειρου.

(Φωτογρ. 1935 Πουλογιάννη)

Γκρουπ Βλαχωριτών στο Μοναστήρι της Μίχλας (1930). Διακρίνονται μεταξύ των άλλων ο Ιερέας Παπα-Νικόλας Πούλιας κι ο Δάσκαλος Νικόλ. Μπίτσας. (Άρχειο Χρυσ. Λαμπρίδη)

του διηγήματος πρέπει να έχουν υπόψη τα εξής:

1) Το διήγημα, θα αναφέρεται στους αγώνες των Βορειοηπειρωτών για τη διατήρηση των δικαιωμάτων τους και της Ελληνικής τους ταυτότητας ή στα λαϊκά παραδοσιακά ήθη και έθιμά τους και θα περιορίζεται μόνο σε δέκα σελίδες γραμμένες με γραφομηχανή, από το ένα μέρος της κόλλας.

2) Οι διαγωνιζόμενοι, θα πρέπει να παραδώσουν την εργασία τους ως τις 31 Αυγούστου 1985, στον Πρόεδρο ή στον Γεν. Γραμματέα της Ένώσεως Δροπολιτών, παίρνοντας σχετική απόδειξη παραλαβής, ή να τη στείλουν ταχυδρομικώς, συστημένη.

3) Η Έπιτροπή κρίσεως των διηγημάτων, αποτελούμενη από 5 μέλη θα βραβεύσει με χρηματικά ποσά και τιμητικές διακρίσεις τρεις συγγραφείς των καλύτερων σε περιεχόμενο και πλοκή διηγημάτων. Το χρηματικό έπαθλο για τον συγγραφέα του Α' διηγήματος έδίστηκε σε 15.000 δραχ., του Β' σε 10.000 δραχ. και του Γ' σε 5.000 δραχ.

4) Η βράβευση των συγγραφέων θα γίνει τον Οκτώβριο του 1985, κατά την ημέρα του έορτασμού των πενήντα χρόνων από την ίδρυση της «Ένώσεως Δροπολιτών» (1935—1985).

5) Στο διήγημα θα γραφεί το ψευδώνυμο του συγγραφέα. Ψευδώνυμο θα γραφεί και στο φάκελλο το μεγάλο, στον όποιο θα κλειστεί το διήγημα. Μέσα σ' αυτόν τον μεγάλο φάκελλο θα τοποθετηθεί ένας μικρότερος, ο όποιος θα περιέχει σε μικρή κόλλα, το πραγματικό όνομα του συγγραφέα, το έτος γεννήσεως, τη διεύθυνση και το τηλέφωνό του. Από έξω από το μικρό φάκελλο θα γράψει το ψευ-

δώνυμό του και θα τον κλείσει καλά. Και:

6) Τα χειρόγραφα των διηγημάτων, είτε βραβευθούν είτε όχι, δεν θα επιστραφούν.

Το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Αντιπρόεδρος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΙΑΚΑΡΗΣ

Ο Γεν. Γραμματέας

ΦΩΤΙΟΣ ΓΚΙΚΑΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ: Π. Μάσιος, Θ. Τζιάνος,
Α. Καραγιώργου, Γ. Τσιατόπουλος, Α.
Σώλου, Φ. Τσίπας.

★

ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ

26 'Απριλίου 1985

'Αγαπητέ κ. εκδότα Μακμύπουλε,

Μου φέρει πάντα χαρά όταν λαβαίνω το περιοδικό σας «ΗΠ. ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

—Το απολαμβάνω.

—Είνα: γραμμένο γλαφυρά.

—Καλοτυπωμένο.

—Πολύ εύχαριστα το ξεφυλλίζω και απολαμβάνω τις ώριμες φωτογραφίες του παρελθόντος. —Φέρουν τόσες αναμνήσεις.

—Τα γραφόμενα του περικλειστού όρειβάτου Κλεάρχου Στάρα έξοχα, - έπιστημονικότατα. Όμως πρέπει να του τονίσει όταν περιγράφει τα δέντρα με το λατινικό όνομα, είναι πρόπον να τα γράφει τα όνόματα εις την λατινικήν...

—Σας έσωκλείω ένα 20δóλλαρο για τα έξοδα.

Σας εύχομαι τα βέλτιστα. Θερμά συγχαρητήρια.

Ο φίλος και θαυμαστής
ST. CHRISTIDES

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΤΣΙΚΗΣ

Τὰ ἐπώνυμα δημοσιεύματα στοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας – καί γενικότερα στον Τύπο – κατά παγία πρακτική καί δεοντολογία ἐκφράζουν τή γνώμη, ὄχι πάντα ἀλάθητη, αὐτῶν πού τὰ γράφουν καί ὄχι τοῦ ὑπευθύνου Συντάκτη τοῦ Περιδικοῦ, πολὺ περισσότερο τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας εἶναι ὄργανο τὸ Δελτίο.

Αὐτὸ σημαίνει πὼς συχνὰ ὁ ὑπεύθυνος Συντάκτης μπορεῖ νὰ ἔχει διαφορετικὴ ἀποψη ἀπὸ τὸν εὐκαιριακὸ ἀρθρογράφο σὲ κάποιον ζήτημα ἢ περιστατικὸ, πού θίγεται. Ἄλλὰ ἡ πεμπουσία τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου ἐπιβάλλει τὴ δημοσίευση τῆς ἄλλης ἀπόψεως μὲ τὴν ὁποία ἐνδέχεται νὰ συμφωνοῦν πλείστοι ἄλλοι διαφωνοῦντες πρὸς τὸν ὑπεύθυνο Συντάκτη.

Αὐτὰ σήμερα στον ἐλεύθερο κόσμον εἶναι παγίως ἀναγνωρισμένα καί δὲν ἐπιδέχονται ἀντιρρήσεις. Συχνὰ σὲ κείμενα αὐτοῦ τοῦ εἴδους, πού δὲν υἱοθετοῦνται ἀπὸ τὸν Συντάκτη – τὸν οἰονδήποτε Συντάκτη – μπαίνει ὑπέρτιτος «Ξέναι Δημοσιεύσεις» ξέναι πρὸς τὴν

ἀποψη τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ἐντύπου, πού φιλοξενεῖ τὰ κείμενα.

Ἡ εἰσαγωγή τούτη ἔχει σχέση μὲ τὸ «Ἡμερολόγιο ἑνὸς διμοιρίτη» τοῦ Συνταγματάρχου π. Ὑ. Ἐλευθ. Σπυροπούλου, πού δημοσιεύτηκε σὲ συνέχειες στὰ ὑπ' ἀριθ. 98 μέχρι 102 Τεύχη τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας.

Ὅταν εἶδα γιὰ πρώτη φορά «τὸ Ἡμερολόγιο ἑνὸς διμοιρίτη» – εἶμαι ὁ ἀνάδοχος τοῦ τίτλου – τὸ ἐξετίμησα ὄχι γιὰ τὴ λογοτεχνικὴ μορφή του – ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀξία τοῦ πρωτογράφου μέσα στὴ δίνη τοῦ πολέμου κειμένου, τὶς τρομερὲς ἐκείνες ὥρες, πού σεῖστηκαν τὰ ἔγκατα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ δύο συναισθήματα τὸ Φόβος καί τὴν Ὀργή. Φόβος γιὰ τὴν ὑπεροπλία τῆς Ἰταλίας καί Ὀργή γιὰ τὴν ἀπρόκλητη ἐπίθεση κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὰ ἐμεῖς οἱ παλιότεροι σήμερα δὲν τὰ λησμονοῦμε. Καί οἱ μέρες ἀπὸ τὶς 28 Ὀκτωβρίου 1940 μέχρι τὶς 10 Νοεμβρίου ἦταν μέρες θανάσιμης ἀγωνίας. Γιατὶ τὸ νοητικὸ μας ἦταν πάνω ἀπὸ τὸ μέτριο καί κατὰ σύμπτωση ἐγνωρίζαμε ὅτοι

ἐγνωρίζαμε σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ τὸ Ἑπειρωτικὸ Μέτωπο ὡς ἐκεῖθεν καταγόμενοι.

Μιὰ ἄλλη ἀρετὴ τοῦ πρωτογράφου αὐτοῦ κειμένου εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς ἀ λ ῆ θ ε ι α ς, ὅπως τὴν εἶδαν τὰ μάτια ἑνὸς κατωτέρου βαθμοφόρου χωρὶς σκοπιμότητες, πού κυριαρχοῦν στὰ ὑστερόγραφα ἱστορικὰ κείμενα τῶν ἀπομνημονευματογράφων Στρατιωτικῶν καὶ χωρὶς τὴν ὠραιοποίησιν τῶν ταλαντούχων Ἱστορικῶν.

Ὁμυλεῖ γιὰ τὴ γύμνια τῆς ὀχυρώσεως στὴ Γκραμπάλα ὁ διμοιρίτης, στὸν τομέα τῆς μικρῆς του ἐμβέλειας. Μὰ μήπως δὲν μᾶς ἔχει πεῖ τὰ ἴδια, σ' ὅλη τὴν Ἑπειρο, ὁ Κατσιμητρος κι ὁ Μαυρογιάννης; Μήπως δὲν εἶναι ἀλήθειαι ὅτι ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Μετώπου εἶδε ἐλάχιστα ἀεροπλάνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀεροπορίας;

Μήπως δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀμυντικὴ πολιτικὴ εἶχε ἐξαντληθεῖ στὴ Γραμμὴ Ἰ. Μεταξᾶ καὶ ἡ Ἑπειρος εἶχε παραμεληθεῖ διότι δὲν εἶχε προβλεφθεῖ ἡ Ἰταλικὴ εἰσβολὴ στὴν Ἀλβανία τὸ 1939;

Ὁ διμοιρίτης παίρνει τὸ θάπτισμα τοῦ πυρὸς στὸν ἀγῶνα τοῦ '40 μόλις ἀποφοιτήσας τῆς Σχολῆς τῆς Σύρου καὶ εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὴ φροντίδα τῶν σκοπιμοτήτων.

Δὲν ἐπιλέγει θέματα. Φωτογραφίζει ὅ,τι βλέπει καὶ ταυτόχρονα ἐκφράζει τὰ μύχια ἀνθρώπινα συναισθήματα. Τὸ φόβο, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό, ὅταν βλέπει τὸ Ἰταλικὰ ἄρματα ν' ἀνατρέπωνται ἀπὸ τὸ περίφημο ἑλληνικὸ πυροβολικὸ στὸ Καλπάκι.

Εἶναι ἀδιάφορο ἂν ἀρέσει ἢ δὲν ἀρέσει στὸν σημερινὸ ἀναγνώστη ἡ παράθεσις τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν εἰκόνων καὶ σκηνῶν. Αὐτὰ πρόκεινται πρὸς μελέτη ἐνώπιον τοῦ ἱστορικοῦ μελετητῆ.

Αὐτὰ σὰν γενικὲς παρατηρήσεις.

Στὸ Ἡμερολόγιο τοῦ διμοιρίτη γίνεται ἀναφορὰ καὶ σὲ ὠρισμένα πρόσωπα πού ἐπιζοῦν σήμερα.

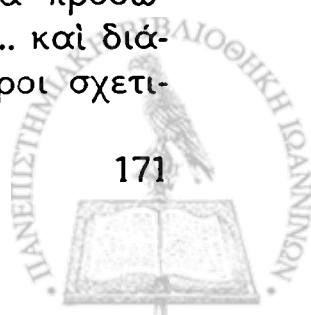
Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Κατσίκης.

Ἄλλὰ στὸ «Ἡμερολόγιο ἑνὸς Διμοιρίτου» γίνονται καὶ προσωπικὲς ἀναφορές. Μία ἀπ' αὐτὲς ἀφορᾶ στὸν κύριο Κων. Κατσίκη, Συνταγματάρχην Πολεμικῆς Διαθεσιμότητος, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπιστολὴν τοῦ μᾶς γνωρίζει ὅτι δὲν ἐνθυμεῖται — ὕστερα μάλιστα ἀπὸ 45 χρόνια — κανένα βοηθό του - διμοιρίτην μὲ τὸ ὄνομα Ε. Σπυρόπουλον, καὶ ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ περιγραφόμενα περιστατικὰ εἶναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας του.

Στὸ «Ἡμερολόγιο ἑνὸς διμοιρίτη» ἡμερομηνία 30.10.1940 (τεῦχος «Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας» 99) ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει: «Εἰς τὰς 11 π.μ. ἔρχεται ἕνας νέος ἀνθυπολοχαγὸς στὸ λόχο, ἔφεδρος, ὁ κ. Κατσίκης. Ἀναλαμβάνει στὴν 13ην Διμοιρίαν ὡς ἀνθ)γὸς αὐτὸς κι ἐγὼ ὡς βοηθός του».

Σὲ κανένα ἄλλο σημεῖο τοῦ Ἡμερολογίου δὲν ἀναφέρεται ὄνομαστικῶς ὁ διακεκριμένος φίλος τῆς Ἑταιρείας κ. Κατσίκης.

Ἀναφέρονται θεθαίως μὲ τὰ ἀρχικά τοῦ ἐπωνύμου πολλὰ πρόσωπα καὶ Κ... καὶ Ρ... καὶ Μ... καὶ διάφοροι ἀνώνυμοι βαθμοφόροι σχετι-

γμένοι με πράξεις πλημμελοῦς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων των ἢ καὶ δειλίας ἀκόμη, με ἀστόχους διαταγὰς, κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν μαχῶν με συνέπειαν πολλὰ θύματα ἰδίως με τὶς ἑκατόμβες τῆς περίφημης Μπούνας καὶ τοῦ ἱστορικοῦ 669, πάντοτε δὲ κατὰ ὑποκειμενικὴν ἀντίληψιν τοῦ Συντάκτου τοῦ Ἡμερολογίου κ. Σπυροπούλου.

Ἀντιθέτως εἰς τὸν κ. Κων. Κατσίκην Διπλωματοῦχον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Σχολείου Ὑπαξιω-

ματικῶν Κερκύρας ἀπενεμηθησαν τιμητικὲς διακρίσεις γιὰ τὴν πολεμικὴν του δράσιν κατὰ τὴν Ἐποποιῖαν τοῦ 1940, ὅσα βλέπει ὁ ἀναγνώστης στὸ δημοσιευόμενον βιογραφικὸ σημείωμα.

α. γ. μ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Γεννήθηκε στὰ Γιάννενα τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1913. Φοίτησε στὴ Μπαλάνειο Δημοτικὴ Σχολὴ Ἰωαννίνων καὶ τέλειωσε τὸ Ζετέσ σχολαρχεῖο τῆς Πωγωνιανῆς ὡς οἰκό-

Μονὴ Μαγίστης Λαύρας Ἁγ. Ὁρους. 24.6.1963. Ἀριστερὰ ὁ Θεολόγος Κων. Κατσίκης, ὁ Ρόδου Σπυρίδων καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀθηνῶνας.

ΠΑΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Αποπέμπωμεν τῷ Κληρικῷ Πρωτοκλήτῳ Δ. Κασίμη

Ἀποστολικοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἁγίου Ἰωάννου

τῶν Ἁγίων Ἐκκλησιῶν

τοῦ Ἱεροῦ Ἰεροῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α΄

καὶ παρέχομεν αὐτῷ εἰς πίστωσιν τὸ δίπλωμα τοῦτο

ὑπογεγραμμένον παρ' ἡμῶν καὶ προσυπογεγραμμένον

παρὰ τοῦ Ἱεροῦ ἐπιτομῶν Ἐκκλησιῶν Ἰωαννοῦ

Ἐν Ἀθήναις τῇ _____ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς _____

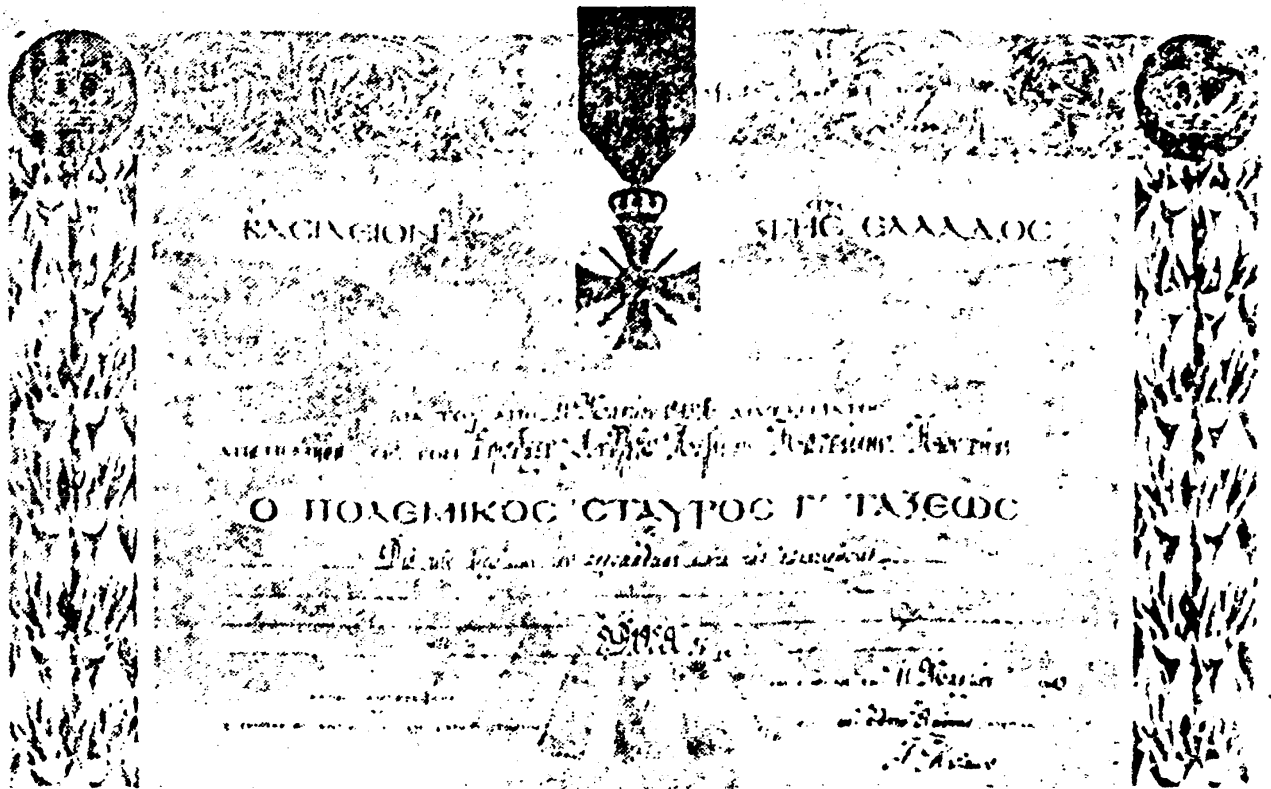
τοῦ ἁγίου ἁγίου ἁγίου ἁγίου ἁγίου

σωτηρίου ἔτους

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

τροφος του Έθν. Οικοτροφείου.

Έν συνεχεία απέφοιτσε τὸ 1932 ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς Ἰωαννίνων. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1933 εἰσάγεται εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ 1937 τοῦ ἀπονέμεται ἡ Π ρ ο τ α ν ι κ ῆ ε ὑ α ρ ἔ - σ κ ε ι α διὰ τοῦ 955)37 ἐγγράφου τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν φοιτητικὴν ὁμάδα ἀρχαίου δράματος ἡ ὁποία παρουσίασε ἐπιτυχῶς κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς 100ετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου καὶ κατὰ μῆνα Μάϊον, εἰς τὸ Ὀδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὴν τραγωδίαν τοῦ Σοφοκλῆ Ἀντιγόνη εἰς τὴν π ρ ω τ ὀ τ υ π ο ν γ λ ῶ σ σ α ν, ἐνώπιον διεθνῶς κοινοῦ καὶ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν

τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Σπ. Μελά. Λαμβάνει τὸ πτυχίον του πρῶτος ἐκ τῆς τάξεώς του κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ 1937 καὶ ἀμέσως εἰς τὰς 2 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατατάσσεται ὡς ὑποψήφιος ἀξ)κός εἰς τὴν Σχολὴν Ἐφ. Ἀξ)κῶν Κερκύρας.

Μετὰ 9μηνον δὲ ἀποφοιτᾷ τῆς Σχολῆς ὡς Ἐφ. Ἀνθ)στής καὶ τοποθετεῖται εἰς τὴν αὐτὴν Σχολὴν, ὅπου ἐκπαιδεύει ἐπὶ 6μηνον διμοιρίαν ὑποψηφίων Ἐφ. Ἀξ)κῶν καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1939 ἀπολύεται τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ.

Μὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰταλῶν εἰς Ἀλβανίαν τὸ Πάσχα τοῦ 1939 ἐπιστρατεύεται καὶ πάλιν ὡς Ἐφ. Ἀν)γός καὶ τοποθετεῖται εἰς τὴν προκάλυψιν τοῦ 15ου Συντάγματος Ἰ-

Σχολή 'Εφέδρων 'Αξ) κών Κερκύρας. 'Ο άνθ) στής Κων. Κατσίκης εκπαιδεύει.

ωανίνων από Μάϊον μέχρι 'Οκτώβριον του 1939.

Με τόν τορπιλισμόν τής "Ελλης επιστρατεύεται καί πάλιν από τās 16 Αύγουστου 1940 καί τοποθετείται ἐπικεφαλῆς τής Φρουράς 'Αεροδρομίου 'Ιωαννίνων, ἀπ' ὅπου τὸ ἱστορικὸ πρῶτ) τής 28ης 'Οκτωβρίου διατάσσεται καί προωθείται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ 15ου Συντάγματος Πεζικοῦ καί λαμβάνει ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν νυκτερινὴν καί ἡρωϊκὴν μάχην τής Γκραμπάλας τής 7ης πρὸς 8η Νοεμβρίου 1940. 'Εν συνεχείᾳ συμμετεῖχε εἰς τās μετέπειτα ἐπιχειρήσεις καί τραυματίζεται κατὰ τὴν ἐπιθετικὴν μάχην πρὸς ἀνακατάληψιν τής Βήσσανης.

Νοσηλεύεται εἰς τὸ 2ον Στρ. Νο-

σοκομεῖον 'Αθηνῶν ἐπὶ 11 μῆνες, ὅπου καί ὑπέστη ἐγχείρησιν νευροραφῆς καί ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1941 ὑπήχθη εἰς τὴν κατάστασιν τής Πολεμικῆς Διάθεσιμότητος καί φέρει σήμερον τὸν βαθμὸν τοῦ 'Αν)ργου. 'Η Πολιτεία τοῦ ἀπένειμε τās ἐξῆς τιμητικὰς διακρίσεις:

1ον) Τὸν Πολεμικὸν Σταυρὸν «διὰ τὴν ἡρωϊκὴν του προσπάθειαν κατὰ τās ἐπιχειρήσεις». 2ον) Τὸν Χρυσὸν Σταυρὸν τοῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α'. 3ον) Τὸν 'Αργυροῦν Σταυρὸν μετὰ ξιφῶν τοῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α'. 4ον) Τὸ 'Αναμνηστικὸν Μετάλλιον ἐκστρατείας 1940—1941.

Τὸ τέλος τοῦ 1941 εὑρίσκεται στα

Ἐκδρομὴ Φοιτητῶν Θεολογικῆς Σχολῆς. 1934. Διακρίνονται ὁ Καθηγ. Γρηγ. Παπαμιχαήλ ἀριστερὰ καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Καθηγητῆς Δημ. Μπαλάνος.

Γιάννενα ὅπως συμμερισθῆ τὴν τύχην τῆς οἰκογενείας του. Ἐκλέγεται ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ συσταθέντος Συνδέσμου Ἀναπ. Πολ. 1940—41.

Κατὰ τὴν πρώτην κατοχικὴν ἐπέτειον τῆς 21ης Φεβρουαρίου τοῦ 1913, ὅταν οἱ ἑλληνικὲς τοπικὲς ἀρχὲς εὐρίσκοντο εἰς δυσχερῆ θέσιν, ἀνέλαθε μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν συναδέλφων του Ἰ. Τσαπάρρα καὶ Π. Καλφακάκου καὶ προκάλεσε κατόπιν πολλῶν ἐμποδίων, ἔγγραφον ἀδειαν τῶν ἀρχῶν κατοχῆς καὶ κατέθεσαν ἐν σώματι ὄλοι οἱ ἀνάπηροι πολέμου δάφνινο στεφάνι στὸ Μνημεῖο τῶν Μπιζανομάχων. Καὶ ἔτσι ὑπενθύμησαν εἰς τὸν κατακτη-

τὴν ὅτι εἶναι περαστικὸς καὶ ἐτονώθη παραλλήλως τὸ ἐθνικὸ φρόνημα ὄλων.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τὸ τέλος περίπου τοῦ 1943, ἐγγράφεται εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1943 ἐνῶ ἐνοσηλεύετο εἰς τὸ 2ον Στρ. Νοσ)μεῖον Ἀθηνῶν, συλλαμβάνεται μαζὶ μὲ τοὺς ὑπολοίπους ἀξ)κοὺς καὶ ὀδηγεῖται εἰς τὰς φυλακὰς Χατζηκώστα, ὅπου παρέμεινε ἐπ' ἀρκετὸν ὑπὸ ἀθλιωτάτας συνθήκας. Δὲν ἀπεδέχθη τὸν διορισμὸν του ὡς Καθηγητοῦ τὸ 1955 ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, καθ' ὅτι ἦτο πολὺ ἀργά.

Φιλολογικά και Καλλιτεχνικά Πορτραίτα

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΑΣ

Ἡθοποιός

Γεννήθηκε στὰ Γιάννινα, ἐνῶ καὶ οἱ δυὸ γονεῖς του κατάγονται ἀπὸ τὴν Πάργα.

Εἶναι τελειόφοιτος τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀριστοῦχος τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου.

Γιὰ 22 χρόνια ἦταν βασικὸ στέλεχος τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Πῆρε μέρος σὲ 117 ἔργα τοῦ «ρεπερτορίου» του καὶ μὲ τὸ κλιμάκιο Ἀρχαίας Τραγωδίας τοῦ Ἐθνικοῦ, περιόδευσε, σχεδόν, σ' ὅλοκληρο τὸν κόσμο.

Συνεργάτης τῆς Ραδιοφωνίας καὶ Τηλεοράσεως, ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ του περισσότερες ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ οἱ λογοτεχνικὲς καὶ πνευματικὲς σειρές : «Πνευματικὴ Ἑλλάδα», «Μεγάλες μορφές τοῦ πνεύματος καὶ τῆς Τέχνης» κ.ἄ. πού κράτησαν γιὰ χρόνια. Στις περισσότερες ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐκπομπές εἶχε καὶ τὴν ραδιοφωνικὴ, ἢ σκηνοθετικὴ ἐπιμέλεια.

Πραγματοποίησε ἐπίσης πολλές ἐκπομπές στὴν τηλεόραση, πῆρε μέρος σὲ «Σήριαλς» καθὼς καὶ σὲ θεατρικὰ ἔργα ὅπως :

«Ὁ Γλάρος» τοῦ Α. Τσέχωφ, «Ἡ μικρὴ μας πόλη» τοῦ Θόρντον Οὐάϊλερ, «Τὰ Ἀρραβωνιάσματα» τοῦ Μπόγγρη κ.ἄ.

Θερμὸς θιασώτης τῆς ιδέας γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀποκέντρωση, ἔδωσε διαλέξεις στὴν ἐπαρχία μὲ θέματα λογοτεχνικά, ἱστορικά, κλπ. ἐνῶ πῆρε μέρος καὶ σὲ δεκάδες διαλέξεις, πού ἔδωσαν διακεκριμένοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς χώρας, ἀποδίδοντας πεζὰ καὶ ἔμμετρα κείμενα Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ ποιητῶν.

Ἦταν γιὰ λίγα χρόνια Ἀντιπρόεδρος τοῦ Σωματείου Ἑλλήνων Ἡθοποιῶν καὶ μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Τ.Σ. Ἡθοποιῶν.

Καθηγητὴς τῆς ὀρθοφωνίας καὶ Ὑποκριτικῆς, διδάσκει ἐφέτος στὴ Δραματικὴ Σχολὴ τοῦ «Πειραϊκοῦ Συνδέσμου».

Ἔχει τιμηθεῖ μὲ τὸ Μετάλλιο τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης.

Πνευματικοί άνθρωποι τῆς Ἠπειροῦ πού ἔφυγαν

ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ

Τῆς ΧΡΥΣ. ΖΙΤΣΑΙΑΣ

Κι ἄλλο πένθος στά Ἠπειρωτικά Γράμματα, μέσα σέ λίγους μῆνες. Μιχαήλ Περάνθη, Σπύρος Μουσελίμης, Γιάννης Σαραλήης — καί τώρα στίς 25 Μαρτίου — ὁ λυρικός καί λεπταίσθητος ποιητής, Τάκης Τσιάκος. Ὁ πηγαῖος, ὁ ἐκλεκτικός, μέ τούς ἀβροῦς μουσικούς τόνους, τήν εὐγενική συγκίνηση, τήν τρυφερή πνοή. Ὁ κατ' ἐξοχήν λυρικός, πού ἔφερε στήν ποίηση, κάτι τὸ ἀπόλυτα προσωπικό. Τήν ἀνθισμένη αἴσθηση τοῦ στίχου, ἀκόμα κι ὅταν εἶναι διαποτισμένος μέ δάκρυ καί πικρὸ στοχασμό.

«Τριαντάφυλλα μαδῶ στήν ὅποια θύ-
μιση
κι ἡ μασχοβολιά τους εἶν' ἀνθός.
Τῆ λένε στίχο...».

Αὐτός ὁ «μασχοβολισμένος ἀνθός» εἶναι ἡ ποιητική του εὐαισθησία, πού συνθέτει τούς στίχους του. Κι ὅλα γίνονται φῶς καί μουσική.

«Ἔχω ἓνα ἀστέρι ἐδῶ στά χέρια μου / καί τὸ κρατῶ σφιχτά σφιχτά / στίς δυὸ ἀπαλάμιες μέσα. / Καί καίγομαι ὅλος ἀπ' τ' ἀστέρι μου / καί γίνομαι ὅλος ἓνα φῶς...»

Ὁραῖοι συμβολισμοί, πρωτότυπες ἀλληγορίες.

«Κρεμάστηκε ἡ ψυχὴ μου σ' ἓνα φύλλο / καί τὴ λιχνίζει ἡ ἀνάσα του Θεοῦ / Νά μπόρεια ἓνα τραγοῦδο: νά σοῦ στείλω / γιὰ τὴν ψυχὴ καί γιὰ τὸ φύλλο / μὰ δὲ χωράει μέσ' στό χαρτί...».

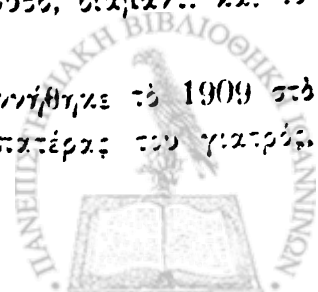
Εἶναι ὁ ποιητής, πού εἶδε τ' ἀστέρια νὰ πέφτουν σάν χαλάζι: στήν ἀκρογιαλιά, καί νὰ τὰ μαζεῦει: διαμαντόπετρες, γιὰ τὴν ἀγαπημένη.

«Ἄστρα ὄροχ' κι ἄστρα χαλάζι: / πέ-

φτουν καί δὲ στήν ἀμμουδιά / ἢ τὸ τοῦ γιό-
μισσο τὴν ποδιά / χρυσό, διαμάντι: καί το-
πάζει...».

Ὁ Τ. Τσιάκος γεννήθηκε τὸ 1909 στὸ Ἀργυρόκαστρο. Ὁ πατέρας του γιατρός.

έφυγε πρόσφυγας από τη Βόρειο Ήπειρο κι εγκαταστάθηκε στην Πάργα. Έκει μεγάλωσε ο ποιητής, κι ή ψυχή του κι ή ποίησή του, ποτίστηκαν από την ειδυλλιακή όμορφιά της, και τὰ δαυτελένια άκρογιάλια της. Πάντα θυμάται την Πάργα και την τραγουδάει νοσταλγικά. Μνήμη, λυτρωτική, επιστροφής δρμα.

Π Α Ρ Γ Α

«Δεύτερη μάνα, δεύτερη Πατρίδα
δεύτερη γής ιερή και γή του νόστου.
Μέ τ' δρμαά σου ζω. Κι από τὸ φῶς σου
μου πλημμυρίζει ὁ νοῦς...
...Στείλε νὰ ξαναρθῶ. Πάρε με πίσω
μ' ἔναν λιβέντη άγέρα πελαγίσιο...».

Άσφαλῶς οἱ ἔξωτικὲς εἰκόνες τῆς ποίησής του, από ἐκεῖ ἔχουν τὴν πηγὴ τους.

Τέλειωσε τὸ Γυμνάσιο στὴν Κέρκυρα κι ἔπειτα σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιο στὴν Ἀθήνα φαρμακοποιός, χωρὶς νὰ ἔξασκήσει ποτὲ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα. Μὲ τὰ Γράμματα ἀσχολήθηκε ἀπὸ τὰ μαθητικὰ του χρόνια. Περιοδικὰ κι ἔφημερίδες δημοσίευσαν συχνὰ ποιήματά του. Ἐγραψε και πεζά, διηγήματα, ταξιδιωτικὰ, κριτικὲς διθλίων, ἄρθρα. Ἐκείνο ὁμως πὸ ἐντυπωσίασε και τὸν ἐπέβαλε ἦταν ἡ ποίησι. Ἀπὸ τοὺς πρώτους κι ὄλας στίχους. Ὁ Τσιάκος δὲν παρουσιάστηκε μὲ πρωτόλεια, ὅπως συνήθως γίνεται μὲ ἄλλους, ἀλλὰ μὲ στίχους σὲ ἄρτια τεχνική και ἐπιγραμματική διατύπωση. Θυμοῦμα: ἔνα ἐπιγραμματικό, γραμμένο πρὶν ἀπὸ μισὸν αἰῶνα, πὸ ἀναδημοσιεύτηκε σὲ διάφορα ἔντυπα τότε, μὲ πὸ ἀκόμα και τώρα συμπεριλαμβάνεται: σὲ νεώτερες Ἀνθολογίες. Ἀφιέρωμα «Σὲ μὲ ἄγνωστη νε-

κρή». — «Κι ἦταν ἡ μέρα ἔτσι μικρὴ
μικρὴ και τόση...

Πρὶν ξημερώσει εἶχε νυχτώσει».

Ἐξέδωσε τὶς ἔξῃς ποιητικὲς συλλογές. «Σβυσμένοι Ἀντίλαλοι», 1936, «Ἀμμουδιὲς και Ἐέρεις», 1945, «Πεταλίδες» 1949 «Μεσημέρια» 1956, «Περίπατοι και Ἐπιστροφές» 1970.

Ἀπὸ τότε ἔεν τύπωσε ἄλλο διθλίο. Ἴσως νὰ ὑπάρχουν κάποια ἀνέκδοτα μαργαριτάρια, σὰ συρτάρια τοῦ γραφείου του, πὸ ἀσφαλῶς ἡ εὐγενική του σύντροφος — ὁ καλὸς του ἄγγελος, ὅπως τὴν ἀποκαλοῦσε — ἡ Ἰωάννα του, νὰ φροντίζει: νὰ ἴδουν τὸ φῶς.

Τὸ ἀξίζει ὁ μεστός, λειτουργικὸς στίχος του, πὸ ἦταν εὐλαβική προσευχὴ του στὸ ναὸ τῆς Μούσας.

«...Κι ἔτσι πὸν γονατίζεις και προσεύχεσαι:

στὶς ἁρμονίες τῶν πενταγράμμων
ἔτσι ψυχὴ μου ἔλα νὰ φύγουμε...».

Κι ἔτσι μὲ τὴν προσευχὴ τῶν στίχων ἔφυγε ὁ Ἡπειρώτης ποιητής. Τὸν Ἡπειρωτισμὸ του τὸν ἔνωθε ὡς τὰ δάθη του. Ἦταν ἡ ἀληθινή του ὑπόσταση.

«Εἶμαι μὲ σκόνη ἀπ' τὴν Πανήπειρο
χῶμα ἀπ' τὸ χῶμα της, μὲ σκόνη
πὸ ἀπ' τὸ Γενοῦσο κάποιος ἄνεμος
— μπουχὸς — ὡς τὸν Ἀραχθὸ μ' ἀσκώνει...».

Κάτεχε τὴν τέχνη νὰ κλείνει τὸ σοφὸ στοχασμὸ, σ' ἔναν ἀπλὸ και ἀπέρητο στίχο. «Τρίφτηκε ὁ δωμὸς τῆς ἀρετῆς... Εὐλογημένες οἱ ὥρες πὸ εἶμαστε Ἀνθρωποι...»

Κι ἄλλο: «Νὰ ἴδουμε τὸν καθέναν ὁ καθένας μας / και ἄσε με νὰ σ' ἀποχαρι-

τήσω με δικούς σου στίχους, πού λένε και μαρτυρούν, ότι πίστευες για τή ζωή, τήν ψυχή, τὸ θάνατο.

«Έμπρός. Οί πόθοι σου έχουν ψυχή και αποδημούν. / Ρίχτα τὰ τείχη κι ἔφυγες./ Τώρα ἔχεις φύγει. Γειά σου...».

Ναι, τώρα ἔχεις φύγει. ΓΕΙΑ ΣΟΥ.

ΠΕΛΟΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΤΟΥ ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Ὁ Πελοπίδας Οικονομίδης ἀνήκει στὴ γενιά τῶν ἀνθρώπων πού πάει νὰ σόηση. Ἦταν γεννημένος στὶς ἀρχές τοῦ αἰώνα. Ζώντας διεκδίκησε και κέρδισε κάποια θέση στα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα προτοῦ νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρη ζωὴ ἔδωσαν κάτι παραπάνω στὴν κοινωνία πέρα ἀπὸ τὰ καθωρισμένα. Ἔτσι ἐξηγεῖται, γιατί πολὺς κόσμος διαφορετικῶν ἀποχρώσεων κατέκλυσε τὴν ἡμέρα τῆς θανάτου και τῆς ἐκφοράς τῆς σοροῦ του σ' ἓνα ἀκρατο νεκροταφεῖο τῶν Ἀθηνῶν και συνώδευσε αὐτὸν στὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴ ζωὴ. Τιμοῦσαν οἱ πολλοὶ τὸν Πελοπίδα Οικονομίδη δικαίως ὡς ἓνα πρόσωπο ἄξιο για κάθε τιμὴ.

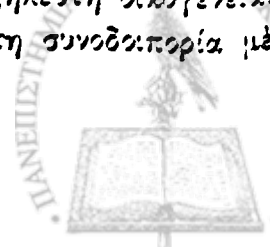
Ὅταν τελείωσε τὶς πανεπιστημιακές του σπουδές, διορίστηκε ὡς καθηγητὴς τῶν φυσικῶν στὸ ἀκριτικὸ γυμνάσιο τῆς Πρωγωνιανῆς. Χωρὸ ἐξορίας για τοὺς ἐπὶλυθες ἐκπαιδευτικούς πού ὑπηρέτησαν ἐκεῖ, τόπος εὐλογίας για τοὺς νεώπιους πού ἐπλεόναζαν. Ὁ νεώπιος ἀγάπησαν, ἀγκάλιασαν τὸ σχολεῖο και πρόσφεραν πιδὸν πολλὰ ἀπ' ἐκεῖνα πού ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ δώσουν ἔτσι ὥστε νὰ ἀναδείξουν τὸ ἐκπαιδευτικὸ αὐτὸ φυτώριο σὲ μιὰ ἀληθινὴ ἀπὸ μέρη ἐθνικὴ ἔστια. Ἦταν ὁ μικρὸς αὐτὸς

τόπος με τὸ σχολεῖο του ὁ πιδὸν ὠραῖος, ὁ πιδὸν ἑλληνοστικὸς. Ἐκεῖ εἶχαν ἄρσειε τόπος συναντήσεως τὰ φτωχόπαιδα ἀπὸ τὴ Β. Ἡπειρο πού διψοῦσαν για μάθηση, ἐκεῖ και τὰ ἄλλα, τὰ πιδὸν φτωγὰ ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη Ἡπειρο. Ἐκεῖ ἔμαθαν γράμματα και ἐγῆραν στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία ἐπιφελείς στὴν δόξότητά τους. Ἐνας ἀπὸ τοὺς δασκάλους αὐτοὺς πού ὑπηρέτησαν στὴν Πρωγωνιανὴ και ἔδωσαν τὸν καλύτερο νε-

αυτὸ αὐτοὺς με δλοκληρωτικὴ ἀφοσίωση ἦσαν και ὁ φίλος Πελοπίδας Οικονομίδης.

Φεύγοντας ἀπ' ἐκεῖ ἦταν καταξιωμένος πιδὸν λειτουργὸς τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως. Ἐλγε ἀνοίξει τὰ φτερά του. Ἐφύγετε ἀκόμα ἀπ' ἐκεῖ νυμφευμένος με μιὰ νέα ἀπὸ τὶς πρῶτες οἰκογένειες τοῦ Πρωγωνίου, με τὴν ὁποῖα θὰ φκιάστη ἀργότερα μιὰ ὑποδειγματικὴ και ἀξιοζήλευτη οἰκογένεια. Ἐδῶ τελειώνει ἡ πρώτη συνοδοιπορία με

τὸ φίλο Πελοπίδα. Οἱ πέντε - ἕξι ντόπιοι ἐκπαιδευτικοὶ πού δώσαμε ὅ,τι καλὸ μποροῦσαμε, ἀλλὰ καὶ πήραμε πολλά, ἰσχυροίσαμε. Οἱ ἐνιαυτοὶ διαδέχονταν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ κάποτε ἀπόμαχοι πιά, συνταξιοῦχοι βρεθήκαμε στὴν Ἀθήνα, στὴ γοάγη πού καταπίνει ἀμέτρητους ἐπαρχιώτες.

Ὁ Πελοπίδας ἔγινε συνταξιοῦχος στὴν ἀκμὴ τῆς ὠριμότητος γιὰ τὴν πολλαπλάσια ἀπόδοσή του στὴν παιδεία.

Κατεβαίνοντας καὶ ἀφήνοντας πίσω του τὴ διδακτικὴ ἔδρα ἔπαιρνε κοντά του δυὸ πολύτιμα ἀγαθά. Ἦταν αὐτὰ ἡ πνευματικότερα καὶ ἡ κοινωνικότερα. Ἦταν ἐκεῖνα πού δὲν τὸν ἐπροδλημάτισαν γιὰ νὰ συνηθίσῃ στὴ νέα του ζωὴ. Δὲν περιορίστηκε ὁ Πελοπίδας στὴ μονομέρεια τῶν γνώσεών του. Καλλιέργησε τὸ πνεῦμα του συστηματικὰ καὶ ἔγινε ἐγκυκλοπαιδικός. Ἦταν ἀνήσυχος καὶ ἐπιδεικτικὸς γιὰ πνευματικὴ διεύρυνση. Οἱ φίλοι του πού τὸν ζῶσαν τὸν χαίρονταν καὶ τὸν τιμοῦσαν πιὸ πολὺ γι' αὐτό.

Ἡ κοινωνικότερα, αὐτὸ τὸ θεοτικὸ δῶρο, τὸν ὠδήγησε, ὅπου καλύτερα, γιὰ νὰ προσβέσῃ καὶ ὁ Πελοπίδας ἕνα μικρὸ πετραδάκι γιὰ τὸ λεγόμενον ΚΟΙΝΟ ΚΑΛΟ. Ἀρχίζει τὸ κοινωνικὸ ἀνοιγμὰ του μὲ τὸ χωριό του, τὸ Τσερβάρι, πού ἄλλο σὰν καὶ αὐτὸ σ' ὅλο τὸν κόσμον κανένας Τσερβαριώτης δὲ ἔβηκε πιὸ ὁμορφο. Ἀνακατέυτησε μ' αὐτὸ ὀλόφυγα.

Δεκάδες χρόνια ἦταν πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος Τσερβαριωτῶν στὴν Ἀθήνα. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ γιὰ κάτι μεγάλο πού ξεχώριζε ὁ Πελοπίδας ἀπ' ὅλους ἐμᾶς τοὺς νοσταλγοὺς ἑσαεὶ τῶν μικρῶν μας χωριῶν. Τὸ εἶπαμε. Δὲ ὀλάπτει νὰ τὸ ξανασημειώσουμε καὶ νὰ τὸ ἐξάρουμε. Ἦταν παθιασμένος Τσερβαριώτης, χωρὶς τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του, πού τόσο με-

τρᾶνε καθοριστικὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ τὰ ζήσῃ στὰ βουνά, τὰ στενωρύμια, στὰ ξέφωτα καὶ τὶς ροῦγες τοῦ χωριοῦ του. Ἦταν σπάνια αὐτὴ ἡ τιμητικὴ διάκριση. Μιὰ ἢ δυὸ φορές τὴν ἐβδομάδα θὰ εὑρίσκε τὸν καιρὸ νὰ ἀνταμώσῃ μὲ τοὺς συγχωριανούς του γιὰ κάτι νὰ ποῦν, νὰ γράψουν, κάτι νὰ φροντίσουν γιὰ τὸ χωριό τους.

Δὲν ἀρκέσθηκε ὡστόσο ὁ φίλος Πελοπίδας σ' αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ προσφορά. Ἀπέβλεπε σὲ εὐρύτερους ὁρίζοντες. Γι' αὐτὸ σὲ λίγο καιρὸ βρέθηκε καὶ στὸ Δ.Σ. τῆς Ἐνώσεως Ζαγορησίων μὲ ἔδραν τὴν Ἀθήνα. Καὶ ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια θὰ εὑρίσκε κάποιος πού θὰ γύρευε τὸν Οἰκονομίδη στὰ γραφεῖα τῆς Ἐνώσεως τῶν Ζαγορησίων. Θὰ τὸν ἀπαντοῦσε ὅλο τὸ πρῶτ' σκυμμένο σὲ κάποιον γραφεῖο αὐτῆς τῆς Ἐνώσεως νὰ διεκπεραιώσῃ ὅλες τὶς δουλειές τοῦ σωματείου μὲ τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν εὐσυνειδησία πού τὸν διέκριναν. Χρόνια πολλὰ ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ σωματείου. Ἔσα στὴν ἱστορίαν τῆς Ἐνώσεως ἐξασφάλισε μιὰ περιόλεπτη θέση. Ἐπρωτοστάτησε γιὰ νὰ ἀποχτήσουν οἱ Ζαγορησιοὶ ἰδιόκτητη στέγη στὴν Ἀθήνα. Ἀναμίχθηκε ἐνεργῶς καὶ βοήθησε ὅσο μπόρεσε γιὰ νὰ πάρῃ τὸ 30% τῶν προσόδων τοῦ Ριζαρείου Ἰδρύματος τὸ πολυαδικημένο Ζαγόρι σὲ ἕνα ἀγῶνα πού κράτησε 10 χρόνια.

Δὲν σταμάτησε ὁμοίως ἡ εὐγενικὴ ἔφεσή του ὡς ἐκεῖ. Προχώρησε. Βρέθηκε καὶ ἦταν ἕως τὰ στερνά του ἐνεργὸ στέλεχος καὶ μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἑπαιρωτικῆς Ἐταιρείας μὲ τὴ γνωστὴ ἐμβέλειά της. Ἦταν γιὰ πολλὰ χρόνια ὁ καθιερωμένος Ταμίας τῆς Ἐταιρείας μὲ τοὺς πολλοὺς βοηθοὺς καὶ παραστάτες του. Ἦταν ὁ διεκπεραιωτὴς καὶ ἐμπνευστὴς τῆς τακτοποίησης τοῦ πολυτίμου Ἀρχείου τῆς Ἐται-

ρείας, πάντα βοηθούμενος και από άλλα μέλη του Δ.Σ. αυτής.

Άρκετά χρόνια θητεύσαμε με τον Πελοπίδα στα γραφεία της Ένώσεως των Ζαγορισίων. Εκεί όμως που φυτρώσαμε και δεν ξεκολλήσαμε έως προχθές που χάθηκε ήταν τα γραφεία της Ήπειρωτικής Έταιρείας. Πάνω από 10 χρόνια εγχείριδας συνεργασίας είχε σφυρηλατηθῆ με δυο παρουσίες του μακαρίτη Πελοπίδα κάθε εβδομάδα στα γραφεία της Έταιρείας. Ακατάλυτος έγινε ο δεσμός μας. Μας σύνδεσε αδελφική φιλία. Είχαμε τὰ ἴδια διαφέροντα για τὰ χωριά μας που συνόρευαν, για τὰ Ζαγοροχώρια, για τὴν προκοπή τῆς Έταιρείας. Ξεχώριζε στήν ἔγνοια και τὴ φροντίδα νὰ φέρη στήν Έταιρεία διαδόχους και συνεχιστὲς στο πνευματικὸ ἔργο τῆς. Ἡ προσπάθειά του θὰ λέγαμε ὅτι στέφθηκε ἀπὸ ἐπιτυχία. Παντοία ἦταν ἡ προσφορά του, ἀλλὰ και ἡ διαθέσή του για νὰ γίνεται τὸ ΚΟΙΝΟ ΚΑΛΟ.

Συνετέλεσε και αὐτὸς για δεύτερη φορὰ— ἡ πρώτη ἦταν στήν "Ένωτη Ζαγορισίων— στήν ἐξεύρεση και ἀγορὰ ιδιόκτητης στέγης τῆς Ήπειρωτικῆς Έταιρείας. Πολὺ μεγάλη ἦταν ἡ χαρὰ και ἡ ικανοποίησή του ὅταν στέριωσε ἡ Ήπ. Έταιρεία με τὰ ιδιόκτητα γραφεία τῆς. Δὲν ἠτύχησε νὰ ἐπιζήση και στο δεύτερο ἐπίτευγμα τῆς Έταιρείας με τὴν ἀγορὰ τοῦ μικροῦ διαμερίσματος στο ἰσόγειο τῆς πολυκατοικίας, ὅπου εἶναι τὰ γραφεία τῆς Έταιρείας. Χάρηκε πολὺ, ὅταν κατάκοιτος πιά, πληροφορήθηκε ὅτι τὸ ἀρχεῖο τῆς Έταιρείας, για τὸ ὅποιο και αὐτὸς τόσο πολὺ εἶχε πασχίσει, εἶχε βρεῖ τὸν τόπο του και εἶχε ἐξασφαλισθῆ ἡ διαφύλαξή του.

Πλησιάζουμε στοὺς τελευταίους γύρους τοῦ διαλογικοῦ κύκλου τοῦ μακαρίτη Π.

Οἰκονομίδη.

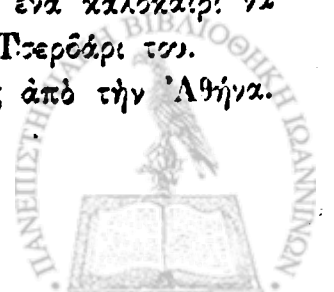
Κάποιο πρωῖ — δὲ μπορῶ δυστυχῶς νὰ προσδιορίσω με ἀκρίβεια τὴν ἡμερομηνία — ἴσως γύρω στις 15 Ἰανουαρίου, μιὰ μέρα χειμωνιάτικη, πολὺ ἀσχημη, τὸν βλέπω νὰ ἐμφανίζεται στα γραφεία πελιδνῶς κυριολεκτικά. Ἀνέβηκε με τὰ πόδια στον ἔκτο ὄροφο, ἐνῶ οἱ πνεύμονές του εἶχαν ἀρχίσει νὰ καταστρέφονται ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια, γιατί ὁ ἀνεγκυστήρας εἶχε πάθει δλάβη.

Τρόμαξα στήν ἐμφάνισή του και μοῦ ἔμεινε ἀνεξίτηλη ἡ φυσιογνωμία του, που ἦταν πάντα γελαστή και γλυκεῖα θὰ πρὸσθετα. Ἦταν ἡ τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ Πελοπίδα στα γραφεία τῆς Έταιρείας τὴν 1η Φεβρουαρίου μάθαμε ἐγκύριως ὅτι ἡ ἀρρώστεια του και κατάκλιση στο κρεββάτι: ὀδηγοῦσαν ὄχι στήν ἀνάρρωση, και στὸ ξαναστήκωμα ἀπ' ἐκεῖ. Ἡ θλίψη ὅλων μας στα γραφεία τῆς Έταιρείας ἦταν πολὺ μεγάλη. Τὸ σπῖτι του ἦταν μακριά. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦμε.

Στὴν 1η Ἀπριλίου, μιὰ Κυριακὴ πῆγα και τὸν εἶδα. Ἦταν γελαστός, εὐχαρῖς, αἰσιόδοξος, ἔτοιμος νὰ σηκωθῆ σὲ λίγες μέρες, ἀνύποπτος για τὸ Χάρωντα που περιδιάβαζε στὴ γειτονιά για νὰ τοῦ κόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς. Για πῶσα δὲ ρώτησε ἐκείνη τὴ μέρα και για πῶσα δὲν ἠθέλε νὰ μάθῃ για τὰ θέματα τῆς Έταιρείας. Ἐτοιμος ἦταν νὰ σηκωθῆ σὲ λίγες μέρες για νὰ ρθῆ στήν Έταιρεία νὰ μᾶς ὀρθῆ. Ἦταν τόσο αἰσιόδοξος που μετέδωσε αὐτὴ τὴν εὐφορία και σὲ μένα. Ἐφραυγα με τὴ βεβαιότητα ὅτι πάλι θὰ τὸν ἐπισκεπτόμουν και πάλι θὰ τὰ λέγαμε.

Στὴ σκέψη μου ἦταν ὅτι με ὅλη τὴν ἀρρώστεια του και τὴν ἐπιμήκυνσή τῆς θὰ ἦταν δυνατὸ ἀκόμα ἓνα καλοκαίρι: νὰ πάῃ ὁ Πελοπίδας στο Τσερδάρι του.

Ἀπουσίασα 15 μέρες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Είχα πάει στην Ήπειρο. Γύριζα με τη βεβαιότητα ότι θα πήγαινα μήνυμα στον Πελοπίδα από τα Τσερβαρο - Σούδενα, ότι ο δρόμος που σχεδίασε και έκανε τη διανοιχή του ο γιός του, ο πολιτικός μηχανικός προς το Καλπάκι από τα χωριά μας ήταν πιά πραγματικότητα. Κεραυνοβολήθηκα, όταν φθάνοντας πρωί στα γραφεία της Έταιρείας στις 24 Απριλίου έμαθα ότι ο Πελοπίδας χάθηκε. Μας αιφνιδίασε ο θάνατός του. Δεν περιμέναμε τέτοια γοργή εξέλιξη στην ασθένειά του. Κόσμος πολύς τον κατευώδωσε το ανοιξιάτικο απόγευμα της 24ης Απριλίου στην τελευταία κατοικία του. Μια τμητική συνοδεία που τόσο του ταίριαζε. Τι να προ-

σθέσουμε εμείς οι φίλοι του.

Ο έκλιπών είχε πολλά χαρίσματα. Ήταν σεμνός, συνετός, ευγενής, με αυτογνωσία, υποδειγματικός οικογενειάρχης. Καλλιεργώντας συνεχώς την πνευματική ανέλιξή του επέτυχε να είναι απαλλαγμένος από κάθε ανθρώπινη μικροκακία σε μακρό χρονικό διάστημα της ζωής του. Χαρά του ήταν κάθε επίτευγμα των συνομίωτων του, των γνωστών και φίλων του. Η άρετή του αυτή ήταν το επιστέγασμα που σκόλιζε τον Πελοπίδα.

Και εδώ σταματούμε με τη μικρή έλπίδα ότι κάτι προσφέρουμε για να δώσουμε την εικόνα του φίλου που χάσαμε.

ΓΡΗΓ. ΚΙΤΣΑΤΗΣ

Ίατρος

Του ΑΘ. ΛΕΚΚΑ

Έξέχουσα προσωπικότης ο εκ Πιολιτσάνης Ιατρός Γρηγόριος Κιτσατής, πρωτηγωνίσθη από της νεανικής ηλικίας του μετ' αὐταπαρνήσεως και ἀκραιφνοῦς ζωτικότητος και καθ' ὄλον τὸν βίον του ἐν Βορείῳ Ἠείρῳ ὑπὲρ τῶν Ἐθνικῶν ἰδεῶδων και ἡ καθόλου ἐθνική δράσις του ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος τῆς διακυμάνσεως τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου δύο ἐθνικοὶ παράγοντες ἐκ Β. Ἠείρου διέθεσαν τὴν

ὑπαρξίν των διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐθνικῶν ἰδανικῶν, ἀναζωπυροῦντες τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τοῦ λαοῦ, παρ' ὄλους τοὺς διωγμοὺς τῶν κατὰ καιροὺς καθεστῶτων τῆς Ἀλβανίας μὲ φυλακίσεις καὶ ἐξορίας καὶ παραπομπὲς συνεχῶς εἰς τὰ Στρατοδικεῖα ὡς ἐργαζόμενοι διὰ τὴν ἀπόσπασιν τῆς Β. Ἠπείρου. Τοῦτοι ἦσαν ὁ Βασίλειος Σιαχίνης διὰ τὸ τμήμα Δροπόλεως καὶ ὁ Γρηγόριος Κιτσάτης διὰ τὰ τμήματα Πωγωνίου καὶ Ζαγοριάς, πρωτοπόροι πάσης ἐθνικῆς δράσεως ἐπιβαλλόμενοι ἐν παντὶ καὶ πάντοτε.

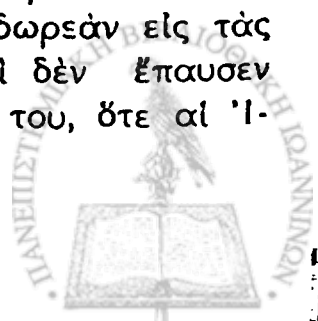
Ὁ Γρηγόριος Κιτσάτης μὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς του μορφώσεως ὡς ἱατροῦ, ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, εἰσηλθεν ὡς ἐσωτερικὸς ἱατρὸς εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον Κων/πόλεως πρὸς ἀρτιωτέραν κατάρτισίν του πλησίον τῶν διασημοτέρων ἐπιστημόνων τῆς Τουρκικῆς πρωτευούσης, παραμείνας μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν Βαλκανικῶν πολέμων.

Μὲ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου αὐθορμήτως ἐγκαταλείπει τὴν θέσιν του καὶ ὡς ἐθελοντὴς κατατάσσεται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν, ἵνα προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Λαμβάνει μέρος εἰς ὅλας τὰς μάχας τῆς Μακεδονικῆς ἐκστρατείας ὡς στρατιωτικὸς ἱατρὸς καὶ ἐν μικρῷ χρονικῷ διαστήματι προαχθεὶς διὰ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας του τὰς ὁποίας προσέφερεν, παρέμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1914, ὁπότε εἶδε διαψευδομένας τὰς ἐλπίδας του περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς προσφιλοῦς πατρίδος του Βορ. Ἠπείρου ὡς ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἰ-

σχυρῶν τότε δύο Ἀδριατικῶν χωρῶν, τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας, αἵτινες ὑπεστήριζον τὴν ὑπαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὸ νεοσύστατον Ἀλβανικὸν κράτος, καίτοι εἶχεν ἀπελευθερωθεῖ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Ὁ Γρηγόριος Κιτσάτης ἐγκαταλείπει τὰς τάξεις τοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ καὶ σπεύδει νὰ διατεθῇ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς πατρίδος του εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Γ. Ζωγράφου σχηματισθεῖσαν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου.

Εἰς τὸν Γρηγόριον Κιτσάτη ἀνετέθη ἡ Διεύθυνσις καὶ κατάρτισις Νοσοκομεῖου τοῦ τομέως Λεσκοβικίου Κορυτσᾶς, ἀλλ' ὁ Γρ. Κιτσάτης μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης ἐντολῆς φύσει ἀτρόμητος καὶ γενναῖος δὲν περιορίζεται εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῶν νοσοκομείων ἀλλὰ παρακολουθεῖ κατὰ πόδας τοὺς μαχομένους, ἵνα προσφέρῃ ἐγκαίρως τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τοὺς γενναίους πολεμιστὰς ἀψηφῶν κόπους καὶ κακουχίας, ὅπου ὅμως ἐπὶ ὄρεινῆς περιοχῆς καταπεσῶν ὑπέστη κάταγμα σοβαρόν, τὸ ὁποῖον τὸν ἐξηνάγκασεν ν' ἀπομακρυνθῇ μετὰ λύπης τοῦ Ἀγῶνος, πρὸς θεραπείαν πολύμηνον εἰς θεραπευτήριον τῆς Θεσσαλονίκης.

Μὲ τὴν ἐναρξιν τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Β. Ἠπείρου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἐγκαθίσταται εἰς τὴν γενέτειραν, ὅπου ἐξήσκησεν ἀφιλοκερδῶς τὴν ἐπιστημονικὴν του δρᾶσιν παρέχων ὄχι μόνον τὰς ἐπισκέψεις, ἀλλὰ καὶ φάρμακα τελείως δωρεὰν εἰς τὰς ἀπόρους τάξεις καὶ δὲν ἔπαυσεν τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν του, ὅτε αἱ ἰ-

ταλικάι Ἄρχαι ἐπεδίωξαν τὴν κατάργησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μὲ τὸν διορισμὸν Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν νὰ κατακρίνη τὴν ἀνθελληνικὴν πολιτείαν τῶν Ἰταλῶν μὲ διωγμοὺς τῶν Βορειοηπειρωτῶν καὶ τὸν στραγγαλισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καὶ διεκινδύνευσε τὴν ζωὴν του, διεσώθη δὲ καταφυγὼν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἠπειρον τῇ ὑποδείξει εὐσυνειδήτου Ἰταλοῦ, καὶ αὐτοῦ ἀξιωματικοῦ.

Μὲ τὴν διαρρύθμισιν τῶν συνόρων καὶ ἀποχώρησιν τῶν Ἰταλῶν καθ' ἣν οἱ ἰσχυροὶ κατεδίκασαν τὴν Β. Ἠπειρον ἐγκατεστάθη καὶ πάλιν ἐν τῇ γενετείρᾳ του. Διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐθνικὴν ὄντως, δράσιν του διὰ τὴν ὁποίαν καὶ παρεπέμφθη εἰς τὸ στρατοδικεῖον ὡς ἐργαζόμενος ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος διεσώθη δὲ διότι δὲν κατωρθώθη νὰ κατάσχουν ἀπτὰς ἀποδείξεις τῶν ἐνεργειῶν του.

Κατόπιν, τὸ 1934 ὅτε ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις ἐπεδίωξεν τὴν κατάργησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ καταστρατήγησιν τοῦ Πρωτοκόλλου Κερκύρας, πρωτοστατῶν εἰς τὴν ἀποχὴν φοιτήσεως τῶν μαθητῶν εἰς τὴν περιφέρειαν Πωγωνίου, διώκεται μὲ φυλάκισιν καὶ ἐξορίαν εἰς τὰ θάθη τῆς Ἀλβανίας μέχρις ὅτου δι' ἀποφάσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐνεκρίθη ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Ἰταλογερμανικὴν Κατοχὴν τῆς Βορ. Ἠπείρου ὁ ἰατρός Γρηγ. Κιτσάτης ἐμερίμνησε διὰ τὰς περιφέρειας Γωγωνίου καὶ Ζαγοριᾶς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Τοῦ ΕΡΜΗ ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀπεδίωξε πρό τινῶν μηνῶν ὁ Βασίλειος Μουστάκης, γνωστὸς Θεολόγος καὶ συγγραφεύς.

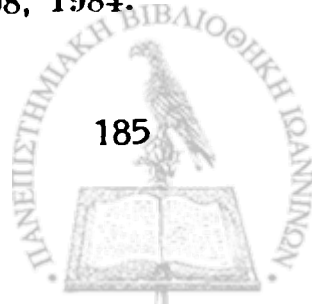
Ἐλκων τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ ἐκ Συρράκου, γενετείρας τῶν Κ. Κρυστάλλη καὶ Ἰωάν. Κωλέττη καὶ ἄλλων πνευματικῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀείμνηστος διεκρίθη, καθ' ἃ ἀναγράφει¹ ὁ Κ. Κούρκουλος, ὡς εὐαίσθητος ποιητής, χυμώδης λογοτέχνης καὶ βαθύς Θεολόγος.

Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐργασιῶν του μνημονεύομεν τὰς μεταφράσεις τοῦ Παπίνι, τὸν «Μακρυγιάννη» καὶ τὸν «Ἰώθ», τὰ μελετήματα εἰς τὴν «Κιβωτὸν» καὶ τὴν «Ἀνάπλασιν» καὶ τὰ ἱστορικὰ καὶ θεολογικὰ ἄρθρα, τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὴν Ἐρησικελευτικὴν καὶ Ἑθικὴν Ἑγκυκλοπαίδειαν, ἧς διευθυντὴς συντάξεως διετέλεσε.

Αὕτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ πνευματικὴ προσφορὰ τοῦ Ἠπειρώτου λογίου, ὅστις ἐπανειλημμένως διεκήρυξεν ὅτι ἡ Θεολογικὴ ἐπιστήμη δὲν εἶναι νεκρά. Εἶναι μία Γραφή κατάλληλη δι' ὅλα τὰ στόματα. Ἡ Θεολογία θὰ γίνῃ καὶ αἰθεῖς «Τὸ Ἰνδαλίμα καὶ ἡ βασίλισσα τῶν διανοουμένων».

Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Μουστάκη ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων Θεολόγων οἱ ὅποιοι μελετοῦν τὰ ἔργα του καὶ γεύονται: «ὄχι μόνον χορταστικά ἀλλὰ καὶ εὐφρόσυνα ἀπὸ τὴν πανηγυρικὴν ἀρτοκλασίαν πρὸς ἀπλώνει μπισσά τους ἡ παννυχίδα του».

1. Ἀνάπλασις, Ἄρ. Φύλ. 298, 1984.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλλουσιν

Τὰ παραδειπόμενα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σπυριδῶνα

Ἀγαπητὲ κ. Μαυμιόπουλε,

Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ ἀνέκδοτο τοῦ Κίωστα Τέκτονα, τὸ ἀναφερόμενο πρὸς μεταίωσις χειροτονίας γιὰ παπὰ τοῦ Παναγῆ Κουρεμένου, ἀπὸ τὸ δεσπότη τότε πρὸς Κόνιστα καὶ τελικὰ Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἀείδιμο Σπυριδῶνα Βλάχο, μούρχονται στὸ νοῦ ὠρισμένα περιστατικά, πού τᾶξῃσα ὁ ἴδιος, ἀναγόμενα πρὸς ζωὴ καὶ δράσι, τοῦ δραστήριου Πρωθυεράρχη, ἀπ' τὰ ὅποια φαίνεται πῶς ἐργάζονταν καὶ σκέπτονταν ὁ ἀξέχαστος Δεσπότης.

Γυρίζω, παλινορομῶντας μνημονικὰ στὸ θέρος τοῦ 1928. Τὸ περιοδικὸ Ἡπειρωτικὰ χρονικὰ τυπῶνονταν τότε στὰ τυπογραφεῖα Σακελλαρίου πρὸς τὴν ὁδὸν Λυκούργου, κάπου ἐκεῖ, πού τῶρα ὑπάρχει τὸ κτίριο, πού στεγάζεται τὸ Μ.Τ.Π.Υ. (Μετοχικὸ Ταμεῖο Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων). Ἐκεῖ μὲ καλοῦσε ὁ Δεσπότης, πού ἦταν Πρόεδρος τῆς ἐκδοτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ καὶ βοηθοῦσα πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ πρὸς τὸν συνδρομητῆ, ἀντιγράφοντας πρὸς διευθύνσεις τους ἀπὸ ἓνα τετράδιο, γραμμῆνες ἰδιόχειρα ἀπὸ τὸ Δεσπότη. Ἐγὼ — πρῶτος τότε φοιτητῆς τῆς Φιλολογίας — πήγαινα κατὰ τὴν 8 τὸ πρωὶ καὶ

ἀρχίζα τὴν ἀναγραφὴν τῶν διευθύνσεων στὰ φακελωμένα τεύχη, ὁ δὲ Δεσπότης ἐρχονταν κατὰ τὴν 11, ἐβγαζε τὸ ράσο καὶ τὸ καλυμμαύχι· καὶ ἀρχίζε πρῶτα τὸν ἐλεγχο, προσέχοντας τὴν διευθύνσεις καὶ ὅτι ἄλλο στοιχεῖο τῶν συνδρομητῶν καὶ ὕστερα ἔγραφε καὶ ὁ ἴδιος. Σὲ παρέμβασι μου: «μὴ ἀσχολεῖσθε, Σεβασμιώτατε, μ' αὐτά, τᾶχι ἐλέγξει ἐγὼ», μού ἀπαντοῦσε μὲ στόμφο: «Ἐχεις ἡλικία πού τὴν ἔχω περάσει· καὶ ἡ ὁποία δὲν μού ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη».

Κάποτε ἐλέγχοντας ὅθεν ὄρθῃσε γραμμῆνο τεύχος γιὰ ἓνα συνδρομητῆ πρὸς Ἀλεξάνδρεια. «Ἐλα δῶ, ρὲ Θωμά», μού λέει, «μού συνιστᾶς νὰ μὴ ἐλέγγω· πού εἶναι γραμμῆνο τεύχος γιὰ τὸν...» καὶ ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ συνδρομητῆ, συνεχίζοντας: «Πῶ... πῶ!!!... ἄφησες χωρὶς τεύχος τὸν καλλίτερο συνδρομητῆ, πού μού στείλε 15 ὄνματα νέων συνδρομητῶν». «Ὅχι, Σεβασμιώτατε, δὲν μού διέφυγε τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ τὸ τεύχος του τὸ ἔχω στὰ ὄψι», γιὰτὶ δὲν διαβάζεται στὸν κατάλογο καλὰ ἢ σύστασὴ του».

***

Μιὰ μέρα μὲ ρώτησε, ἂν ξέρω, τὴν διευθύνσιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας Νίκου Βένι, ὁ ὅποιος παρέμενε τότε πρὸς τὸ σπίτι τοῦ ἀδελφοῦ του Κ. Βένι, καθηγητοῦ ἐπίσης τοῦ Πολυτεχνεῖου, πρὸς ἓνα διώροφο οἶκον

στην ὁδὸ Κάνιγγος (Κάνιγγος) ἀριθμὸς 3Γ, κοντὰ στὴν ἐπιώνυμη σημερινὴ πλατεία. Στούς ἀριθμοὺς 3Α καὶ 3Β στεγάζονται «οἶκα ἀνοχῆς». Τὴν ἐπομένη ἤλθαν ἐπὶ τυπογραφεῖο νὰ συγκατήσουν τὸ Δεσπότη ὁ Δημ. Μπαλάνος, καθηγητῆς Πατρολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Δημ. Σάρρος, ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος καὶ ὁ Κων)νος Ζαετιτσάνος — ὄχι ὁ πολιτευόμενος —, τμηματάρχης τότε ἴσως στὸ Ὑπουργεῖο Ἑσωτερικῶν, στὸ σπίτι τοῦ ὁποῖου φιλοξενιώνταν τότε ὁ Δεσπότης. Σὲ λίγο κατέφθασε κἀβιδρός καὶ ὁ Σπυρίδων.

Καὶ διηγήθημε τὴν περιπέτειά του μὲ τὴν κατὰ λάθος ἐπίσκεψή στὰ κακόφημα σπίτια.

***

Μετὰ τὴν ἀναγραφή τῶν διευθύνσεων πήγαίνα τὰ τεύχη μὲ τὴ βοήθεια δύο ὑπαλλήλων τοῦ τυπογραφείου στὸ ταχυδρομεῖο ἀλλὰ ἐκεῖ ὁ ἀρμόδιος ζήτησε διπλάσια τιμὴς γραμματόσημα γιὰ κάθε τεύχος, ἀφ' ὅσα εἶχαμε ἐμεῖς κολλημένα, χαρακτηρισρίζοντας τὰ τεύχη ὄχι ὡς «Περιοδικὰ» ἀλλὰ «σύγγραμμα».

Ὅταν τὸ ἀνέφερα στὸ Δεσπότη μὲ ρώτησε:

«Ἐερεῖς πῶς λέγεται ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ταχυδρομείου;»

«Πενθερουδάκης, Σεβασιμώτατε».

Ἐκτὸς τὴν πατρίδα τοῦ ἀθλίου τοῦ Βενιζέλου, τοῦ φίλου τοῦ πατέρα σου» καὶ τραβώντας κάπως θωπευτὰ τὰ γένηα του μονολόγησε: «Νὰ δῶ πῶς θὰ ξεμπλέξω μ' αὐτόν. Πῆγε ἀμέσως στὸν Πενθερουδάκη, ὁ ὁποῖος ἔδωκε ἐντολὴ καὶ γίνονταν ἡ ἀποστολὴ μὲ μειωμένο τιμολόγιο, ὡς Περιοδικό.

***

Κάποτε, μεγάλως πιά, γιὰτὶ περνοῦσα

ἀπὸ τὸ Γραφεῖο του, ὅσες φορές μ' ἔφεραν στὰ Γιάννινα διάφοροι λόγοι, ἀκουσα τὴν ἐξῆς τηλεφωνικὴ συζήτηση τοῦ Δεσπότη μὲ τὴ διευθύνση κάποιου οἰκοτροφειακοῦ ιδρύματος. Ἐπρόκειτο γιὰ κάποιον μαθητῆ, ὁ ὁποῖος εἶχε μείνει στὶς προαγωγικὰς ἐξετάσεις στάσιμος καὶ σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμὸ τοῦ Οἰκοτροφείου ἔπρεπε νὰ ἀποβληθῆ. Ὁ Δεσπότης ἄνωγ ὡς Πρόεδρος τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς δὲν προσπέγραψε τὴ σχετικὴ ἀπόφαση λέγοντας τηλεφωνικῶς στὸ Διευθυντῆ τοῦ Οἰκοτροφείου:

«Μὰ τὸ παιδί ἐμεῖνε ἐνάμισυ μῆνα ἄρρωστο πάλαιψε μὲ τὸ θάνατο, καὶ ἀντὶ νὰ τὸ συγχαροῦμε γιὰ τὴν νίκη του στὸν ἀγῶνα αὐτόν ἀγῶνα, νὰ τὸ διοῦζουμε ἀπ' τὸ Οἰκοτροφεῖο; Ὁχι... ὄχι. Τὸ παιδί πρέπει νὰ παραμείνει στὸ Οἰκοτροφεῖο καὶ ἡ εὐθύνῃ δική μου».

***

Ἄλλη φορὰ τὸν ὄρηκα νὰ συζητῆ μὲ κάποιον δημοσιογράφου τῆς Θεσσαλονικτικῆς ἐφημερίδος «Φῶς» καὶ ὁ Δεσπότης τοῦλεγε:

«Δὲν μὲ βοηθᾶτε σεῖς οἱ Λαϊκοὶ οἱ Βενιζελικοὶ, ρέ, μὲ ἐκτυμοῦν, μὲ σέβονται καὶ μὲ ἐξυπηρετοῦν, παραβαίνοντας καμμιά φορὰ καὶ τὴν ἀσκησι τῶν καθηκόντων τους, ἀρκεῖ ἡ αἴτησή μου νὰ εἶναι λογικὴ καὶ δικαία».

***

Ὅσάκις ἔρχονταν στὰ Γιάννινα κανένας Ὑπουργὸς ἢ ἀνώτερος Διευθυντῆς οικονομικῶν ἰδίως ὑπηρεσιῶν, ὁ Δεσπότης τὸν... ἐπεστράτευε καὶ τὸν πήγαίναε στὰ κτίρια τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς, γιὰ νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ κανένα οικονομικὸ κονδύλι. Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1954, ἂν δὲ μὲ ἀπατάει ἡ μνήμη μου, ἐπισκέφθηκε τὰ Γιάννινα κάποιος Ὑπουργός, ἴσως τῶν Οικονομικῶν καὶ ὁ Δεσπότης τὸν τράδηξε μὲ

τὸ αὐτοκίνητό του στὰ κτίρια τοῦ Ἱερο-
δοξασκαλείου. Ἐκεῖ πῆγαν κι' ὠρισμένοι
ἄλλοι ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς Νομαρχίας
καὶ Γενικῆς Διοικήσεως Ἰωαννίνων με-
ταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ κάποιος Διευθυντῆς
Ἐφοδίασμοῦ ἴσως, δὲν ἐνθουμάμαι οὔτε
τὸ ὄνομά του, γιατί τὸ Ἱεροδοξασκαλεῖο,
στὸ ὁποῖο ὑπηρετοῦσα ὡς φιλόλογος, λει-
τουργοῦσε ἐντὸς τῆς πύλειος Ἰωαννίνων,
στεγαζόμενο στὸ κτίριο τοῦ Ὀρφαντρο-
φείου Γεωργίου Σταύρου καὶ τὸ περιστα-
τικὸ μου τὸ εἶχε διηγηθῆ ὁ συνάδελφος
γεωπόνος Καθηγητῆς Γεώργιος Στεφάνου,
πού εἶχε καὶ τὴν ὅλη ἐποπτεία τοῦ κτιρια-
κοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἱεροδοξασκαλείου,
ὡς καὶ τοῦ ἀγροκτήματος τῆς Μονῆς Βελ-
λάς. Κατὰ τὴν περιφορά του γύρω στὸ
κτίριο καὶ τὶς αἰθούσες παραδόσεως, μὴ
πέρυγα τῶν ὁπῶν τὸ χρόνο ἐκεῖνο εἶχε
ἐπεκτείνει ὁ Δεσπότης μὲ οἰκονομικὲς ζη-
τιανιὲς ἀπὸ τὶς διάφορες κρατικὲς ὑπη-
ρεσίες, ὁ ἀναφερθεὶς Διευθυντῆς ἀπὸ τὸν
ὁποῖο ὁ Δεσπότης εἶχε ζητήσει χορήγηση
τῆς σχετικῆς ξυλείας, ἀλλὰ τοῦχε... πρή-
ξει τὸ συκῶτι, ὅσο νὰ τὴν παραχωρήσει,
γιὰ νὰ παρουσιασθῆ τὴν ἴπυργὸ
ὡς καὶ σὲ ἔλους τοὺς παρευρισκομένους,
ὅτι κι' αὐτὸς προσέφερε κάτι στὴ δημιουρ-
γία τῆς νέας πτέρυγος, ρώτησε ἐπίμονα
δύο φορές τὸ Δεσπότη:

«Τὴν ξυλεία, πού σὰς χορήγησα ἐγώ,
πού τὴ θάλατε, Μακαριώτατε;»

Ἐπειδὴ ὁ Δεσπότης εἶχε πικαρισθῆ μα-
ζί του, γιατί εἶχε κάνει ὀλόκληρο χρόνο
νὰ ἀναποκριθῆ ἐστὴν αἴτησή του, ὁ ἐν λό-

γω Διευθυντῆς ἐπανέλαβε γιὰ τρίτη φορά
ἐπτονα κάπως τὴν ἐρώτηση, κι' ὁ ἀξέχα-
στος Δεσπότης, πού τοῦ δόθηκε ἐκεῖνη τὴ
στιγμὴ ἀφορμὴ νὰ ξεσπάσῃ σπρέφοντας
στὸν ἐρωτῶντα τοῦ ἀπήντησε κι' αὐτὸς
ἐπτονα:

«Δὲν θὰ σοῦ πῶ πού τὴν ἔβαλα, τοῦ
εἶπε.

Ὁ ἐν λόγῳ Διευθυντῆς ἀποσβολισμένος
κατέβασε ἀναυδὸς τὸ κεφάλι, ἐνῶ ἐμεῖς
οἱ ἄλλοι θαγκάναμε τὰ χεῖλια μας, γιὰ
νὰ συγκρατήσωμε τὰ γέλια· κοντέψαμε νὰ
πιεζοῦμε, μου διηγήθηκε τὴν ἐπομένη ὁ
κ. Στεφάνου.

ΘΩΜΑΣ Γ. ΛΙΑΦΟΣ

16 Ἀπριλίου 1985

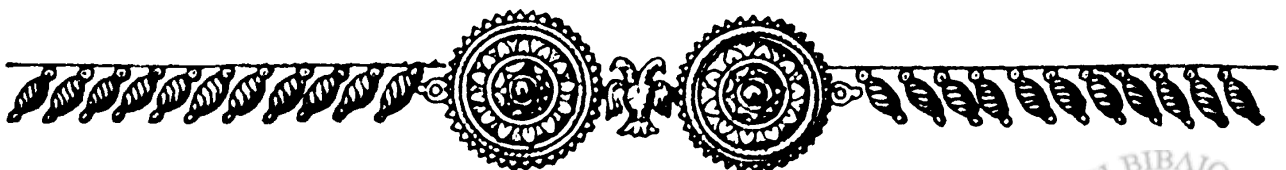
Φίλε κ. Διευθυντά,

Σὰς ἀποστέλω 20 δολλάρια εἰς μνήμην
τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου ἱατροῦ Εὐαγ. Ἐμμανου-
νούηλ, ὁ ὁποῖος ἀπέστη εἰς Κύριον. Ὅ-
ταν ἐξασκοῦσα προπολεμικῶς εἰς Ἰωάν-
νινα τὸ ἐπάγγελμά μου ὁ «Βαγγελάκης»
μας ἦτο ὁ ἀπαραίτητος εἰς τὴν παρέαν
μας. Μεταξὺ αὐτῶν οἱ ἀληθινότερα ΒΛ-
ΚΟΛΑΣ, ΜΕΛΑΝΙΔΗΣ, ΜΑΝΤΖΟΣ.

Ἦτο ὁ Ἐμμανουήλ τρομερὸς χορευτῆς
τῆς «κοντούλας λεμονιάς». Εὐχομαι ὁ
Θεὸς ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του καὶ νὰ
τὸν κατατάξῃ εἰς τὴν σειράν τῶν ἐκλε-
κτῶν.

ΣΤΕΦ. ΑΡ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

Ἴατρος

Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 "Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Με εὐθείᾳ συγκίνησι συντάσσομε αὐ-
 τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
 ξυγόνο τῆς Ἐταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
 τῆς Κοινοφελὲς Πνευματικῆ Ἰδρυμα ἢ
 Ἐταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ τῆς σὲ
 ὑάλινη φαῖρα «περιστρεφόμενη καὶ παν-
 ταχόθεν ὀρατή». Δὲν πληρώνει οὔτε μὴ
 νόλεπτο ἢ Ἐταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ τῆς ἐξόδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιο
 μὲ ἐφτημερία σὲ ἐθελοντικὴ βάση διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεώστες» ἢ Ἐταιρεία. Δὲν
 ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐθρόνισσε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ο-
 φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχόμενον. Τὸ ραβδί
 τοῦ διακονήσῃ, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινοφελ-
 εῖς σκοποὺς γίνεται σὲ χεῖρα τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸ Σκήπτρο.

Κρίκοι τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
 τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

- Ὁ κ. Δημ. Παπαδόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο 300
- Ὁ κ. Χριστόφ. Γιάνναρος γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ὁ κ. Θεοδοσιῆ. Λέκκας γιὰ τὸ

- Δελτίο 1000
- Ὁ ἱστορικὸς συγγραφέας κ. Κώ-
 στας Λαζαρίδης γιὰ τὸ Δελτίο 2000
- Ὁ κ. Βασίλ. Ἀρχιμανδρίτης γιὰ
 τὸ Δελτίο 1000
- Ὁ κ. Ἀθ. Βαζάνας γιὰ τὸ Δελτίο 500
- Ἡ κ. Ἄννα Παπανίδου γιὰ ἐνί-
 σχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας 2000
- Ὁ κ. Παναγ. Λαμπρούσης γιὰ τὸ
 Δελτίο 1000
- Ὁ ἰατρὸς κ. Στέφανος Χρησιδῆς
 γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐ-
 ρείας 3740
- Ἡ κυρία Ἐμμαν. Σουρανάκη γιὰ
 τὸ Δελτίο 1000
- Ἡ κυρία Ἐλένη Οἰκονομίδου - Κο-
 ράκη γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκο-
 ποὺς 3000
- Ἡ κυρία Ἐλευθ. Δόδα γιὰ τὸ
 Δελτίο 1000
- Ἡ κυρία Μαρίνα Βραδῆ - Κυρκώφ
 ὁμοίως 1000
- Ὁ Ἀρχιμανδρίτης κ. Χερουβαίμ
 Μυλωνᾶς, ὁμοίως 1000
- Ὁ κ. Στυλ. Τζοβάρης γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ὁ κ. Χρ. Ζήσης ὁμοίως 1000
- Ὁ κ. Μιλτιάδης Παπανικολάου γιὰ
 τὸ Δελτίο 1000
- Ὁ κ. Βασίλ. Μαλαζάκης γιὰ τὸ
 Δελτίο 1000
- Ἡ κυρία Πέπη Τζάκου γιὰ τοὺς
 γενικωτέρους σκοποὺς 3000
- Ὁ κ. Δημ. Καψάλης γιὰ τὸ Δελτίο 500
- Ἡ κυρία Βεργινία Γαζέκη γιὰ τὸ
 Δελτίο 500
- Ὁ κ. Παντελῆς Οἰκονόμου γιὰ τὸ
 Δελτίο 1000

Ό κ. Κλεάνθης Ρόκος για τὸ Δελτίο	1000	Ό κ. Κων. Δημητριάδης για τὸ Δελτίο	500
Ό κ. Ἀναστ. Ζήσης για τὸ Δελτίο	1000	Ό κ. Βασίλ. Βρέλλης για τὸ Δελτίο	2000
Ό κ. Ματθ. Παπαρούκης «μικρὴ προσφορὰ για ἐνίσχυση τοῦ θεατρέστου ἔργου τῆς Ἑταιρείας»	1000	Ἡ Ἑνωσις Δημοπολιτῶν Βορ. Ἡπειροῦ για τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Ἑλλη Γιωτοπούλου - Σιτσιλιάνου για τὸ Δελτίο	1000	Ό κ. Θωμᾶς Δέρβος για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ἡ Δις Δανάη Μαρίτσα για τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Μαίρη Λιδόκου για τὸ Δελτίο	1000
Ό κ. Σωτήριος Μπελτάος για τὸ Δελτίο	700	Ό κ. Κώστας Κοντόπουλος για τὸ Δελτίο	1000
Ό κ. Παναγ. Τσιαντῆς για τὸ Δελτίο	500	Ό κ. Νικόλ. Δρόσος για τὸ Δελτίο	500
Ό Πρόεδρος (τ. Πρωθυπουργός) κ. Γεώργιος Ράλλης θυμᾶται καὶ πάλι τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000	Ό λογογράφος κ. Σταύρος Καραδῆμας για τὸ Δελτίο	700
Ἡ συγγραφέας κυρία Μαρία χήρα Νίκου Βέη για τὸ Δελτίο	500		
Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Ζωῖδη για τὸ Δελτίο	1000		
Ό κ. Ἀνδρ. Βαταβάλης για τὸ Δελτίο	1000		
Ό κ. Ἰωάννης Ρουσοπάνης ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	3000		
Ό δικηγόρος κ. Νικ. Τάτσης για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	1000		
Ό δικηγόρος κ. Χαράλ. Δεῦτος για τὸ Δελτίο	1000		
Ό κ. Κων. Γκολέτσης για τὸ Δελτίο	1000		
Ό κ. Πέτρος Μαρτίνας για τὸ Δελτίο	500		
Ό κ. Κων. Κίτσος για τὸ Δελτίο	800		
Ό καλλιτέχνης κ. Στέργιος Σβάρνας για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000		
Ό κ. Ἀριστείδης Δημητριάδης ὁμοίως	1000		

Ἄγορά Παραρτήματος καὶ προσυξήματος τῶν ἰδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας ὁδὸς Μαυρομιχάλη ἀριθ. 7

Ἐίχε τονιστῆι στὸ προηγούμενο Τεύχος ἡ ἀνάγκη ἀγορᾶς παραρτήματος στὸ Μέγαρο, ποὺ εἶναι τὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μαυρομιχάλη ἀριθ. 7. Προσφερέτο ἐκεῖ χώρος ἰσόγειος ἐμβαδου 40 μ², μισθωμένος ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία ἀντὶ μηνιαίου μισθώματος 7000 δραχ. πολύτιμος χώρος για τὴν ἐπέκταση τῶν ἐργασιῶν καὶ ἀπαραίτητος πρὸς ἀποφυγὴν περιπετειῶν εἴτε μὲ ἀποστάσεις, εἴτε μὲ διακινήσεις, ἐνοικίου, συνεπεία τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ πρόβλημα ἦσαν ἐπιτακτικὸ, τόσο μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἰδιοκτητρία κυρία Σκουζῆ ἐδιάζετο. Πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ διαφύγει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Ἑταιρείας ἡ εὐκαιρία μὲ ἀσπρακταία ἀπόφαση τὸ Δ.

Συμβούλιο συνεδρίασε και έλυσε τὸ ζήτημα κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπο:

Ἄξια διαμερίσματος 40 μρ	
X 20.000 =	800.000
Φόρος μεταβιβάσεως ἐπὶ ποσού 1.081.000	122.487
*Ἐξόδα Συμβολαιογραφικὰ	19.800
	— — —
Σύνολον Δρχ.	942.287

Ἐπαφίεται στήν ἀγάπη τῶν Ἑπειρωτῶν καὶ τὸ μέλλοντα χρόνον ἢ ἀπότιση τοῦ χρέους τῶν Δρχ. 750.000 πρὸς τοὺς προθύμους κυρίους Δανειστὰς Συμβούλους πού ἐδάνεισαν τὴν Ἑταιρεία γιὰ τὴν ἀγορά. Καὶ ἐκφράζονται καὶ ἀπὸ δῶ πρὸς τὸν «ἐξ ἡμῶν» κ. Ἀθανάσιον Λέκκα θερμοῦς εὐχαριστίαις γιὰ τὴν μέριμνα τῆς ἐρευνας τίτλων τοῦ νέου ἀκινήτου τῆς Ἑταιρείας.

(Ἐκ προηγουμένων) 499.000

Ὁ τ. Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν κ. Φωκίων Κων. Σκευδέρης ὡς ἀ' ὄδση 5000

Ἡ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης «Μάνα τοῦ Πωγωνίου» 10.000

Ἡ κυρία Ρίτσα Τσουμάνη εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας Νικολάου Τσουμάνη 10.000

Ἡ κυρία Θεώγη Δημοπούλου εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς καὶ συνεργάτου μας Γεν. Ἐπιθεωρητῆ Μ. Ἐκπαιδεύσεως Εὐαγ. Δημοπούλου, ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του 4000

Ἡ κυρία Ἀσπασία Κατσιγιάννη εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς, δι-

κηγόρου δύο χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατό του 10.000

Ὁ Δικηγόρος κ. Δονᾶτος Τσάτσας 5000

Ἡ κυρία Ντίνα Γεωργ. Βαλιούρδου εἰς μνήμην Παύλου Κιτσανέλη ἀπὸ Ἄνω Ραβένια 5000

Ὁ κ. Νικόλαος Πολυμερίδης 5000

Ὁ Καθηγητῆς κ. Κλαύδιος Μπανταλούκας 2000

Ὁ Λυκειάρχης κ. Γεώργ. Σάρρος 2000

Ἡ Κυρία κυρία Ρεβέκα Πολυμέρου στή μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ τῆς στρατηγοῦ Ἰωάννου Τσαγγαρίδη 4000

Ὁ Δικηγόρος κ. Δημ. Δαβαλάς 5000

Ὁ κ. Κων. Γκολέτσης 3000

Ὁ δικηγόρος κ. Πᾶνος Σιούτης 2000

Ὁ κ. Στέφανος Χρητιδῆς, πασίγνωστος ἀπὸ ΗΠΑ, στή μνήμη Εὐαγγέλου Ἐμμανουήλ, τὸ ἰσότιμο 50 δολλαρίων 6755

Ἡ συγγραφέας κυρία Βούλα Κόντη στή μνήμη τοῦ Πελοπίδα Οἰκονομίδη 3000

Ὁ κ. Διαμάντης Φραγκόπουλος εἰς μνήμην τῆς θείας του Ἀθηνᾶς Βερτοδούλου 5000

Ὁ κ. Βασίλειος Βρέλλης 2000

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Δροπολιτῶν Βορ. Ἑπείρου κ. Ἀχ. Παπαδόπουλος 5000

Ἡ κυρία Ρωξάνη Φασιλάκη 1000

ΔΩΡΕΕΣ

ΑΠΑΝΤΑ Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

Ἡ Κυρία Ἠλέκτρα Σαλαμάγκα προσέφερε στήν Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία χάριν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς εἰκοσι σειρῆς τῶν Ἄπάντων (1—5 τόμοι) τοῦ Γιαννιώτη συζύγου τῆς Λογοτέχνη καὶ Ἱστορικοῦ Συγγραφέα Δημητρίου Σαλαμάγκα.

ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στή μνήμη θανόντων Ἑπειρωτῶν. Κατά τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπάμενες δωρεές.

Ὁ κ. Γρηγ. Ραφτόπουλος εἰς μνήμην Γιάννη Σαραλῆ γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	3000	Ὁ Κοσ καὶ ἡ Κα Βασιλείου Πανταζῆ ὀδοντίατρον εἰς μνήμην Πελοπίδα Οἰκονομίδη	3000
Ὁ κ. Κων. Ἐξαρχος εἰς μνήμην τοῦ «προώρως ἀποδημήσαντος» Λάμπρου Οἰκονομίδη	2000	Ὁ κ. Βασίλειος Βρέλλης εἰς μνήμην Ἐρικ. Ἰωαννίδη	1000
Ἡ κυρία Χρυσάνθη Ζιτσαῖα εἰς μνήμην Τάκη Τσιάκου	3000		
Ὁ ὑπαστράτηγος ἐ.λ. κ. Α. Παπαγεωργίου εἰς μνήμην τῶν γονέων του ὑπὲρ τῶν γενικωτέριων σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	3000		
Ἡ κυρία Μαρίνα Κουνδούρου στή μνήμη τοῦ συζύγου τῆς Μέλους τῆς Ἑταιρείας Ἀθ. Κουνδούρου	1000		
σὴ μνήμη προκαποδισάντων συγγενῶν τῆς	1000		
Ὁ κ. Μιχαὴλ Γ. Μελάς στή μνήμη τοῦ πατέρα του Πολιτικοῦ καὶ Διπλωμάτη Γεωργίου Βίκτω. Μελά	4000		
Ὁ κ. Ἰωάννης Κάσσιος εἰς μνήμην Εἰρήνης Φωτίου	3000		
Ἡ κυρία Γκερλίντε Σέρεσλη εἰς μνήμην Μανώλη Κόρακα	2000		
Ὁ Δημοσιογράφος καὶ Συγγραφέας κ. Κώστας Παπαγεωργίου εἰς μνήμην Μανώλη Κόρακα	2000		
Ἡ συγγραφέας κυρία Ἀναστασία Κουτσογιαννοπούλου εἰς μνήμην Πελοπίδα Οἰκονομίδη	2000		

Τὸ ΓΕΝΙΚὸ ΕὐΡΕΤΗΡΙΟ ΤΗΣ "ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ"

Τυπώθηκε τὸ Γενικὸ Εὐρετήριο τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας» Ὑλης καὶ Εἰκόνων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 1 (1974) μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 99 (31.12.1984).

Ὅσοι κρατοῦν τὰ Τεύχη θὰ εἶναι χρήσιμο νὰ τὸ πάρουν γιὰ νὰ τὸ δέσουν μαζί μ' αὐτά.

Προσφέρεται (σελίδες 44) φυσικὰ δωρεὰν καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νὰ τὸ προμηθευθοῦν διερχόμενοι ἀπὸ τὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας ἢ νὰ γράψουν γιὰ νὰ τοὺς σταλεῖ ταχυδρομικῶς.

